

วารสารบรรณศาสตร์ มศว

Library and Information Science Srinakharinwirot University

วารสารบรรณศาสตร์ มศว

ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 : มกราคม – มิถุนายน 2567

Journal of Library and Information Science Srinakharinwirot University

Vol. 17 No. 1 January - June 2024

ISBN: 0125- 2836

E-ISBN: 2651-0707

JLIS SWU

กองบรรณาธิการวารสารบรรณศาสตร์ มศว

ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 : มกราคม – มิถุนายน 2567 ISSN: 0125-2836 E-ISSN: 2651-0707

ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญชลี จันท์เสม คณบดีคณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

รองศาสตราจารย์ ดร.นันทนา วงษ์ไทย รองคณบดีฝ่ายวิชาการและวิจัย
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดุขฎี สี่วงศ์คำ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.กุลธิดา ท้วมสุข, มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ศาสตราจารย์ ดร.กฤษณ์ วัฒนารงค์, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
พระนครเหนือ

รองศาสตราจารย์ ดร.นำทิพย์ วิภาวิน, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

รองศาสตราจารย์ ดร.จุฑารัตน์ ศราวณะ, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.ฉันทนา วิริยเวชกุล, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

รองศาสตราจารย์ ดร.ประภาส พาวินันท์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง

รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงพันธ์ เจริญประสงค์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพัทธ์ จงสวัสดิ์, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัมศักดิ์ เอ็งฉ้วน, มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฤทัย นิ่มน้อย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรัชมา วิเชียรปัญญา, มหาวิทยาลัยรังสิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัชร จตุพร, มหาวิทยาลัยพะเยา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิพิมล ประพินพงศกร, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อาจารย์ ดร.ศุภรชตรา แสนวา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อาจารย์ ดร.วิภากร วัฒนสินธุ์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ฝ่ายพิสูจน์อักษร

อาจารย์ ดร.ดิษฐ์ สุทธิวงศ์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อาจารย์ ดร.ฐิติ อติชาติชยากร, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อาจารย์ ดร.โชคธำรงค์ จงจอหอ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อาจารย์โชติมา วัฒนะ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ฝ่ายจัดการวารสาร

นางสาวปญญิสสา ยงศรีปัญญาฤทธิ์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

นางสาวญาณิศา ลากุล, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

นางสาวนันท์นภัส เลิศจรัสจิต , มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

กำหนดเผยแพร่

2 ฉบับต่อปี (เดือนมกราคม-มิถุนายน และเดือนกรกฎาคม-ธันวาคม)

การเผยแพร่

เผยแพร่ทางออนไลน์ที่เว็บไซต์วารสาร มอบให้ห้องสมุดของสถาบันการศึกษาในประเทศ

ข้อมูลการติดต่อ

กองบรรณาธิการวารสารบรรณศาสตร์ มศว คณะมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 114 ถนนสุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

โทรศัพท์ 02-649-5000 ต่อ 16033 E-mail: swujlis@gmail.com

เว็บไซต์วารสาร

วารสารอิเล็กทรอนิกส์ในฐานข้อมูลวารสาร ThaiJO ของ TCI
https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JLIS_SWU

ผู้จัดพิมพ์

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สำนักงานกองบรรณาธิการ

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

นโยบายการจัดพิมพ์

วารสารบรรณศาสตร์ มศว จัดทำโดยคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เป็นวารสารวิชาการ ราย 6 เดือน 2 ฉบับต่อปี (เดือนมกราคม-มิถุนายน และเดือนกรกฎาคม-ธันวาคม) จัดทำขึ้นเพื่อสนับสนุนคณาจารย์ บรรณารักษ์ นิสิต/นักศึกษา ข้าราชการ และนักวิจัย/นักวิชาการทั่วไปในการนำเสนอผลงานวิชาการทางสาขา บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ สารสนเทศศึกษา เทคโนโลยีสารสนเทศ เทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้านสารสนเทศศึกษา ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

เกณฑ์การรับพิจารณาบทความ

1. ผู้นิพนธ์สามารถส่งผลงานทางวิชาการเพื่อเข้ารับการพิจารณาตีพิมพ์ได้ตลอดทั้งปี หรือตามระยะเวลา ที่วารสารกำหนดทางระบบวารสารออนไลน์
2. ผลงานทางวิชาการที่นำเสนอต้องอยู่ในรูปแบบของบทความวิชาการ (Academic article) บทความวิจัย (Research article) หรือ บทวิจารณ์หนังสือ (Book review)
3. วารสารบรรณศาสตร์ มศว ขอรับพิจารณาเฉพาะบทความที่ปฏิบัติตามแนวทางหรือเงื่อนไขที่วารสารกำหนดเท่านั้น
4. บทความทุกเรื่องที่ได้รับการตีพิมพ์จะต้องผ่านการประเมินความถูกต้องทางวิชาการ (Peer reviewed) จากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 ท่าน โดยเป็นการประเมินแบบปกปิดข้อมูลทั้งสองทาง (Double – blinded) และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ
5. ผู้นิพนธ์ต้องรับรองว่าบทความที่ส่งมาพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารบรรณศาสตร์ มศว ต้องเป็นต้นฉบับที่ไม่เคยตีพิมพ์ เผยแพร่ในวารสารใดมาก่อน รวมทั้งไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น และหากบทความของผู้นิพนธ์ได้รับการ ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร ผู้นิพนธ์ต้องรับรองว่าจะไม่นำบทความไปตีพิมพ์เผยแพร่ที่อื่นได้อีก และหากมีความเสียหายใด ๆ เกิดขึ้นผู้นิพนธ์ยินยอรับผิดชอบความเสียหายนั้น และผู้นิพนธ์ยินยอมให้บรรณาธิการแก้ไขบทความเพื่อความสมบูรณ์ได้ ในขั้นตอนสุดท้ายก่อนเผยแพร่
6. กรณีที่ผลงานเป็นการศึกษาวิจัยและทำการทดลองในคนหรือสัตว์ทดลอง โดยการทดลองในคนอาจส่งผลกระทบต่อ คักดิ์ศรี สิทธิ ความปลอดภัย และสุขภาพของคน ขอให้แนบหนังสือรับรองจริยธรรมจากคณะกรรมการวิจัย ในมนุษย์หรือสัตว์ทดลอง ทั้งนี้ การอนุมัติให้ลงตีพิมพ์ขึ้นอยู่กับพิจารณาจากกองบรรณาธิการวารสารฯ ถือเป็นขั้นที่สุด

การตอบแทนผู้นิพนธ์

กองบรรณาธิการจะจัดส่งวารสารฉบับที่ผลงานของผู้นิพนธ์ได้รับการตีพิมพ์ท่านละ 1 ฉบับ ในกรณี ที่มีผู้นิพนธ์ร่วม กองบรรณาธิการขอจัดส่งให้กับผู้นิพนธ์ชื่อแรก

เกี่ยวกับลิขสิทธิ์

ลิขสิทธิ์ของบทความที่ปรากฏในวารสารบรรณศาสตร์ มศว เป็นของผู้นิพนธ์และคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ทั้งนี้ บทความทุกเรื่องผ่านการตรวจสอบความถูกต้องทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ ข้อความ และข้อมูลของบทความในวารสารฯ เป็นแนวคิดของผู้นิพนธ์ มิใช่เป็นความคิดเห็นของกองบรรณาธิการและมิใช่ความ รับผิดชอบของคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ไม่สงวนลิขสิทธิ์การนำไปใช้ประโยชน์ทางวิชาการ แต่ต้อง อ้างอิงแสดงแหล่งที่มาและที่อยู่ในขอบเขตของกฎหมายลิขสิทธิ์

Editorial Board: Journal of Library and Information Science Srinakharinwirot University

Vol. 17 No. 1 (January– June 2024) ISSN: 0125-2836 E-ISSN: 2651-0707

Consulting Editors	Assistant Professor Dr. Anchalee Jansem, Dean, Faculty of Humanities Srinakharinwirot University
	Associate Professor Dr. Nuntana Wongthai, Associate Dean for Academic Affairs and research, Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University
Editor-in-Chief	Assistant Professor Dr. Dussadee Seewungkum, Srinakharinwirot University
Editorial Board	Professor Dr. Kulthida Tuamsuk, Khon Kaen University
	Professor Dr. Krismant Whattananarong, King Mongkut's University of Technology North Bangkok
	Associate Professor Dr. Namtip Wipawin, Sukhothai Thammathirat University
	Associate Professor Dr. Chutarat Sarawanawong, Kasetsart University
	Associate Professor Dr. Chantana Viriyavejakul, King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang
	Associate Professor Dr. Prapat Pawinun, Ramkhamhaeng University
	Associate Professor Dr. Songphan Choemprayong, Chulalongkorn University
	Assistant Professor Dr. Nipat Jongsawat, Rajamangala University of Technology Thanyaburi
	Assistant Professor Dr. Peemasak Angchun, Ramkhamhaeng University
	Assistant Professor Dr. Ruethai Nimnoi, Mahasarakham University
	Assistant Professor Dr. Jiracha Vicheanpanya, Rangsit University
	Assistant Professor Dr. Watchara Jatuporn, University of Phayao
	Assistant Professor Dr. Sasipimon Prapinongsakorn, Srinakharinwirot University
	Dr. Vipakorn Wattanasin, Srinakharinwirot University
	Dr. Sumattra Saenwa, Srinakharinwirot University
Editing Department	Dr. Dit Sutthiwong, Srinakharinwirot University
	Dr. Thiti Atichartchayakorn, Srinakharinwirot University
	Dr. Chokthamrong Chongchorhor, Srinakharinwirot University
	Miss Chotima Wattana, Srinakharinwirot University
Managing	Miss Punyisa Yongsripanyarit, Srinakharinwirot University
	Miss Yanisa Lakool, Srinakharinwirot University
	Miss Nanmanus Lertcharungjit, Srinakharinwirot University
Publication	Bi-annually (January - June and July – December)
Distribution	Free distribution to a selected list of libraries in Thailand and on the website
Contact	Journal of Library and Information Science Srinakharinwirot University
	Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University 114 Sukhumvit 23 Road, Wattana District, Bangkok 10110 Tel. 662-649-5000 ext. 16033 E-mail: swujlis@gmail.com
Website	ThaiJO TCI: https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JLIS_SWU

Publisher Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University

Editorial Office Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University

Notice to Contributors

Journal of Library and Information Science Srinakharinwirot University aims to promote and encourage the exchange of knowledge in the field of Library and Information Sciences, Information Studies, Information and Innovation Technology, Education Technology, and related subjects, as well as to be as the intimate exchange of knowledge and opinion among researchers, instructors, librarians, students, and others. Contributions may be articles, reports of empirical studies, or review articles. All articles are considered for publication with the understanding that they have not been published elsewhere and are not currently being submitted for consideration in any other journals. All articles are assessed by specialists in their relevant fields by three expert reviewers via the double – blinded review system and must be approved by the editorial board before being accepted for publication.

Manuscripts

Authors can see guidelines for preparing manuscripts and submitting articles for publication and reference writing examples and table/ illustration presentations. Can be at the back of the journal and the journal website (MANUAL menu)

Copyright Notice

Copyright of articles in the journal of Journal of Library and Information Science Srinakharinwirot University is the author's and the Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University. All articles submitted for publication will be assessed by a group of distinguished reviewers. The Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University and the editorial board claim no responsibility for the contents or views expressed by the authors of Individual articles. Copying is allowed freely, provided acknowledgement is made thereof, and within the scope of copyright law.

บทบรรณาธิการ

วารสารบรรณศาสตร์ มศว ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-ธันวาคม 2567 สำหรับเนื้อหาของบทความในฉบับนี้ ยังคงมีเนื้อหาสาระที่เข้มข้นเกี่ยวข้องกับสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ สารสนเทศศึกษา เทคโนโลยีสารสนเทศ เทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา และสาขาที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) เรื่อง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุ ตำบลหนองหว่า อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เรื่อง ความต้องการศึกษาต่อหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร (ค.บ. หลักสูตร 4 ปี) 3) เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของกรมพัฒนาฝีมือแรงงานในสถานประกอบกิจการ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จังหวัดชลบุรี 5) เรื่อง การสร้างแบบจำลองตามหัวข้อจากงานวิจัยด้านบรรณมิติในฐานข้อมูล Scopus ระหว่างปี ค.ศ. 2019-2023 และ 6) เรื่อง ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อีกทั้งมีบทวิจารณ์หนังสือ เรื่อง Libraries, Archives, and Museums in Transition เป็นหนังสือความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวกับห้องสมุด หอจดหมายเหตุ และพิพิธภัณฑ์ โดยหนังสือกล่าวถึงประวัติความเป็นมา บทบาท การเปลี่ยนแปลง ความท้าทาย และครอบคลุมมุมมองเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของห้องสมุด หอจดหมายเหตุ และพิพิธภัณฑ์

สุดท้ายนี้ กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่านทุกท่าน และขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาเป็นผู้ประเมินบทความอย่างมีคุณภาพให้กับวารสารบรรณศาสตร์ มศว

วารสารบรรณศาสตร์ มศว ขอเชิญชวนคณาจารย์ บรรณารักษ์ นักวิจัย นักวิชาการ นิสิตและนักศึกษา ตลอดจนผู้สนใจ เสนอบทความเข้ารับการพิจารณาก่อนการตีพิมพ์เพื่อเผยแพร่สู่สาธารณะและนำไปสู่การใช้ประโยชน์ต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภณีย์ สี่วงศ์คำ

บรรณาธิการ

สารบัญ

หน้า

บทความวิจัย

- การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุ ตำบลหนองหว่า อำเภอบางบาล จังหวัดสระบุรี 1-14
Use information technology to enhance the quality of life in the aging society in Nong Wa sub-district,
Benjalak district Sisaket Province

จันทกานต์ พันเลียว (Juntakan Panleow)

- ความต้องการศึกษาต่อหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศึกษา 15-27
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร (ค.บ. หลักสูตร 4 ปี)
Need of Educational Requirements for Bachelor of Education Program in Library and Information Studies,
Phranakhon Rajabhat University (B.Ed. 4 Year Program)

กิตติศักดิ์ คงพูน (Kittisak Khongphun), นนทนันท์ แยมวงษ์ (Nontanan Yamwong), อารีย์ รังสิโยภาส (Aree Rangsiyopas)

มัลลิกา จุฑามณี (Mallika Chutamanee), นวลักษณ์ กลางบุรีรัมย์ (Nawalak Klangburam)

- การพัฒนาแบบการจัดการความรู้ของกรมพัฒนาฝีมือแรงงานในสถานประกอบกิจการ เขตพัฒนาพิเศษ 28-41
ภาคตะวันออก จังหวัดชลบุรี

The Development of Knowledge Management Model in Department of skill Development in
Establishment, Eastern Economic Corridor Chon Buri Province

อรุณี แสนแอ (Arunee Saenair), ศุภรรษตรา แสนวา (Sumattra Saenwa)

- การสร้างแบบจำลองตามหัวข้อจากงานวิจัยด้านบรรณมิติในฐานข้อมูล Scopus ระหว่างปี ค.ศ. 2019-2023 42-55
Topic Modeling from Bibliometric Research of the 2019–2023 Data through Scopus

พรณิสา วัฒนศิริ (Pornnisa Wattanasiri)

- ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 56-67
Digital Citizenship Skills of Teachers in the Northeastern of Thailand

ปันทา ชัยสุวรรณ (Pandha Chaisuwan), ศรุตา ชัยสุวรรณ (Saruda Chaisuwan),

กฤตย์พัช สารนอก (Kritsupath Samok), รุ่งศักดิ์ เยื่อใย (Rungsak Yueyai)

บทวิจารณ์หนังสือ

- Libraries, Archives, and Museums in Transition 68-69

ณัฐนิช ณรงค์ฤทธิเดช (Nattanich Narongridhidech)

แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุ

ตำบลหนองหว่า อำเภอบึงจักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ¹

Guidelines for using information technology to enhance the quality of life in the aging society in Nong Wa sub-district, Benjalak district Sisaket Province

จันทกานต์ พันเลียว (Juntakan Panleow)²

Received: 22-11-2023

Revised: 29-02-2024

Accepted: 09-05-2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุ 2. เพื่อศึกษาความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุ 3. เพื่อศึกษาแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ของวัตถุประสงค์ที่ 1 และวัตถุประสงค์ที่ 2 ได้แก่ ผู้สูงอายุตำบลหนองหว่า อำเภอบึงจักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 286 คน และวัตถุประสงค์ที่ 3 ได้แก่ ผู้ที่มีกลุ่มอาชีพภายในชุมชนเป็นหลักจำนวน 7 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุ (รพ.สต.) 1 คน และ หัวหน้าส่วนใน อบต. 1 คน รวม 10 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เชิงพรรณนา นำมาเขียนบรรยายสรุปผล

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุมักใช้แอปพลิเคชันยูทูบมากที่สุด ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อค้นหาข้อมูลด้านสุขภาพอนามัย ด้านบันเทิง เพื่อติดต่อสื่อสาร และเพื่อค้นหาข้อมูลด้านการเกษตร 2. ความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุต้องการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่รัฐจัดให้ผู้สูงอายุ ต้องการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับ ความบันเทิง การติดต่อสื่อสารกับคนอื่น ๆ และต้องการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น 3. แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุ พบว่า 3.1 ด้านคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกาย หากมีเครื่องมือที่ช่วยในการส่งเสริมสุขภาพกาย เช่น สื่อมัลติมีเดียเรื่องการส่งเสริมสุขภาพกาย 3.2 ด้านคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ โดยให้มีหน่วยงานเข้ามาจัดกิจกรรมการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุให้มีการใช้แอปพลิเคชันในการทำให้อ่อนคลายจากความเครียด 3.3 ด้านคุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคม ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารผ่านการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ในการติดต่อญาติและเพื่อนรู้จักเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุที่ไร้ขีดจำกัด 3.4 ด้านคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมผู้สูงอายุสู่อุปกรณ์ออนไลน์ พัฒนาด้านเองให้มีรายได้เพิ่มขึ้น

คำสำคัญ: เทคโนโลยีสารสนเทศ, คุณภาพชีวิต, สังคมผู้สูงอายุ

¹ทุนสนับสนุนงานวิจัยจากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
(Funding Of Humanities and Social Sciences Sisaket Rajabhat University)

²สาขาวิชาการจัดการสารสนเทศดิจิทัล คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
(Library and Information Science, Faculty of Humanities and Social Science, Sisaket Rajabhat)

E-mail: Najuntakan@gmail.com

Abstract

The objectives of this research were 1) to investigating the current state of utilizing information technology to enhance quality of life among aging society, 2) to examine the demand for employing information technology to improve the quality of life among aging society, and 3) to explore the guidelines for leveraging information technology to enhance the quality of life among aging society. The study sample for the Objectives 1 and 2 comprised 286 elderly people living in Nong Wa Subdistrict, Benchalak District, Sisaket Province, while Objective 3 involved 7 participants from various community occupational groups, including 1 information technology expert, 1 elderly expert from the Subdistrict Health Promoting Hospital, and 1 head of the Subdistrict Administrative Organization, totaling 10 participants. Research instruments included questionnaires and focus groups, with statistical analyses employing percentages, averages, standard deviations, and descriptive methods to summarize the findings.

The research outcomes revealed as follows: 1) The current state of information technology usage to enhance the quality of life among aging society indicated a predominant use of the YouTube application. Most participants utilized information technology for health and entertainment to communicate and access agricultural information. 2) The demand for employing information technology to improve the quality of life among aging society expressed a desire to access information regarding government-provided welfare for the elderly, entertainment, social communication, and skills to learn technology for a better quality of life. 3) The guidelines for leveraging information technology to enhance the quality of life among aging society revealed that 3.1) Concerning the physical well-being aspect, the utilization of tools aims at promoting physical well-being, such as multimedia platforms focusing on promoting physical fitness; 3.2) Concerning mental well-being aspect, the organizing group provides activities for the elderly facilitated by agencies, and incorporating stress-relieving applications; 3.3) Concerning social relationships and enhancing quality of life aspect, the promotion of communication activities to utilize information technology. This includes utilizing various applications to connect with relatives and friends, thereby promoting an unrestricted quality of life within the aging society; and 3.4) Concerning environmental quality of life aspect, the encouragement elderly people to join online businesses and facilitate self-development to increase income.

Keywords: Information Technology, Quality of Life, Aging Society

บทนำ

ยุคที่มีเทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทในการดำรงชีวิตมากขึ้น ในศตวรรษที่ 21 เทคโนโลยีสารสนเทศจึงได้มีบทบาทซึ่งปัจจุบันโลกก้าวหน้าไปไกลมากขึ้นตามเทคโนโลยีมีส่วนที่ส่งผลกระทบต่อทั้งวิถีการดำเนินงานให้มีความสะดวก รวดเร็วยิ่งขึ้นสามารถทำงานและให้บริการได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ (Omee, 2022) เนื่องจากเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ตและข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามาเป็นส่วนส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิตประจำวัน ของทุกคนไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ทั้งวัยเด็ก วัยรุ่น วัยทำงาน รวมถึงวัยชราหรือผู้สูงอายุ (Tchayaphong & Durongkhawerot, 1998)

ดังนั้น ทุกช่วงอายุรวมถึงผู้สูงอายุจึงต้องมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เทคโนโลยีจึงจำเป็นสำหรับผู้สูงอายุทั้งทางร่างกาย สังคม ทักษะอาชีพ เศรษฐกิจ และยังต้องมีความเหมาะสมสำหรับระบบเศรษฐกิจในแต่ละท้องถิ่น รวมถึง ผู้สูงอายุอาจได้รับสถานการณ์ที่ไม่คาดคิดต้องเตรียมพร้อมรับมือในการรักษาและสร้างงานที่มีคุณค่าสำหรับผู้สูงอายุ ในสถานการณ์ที่มีการพลิกโฉมทางเทคโนโลยี (Technological disruption) มีการชะลอตัวทางเศรษฐกิจอันเนื่องจากสถานการณ์โควิด-19 และผู้สูงอายุจำนวนหนึ่งก็มีความยากลำบากทางเศรษฐกิจ (Department of Older Persons, 2021)

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจึงเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งต่อความมั่นคงและการพัฒนาของประเทศ ซึ่งมีหลากหลายประเด็นที่ต้องดำเนินการ จึงมีมาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติเรื่องสังคมสูงอายุ ภายใต้มาตรการหลักที่ 1 การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและคนทุกวัย มาตรการย่อยที่ 1.2 ส่งเสริมการมีงานทำสำหรับผู้สูงอายุ โดยให้มีการกำหนดงานอาชีพ และผู้สูงอายุตามช่วงวัยควรแบ่งระยะเวลาที่เหมาะสมกับงาน สร้างผลิตภัณฑ์สินค้าที่เป็นแบรนด์ของผู้สูงอายุ ผ่านการสนับสนุนจากภาครัฐ วิชาทกิจชุมชน และวิชาทกิจเพื่อสังคม ยกกระดับผลิตภัณฑ์สินค้าที่เป็นแบรนด์ของผู้สูงอายุ เพื่อเข้าตลาดสากล และมีการกำหนดตัวชี้วัดและค่าเป้าหมายไว้ที่ร้อยละ 80 ของผู้สูงอายุที่ต้องการทำงานและมีงานทำ (Ministry of Social Development and Human Security, 2018)

ผู้สูงอายุตำบลหนองหัว อำเภอบึงฉลือ จังหวัดศรีสะเกษ พื้นที่ที่ผู้วิจัยทำการศึกษามีส่วนใหญ่พื้นที่นี้ผู้สูงอายุมีจำนวนมาก จึงทำให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแต่ละคนแตกต่างกันไป เช่น คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกาย คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ คุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคม คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม ผู้สูงอายุส่วนหนึ่งประกอบอาชีพที่หลากหลาย เช่น เลี้ยงสัตว์ ทำการเกษตร ปลูกพืชสวน และมีกลุ่มอาชีพ เช่น การทอผ้าไหม จักสาน เป็นต้น โดยผู้สูงอายุมีการรวมกลุ่มในการสร้างอาชีพเพื่อหาช่องทางในการหารายได้เสริมนอกเหนือจากการรวมกลุ่มอาชีพทำให้ผู้สูงอายุมีการพบปะกัน พูดคุยกัน มีการเชื่อมความสัมพันธ์ต่อเพื่อนบ้านและสังคม การสร้างความบันเทิง คลายความเหงา ลดความเครียด และมีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

ผู้วิจัยเห็นว่า ผู้สูงอายุตำบลหนองหัว อำเภอบึงฉลือ จังหวัดศรีสะเกษ มีจำนวนมาก จึงทำให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแต่ละคนแตกต่างกันไป การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศจึงเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุตำบลหนองหัว อำเภอบึงฉลือ จังหวัดศรีสะเกษ ให้ดีขึ้นและช่วยเพิ่มรายได้ของผู้สูงอายุอีกช่องทางหนึ่ง ผู้วิจัยจึงนำแนวความคิดความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ตั้งแต่กระบวนการศึกษาความต้องการ การศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ให้แก่ผู้สูงอายุที่ตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุ เพื่อให้ทราบถึงสภาพและความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้สูงอายุ นำสู่การเสนอต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับนโยบายและระดับพื้นที่ที่ต้องการนำข้อมูลดังกล่าวไปเป็นแนวทางพัฒนาหรือปรับปรุงการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุรองรับการก้าวเข้าสู่ “สังคมผู้สูงอายุ” ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุตำบลหนองหัว อำเภอบึงฉลือ จังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อศึกษาความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุตำบลหนองหัว อำเภอบึงฉลือ จังหวัดศรีสะเกษ
3. เพื่อศึกษาแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุตำบลหนองหัว อำเภอบึงฉลือ จังหวัดศรีสะเกษ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากร คือ ผู้สูงอายุตำบลหนองหัว อำเภอเบญจลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 1,156 คน
 2. กลุ่มตัวอย่างในการทำวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุตำบลหนองหัว อำเภอเบญจลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 286 คน โดยคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Taro Yamane (ทาโร ยามาเนะ) และเลือกตัวอย่างแบบสุ่ม (Random Sampling) กลุ่มตัวอย่างที่สำคัญ จำแนกตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

1) วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุตำบลหนองหัว อำเภอเบญจลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ เครื่องมือที่ใช้ คือแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุตำบลหนองหัว อำเภอเบญจลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 286 คน โดยผู้วิจัยได้มีวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่สำคัญด้วยวิธีการเลือกผู้สูงอายุทั้งหมด จาก 15 หมู่บ้าน

2) วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุตำบลหนองหัว อำเภอเบญจลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ เครื่องมือที่ใช้ คือแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุตำบลหนองหัว อำเภอเบญจลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 286 คน โดยผู้วิจัยได้มีวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่สำคัญด้วยวิธีการเลือกผู้สูงอายุทั้งหมด จาก 15 หมู่บ้าน

3) วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุตำบลหนองหัว อำเภอเบญจลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุตำบลหนองหัว อำเภอเบญจลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยผู้วิจัยได้มีวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่สำคัญด้วยวิธีการเลือกจากการเป็นผู้ที่มีกลุ่มอาชีพ ก่อตั้งกลุ่มอาชีพเป็นกลุ่มอาชีพภายในชุมชนเป็นหลักจำนวน 7 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุ (รพ.สต.) 1 คน และ หัวหน้าส่วนใน อบต. 1 คน รวม 10 คน

3. สถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คือ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผู้วิจัยเก็บข้อมูลแบบสอบถามและนำข้อมูลไปวิเคราะห์ นำมาเขียนสรุปผล วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เป็นการสนทนากลุ่ม (Focus group) และนำข้อมูลไปวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) นำมาเขียนบรรยายสรุปผล

4. ด้านเวลา

วันที่ 1 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2565 ถึงวันที่ 30 เดือน กันยายน พ.ศ. 2566

5. ด้านพื้นที่

ตำบลหนองหัว อำเภอเบญจลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ศึกษาบริบทชุมชนบ้านโดยการสอบถามกับทางองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหัวเกี่ยวกับบริบทของชุมชน เพื่อการประสานงานกับชุมชนและสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้วิจัยกับชุมชน

2. นำผลที่ได้มาวิเคราะห์สภาพและความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุตำบลหนองหัว อำเภอเบญจลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ

3. ผู้วิจัยบันทึกผลการสนทนากลุ่มเพื่อนำมาวิเคราะห์และได้แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุ เพื่อให้ชุมชนได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์และสามารถนำไปเป็นแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุตำบลหนองหัว อำเภอเบญจลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ที่ยั่งยืนตลอดไป

สรุปผลการวิจัย

แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุ ตำบลหนองหว่า อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยมีดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุตำบลหนองหว่า อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผู้วิจัยได้แบ่งผลการวิเคราะห์สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุตำบลหนองหว่า อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม เพศ อายุ และอาชีพ โดยแสดงเป็นจำนวน และร้อยละ รายละเอียดตาม ตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ และอาชีพ

ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์	จำนวน (N= 286)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	140	49.00
หญิง	146	51.00
รวม	286	100.00
อายุ		
60-65 ปี	125	43.70
66-70 ปี	62	21.70
71-75 ปี	49	17.10
76-80 ปี	30	10.50
81 ปี ขึ้นไป	20	7.00
รวม	286	100.00
อาชีพ		
ข้าราชการ	2	0.70
ข้าราชการบำนาญ	11	3.80
เกษตรกร	270	94.40
ค้าขาย	2	0.70
อื่นๆ	1	0.30
รวม	286	100.00

จากตาราง 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 286 คน เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามเพศหญิงมากที่สุด จำนวน 146 คน (ร้อยละ 51.00) และกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามเพศชาย จำนวน 140 คน (ร้อยละ 49.00)

เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามมากที่สุด มีอายุระหว่าง 60-65 ปี จำนวน 125 คน (ร้อยละ 43.70) รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม มีอายุระหว่าง 66-70 ปี จำนวน 62 คน (ร้อยละ 21.70) รองลงมา กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม มีอายุระหว่าง 71-75 ปี จำนวน 49 คน (ร้อยละ 17.10) รองลงมา กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม มีอายุระหว่าง 76-80 ปี จำนวน 30 คน (ร้อยละ 10.50) และกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามน้อยที่สุด มีอายุ 81 ปีขึ้นไป จำนวน 20 คน (ร้อยละ 7.00)

เมื่อจำแนกตามอาชีพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามมากที่สุด คืออาชีพ เกษตรกร จำนวน 270 คน (ร้อยละ 94.40) รองลงมา กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามอาชีพข้าราชการบำนาญ จำนวน 11 คน (ร้อยละ 3.80) รองลงมา กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามอาชีพข้าราชการ จำนวน 2 คน (ร้อยละ 0.70) และอาชีพค้าขาย จำนวน 2 คน (ร้อยละ 0.70) และกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามน้อยที่สุดคืออาชีพ อื่น ๆ จำนวน 1 คน (ร้อยละ 0.30)

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุ ตำบลหนองหว้า อำเภอเบญจลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริม คุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุ ตำบลหนองหว้า อำเภอเบญจลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ

คำถาม	$\bar{X}$	S.D	ระดับ
ด้านการใช้แอปพลิเคชัน			
1. ท่านใช้เฟซบุ๊ก (Facebook) มากน้อยเพียงใด	2.20	1.16	น้อย
2. ท่านใช้ไลน์ (Line) มากน้อยเพียงใด	2.00	1.17	น้อย
3. ท่านใช้อินสตาแกรม (Instagram) มากน้อยเพียงใด	1.55	0.97	น้อย
4. ท่านใช้ยูทูบ (Youtube) มากน้อยเพียงใด	2.32	1.24	น้อย
5. ท่านใช้ติ๊กต็อก (Tiktok) มากน้อยเพียงใด	1.67	1.03	น้อย
เฉลี่ยรวม	1.94	0.95	น้อย
คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกาย			
6. ท่านใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อค้นหาข้อมูลด้านสุขภาพอนามัย เช่น ปวดหัว ปวดท้อง โรคเบาหวาน โรคหัวใจ โรคนอนไม่หลับ เป็นต้น	2.08	1.10	น้อย
7. ท่านใช้เทคโนโลยีสารสนเทศค้นหาข้อมูลเพื่อกระตุ้นความจำ ชะลอภาวะสมองเสื่อม	1.91	1.04	น้อย
เฉลี่ยรวม	2.00	1.03	น้อย
คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ			
8. ท่านใช้เทคโนโลยีสารสนเทศค้นหาข้อมูลเพื่อเพิ่มความมั่นใจในตนเอง	1.98	1.11	น้อย
9. ท่านใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อค้นหาข้อมูลด้านบันเทิง เช่น ฟังเพลง ดูหนัง เป็นต้น	2.39	1.22	น้อย

คำถาม	$\bar{x}$	S.D	ระดับ
10. ท่านใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อค้นหาข้อมูลด้านกีฬา เช่น มวย ฟุตบอล เป็นต้น	1.98	1.18	น้อย
11. ท่านใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อค้นหาข้อมูลให้ผ่อนคลายความเครียด ความเหงา	2.17	1.13	น้อย
เฉลี่ยรวม	2.13	1.03	น้อย
คุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคม			
12. ท่านใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อติดต่อสื่อสารกับคนรู้จักหรือคนในครอบครัว เช่น ลูก หลาน เป็นต้น	2.79	1.46	ปานกลาง
13. ท่านใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อค้นหาเพื่อนใหม่หรือเพื่อนที่เคยรู้จัก	2.02	1.16	น้อย
14. ท่านใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อติดตามข่าวสารและความรู้ใหม่ ๆ	2.10	1.25	น้อย
15. ท่านใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อค้นหาข้อมูลด้านการเมือง	1.97	1.16	น้อย
เฉลี่ยรวม	2.22	1.12	น้อย
คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม			
16. ท่านใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อค้นหาข้อมูลด้านการตลาด เช่น การซื้อสินค้า การขายสินค้า เป็นต้น	1.98	1.11	น้อย
17. ท่านใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อค้นหาข้อมูลด้านการเกษตร เช่น การปลูกผัก การทำนา การทำไร่อ้อย การทำสวนยาง การปลูกมันสำปะหลัง เป็นต้น	2.24	1.23	น้อย
18. ท่านใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อค้นหาข้อมูลด้านการประกอบอาชีพ เช่น อาชีพจักสาน อาชีพทอผ้าไหม เป็นต้น	1.92	1.10	น้อย
เฉลี่ยรวม	2.05	1.05	น้อย
เฉลี่ยรวมทั้งหมด	2.07	0.92	น้อย

จากตาราง 2 ผลการวิเคราะห์สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุตำบลหนองหัว อำเภอบางบาล จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 286 คน โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}=2.07$, $S.D=0.92$) เมื่อจำแนกแต่ละด้าน พบว่า

ด้านการใช้แอปพลิเคชัน ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}=1.94$, $S.D=0.95$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามมากที่สุด คือ ท่านใช้ยูทูบ (Youtube) มากน้อยเพียงใด ($\bar{x}=2.32$, $S.D=1.24$) อยู่ในระดับน้อย รองลงมา คือ ท่านใช้เฟซบุ๊ก (Facebook) มากน้อยเพียงใด ($\bar{x}=2.20$, $S.D=1.16$) อยู่ในระดับน้อย รองลงมา คือ ท่านใช้ไลน์ (Line) มากน้อยเพียงใด ($\bar{x}=2.00$, $S.D=1.17$) อยู่ในระดับน้อย รองลงมา คือ ท่านใช้ติ๊กต็อก (Tiktok) มากน้อยเพียงใด ($\bar{x}=1.67$, $S.D=1.03$) อยู่ในระดับน้อย และข้อที่กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามน้อยที่สุด คือ ท่านใช้อินสตาแกรม (Instagram) มากน้อยเพียงใด ($\bar{x}=1.55$, $S.D=0.97$) อยู่ในระดับน้อย

คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกาย ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}=2.00$, $S.D=1.03$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามมากที่สุด คือ ท่านใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อค้นหาข้อมูลด้านสุขภาพอนามัย เช่น ปวดหัว ปวดท้อง

โรคเบาหวาน โรคหัวใจ โรคนอนไม่หลับ เป็นต้น ($\bar{x}=2.08$, $S.D=1.10$) อยู่ในระดับน้อย และข้อที่กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามน้อยที่สุด คือ ท่านใช้เทคโนโลยีสารสนเทศค้นหาข้อมูลเพื่อกระตุ้นความจำ ชะลอภาวะสมองเสื่อม ($\bar{x}=1.91$, $S.D=1.04$) อยู่ในระดับน้อย

คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}=2.13$, $S.D=1.03$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามมากที่สุด คือ ท่านใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อค้นหาข้อมูลด้านบันเทิง เช่น ฟังเพลง ดูหนัง เป็นต้น ($\bar{x}=2.39$, $S.D=1.22$) อยู่ในระดับน้อย รองลงมา คือ ท่านใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อค้นหาข้อมูลให้ผ่อนคลายความเครียด ความเหงา ($\bar{x}=2.17$, $S.D=1.13$) อยู่ในระดับน้อย และข้อที่กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามน้อยที่สุด คือ ท่านใช้เทคโนโลยีสารสนเทศค้นหาข้อมูลเพื่อเพิ่มความมั่นใจในตนเอง และท่านใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อค้นหาข้อมูลด้านกีฬา เช่น มวย ฟุตบอล เป็นต้น ($\bar{x}=1.98$, $S.D=1.11$) อยู่ในระดับน้อย

คุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคม ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}=2.22$, $S.D=1.12$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามมากที่สุด คือ ท่านใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อติดต่อสื่อสารกับคนรู้จักหรือคนในครอบครัว เช่น ลูก หลาน เป็นต้น ($\bar{x}=2.79$, $S.D=1.46$) อยู่ในระดับน้อย รองลงมา คือ ท่านใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อติดตามข้อมูลข่าวสารและความรู้ใหม่ ๆ ($\bar{x}=2.10$, $S.D=1.25$) อยู่ในระดับน้อย รองลงมา คือ ท่านใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อค้นหาเพื่อนใหม่หรือเพื่อนที่เคยรู้จัก ($\bar{x}=2.02$, $S.D=1.16$) อยู่ในระดับน้อย และข้อที่กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามน้อยที่สุด คือ ท่านใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อค้นหาข้อมูลด้านการเมือง ($\bar{x}=1.97$, $S.D=1.16$) อยู่ในระดับน้อย

คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}=2.05$, $S.D=1.05$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามมากที่สุด คือ ท่านใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อค้นหาข้อมูลด้านการเกษตร เช่น การปลูกผัก การทำนา การทำไร่ไถ การทำสวนยาง การปลูกมันสำปะหลัง เป็นต้น ($\bar{x}=2.24$, $S.D=1.23$) อยู่ในระดับน้อย รองลงมา คือ ท่านใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อค้นหาข้อมูลด้านการตลาด เช่น การซื้อสินค้า การขายสินค้า เป็นต้น ($\bar{x}=1.98$, $S.D=1.11$) อยู่ในระดับน้อย และข้อที่กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามน้อยที่สุด คือ ท่านใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อค้นหาข้อมูลด้านการประกอบอาชีพ เช่น อาชีพจักสาน อาชีพทอผ้าไหม เป็นต้น ($\bar{x}=1.92$, $S.D=1.10$) อยู่ในระดับน้อย

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุตำบลหนองหัวอำเภอบึงฉลือ จังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วยผลการวิเคราะห์ข้อมูล 3 ส่วน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามจำแนกตาม เพศ อายุ และอาชีพ โดยแสดงเป็นจำนวนและร้อยละ รายละเอียดตาม ตาราง 1 ข้างต้น

ส่วนที่ 2 ความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุตำบลหนองหัวอำเภอบึงฉลือ จังหวัดศรีสะเกษ

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริม คุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุ ตำบลหนองหัว อำเภอบึงฉลือ จังหวัดศรีสะเกษ

คำถาม	$\bar{x}$	S.D	ระดับ
คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกาย			
1. ท่านต้องการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพในแต่ละโรค เช่น ปวดหัว ปวดท้อง โรคเบาหวาน โรคหัวใจ โรคนอนไม่หลับ ความดันโลหิตสูง เป็นต้น	3.20	1.32	ปานกลาง
2. ท่านต้องการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับการสวัสดิการที่รัฐจัดให้ผู้สูงอายุ	3.26	1.35	ปานกลาง

คำถาม	$\bar{X}$	S.D	ระดับ
เฉลี่ยรวม	3.22	1.27	ปานกลาง
คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ			
3. ท่านต้องการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับด้านบันเทิง จรรโลงใจ เช่น ฟังธรรมะ พุทธศาสนา ฟังเพลง ดูหนัง กีฬา เป็นต้น	3.51	1.32	มาก
4. ท่านต้องการค้นหาข้อมูลให้ผ่อนคลายความเครียด ความเหงา	3.33	1.33	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.42	1.25	ปานกลาง
คุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคม			
5. ท่านต้องการติดต่อสื่อสารกับคนรู้จักหรือคนในครอบครัว เช่น ลูก หลาน เป็นต้น	3.83	1.28	มาก
6. ท่านต้องการค้นหาเพื่อนใหม่หรือเพื่อนที่เคยรู้จัก	3.14	1.31	ปานกลาง
7. ท่านต้องการค้นหาข้อมูลข่าวสารและความรู้ใหม่ ๆ	3.19	1.66	ปานกลาง
8. ท่านต้องการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับการเมือง	2.84	1.23	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.25	1.15	ปานกลาง
คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม			
9. ท่านต้องการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับการตลาด เช่น การซื้อสินค้า การขายสินค้า เป็นต้น	2.83	1.33	ปานกลาง
10. ท่านต้องการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับการเกษตร เช่น การปลูกผัก การทำนา การทำไร่ไถนา การทำสวนยาง การปลูกมันสำปะหลัง เป็นต้น	3.04	1.26	ปานกลาง
11. ท่านต้องการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เช่น อาชีพจักสาน อาชีพทอผ้าไหม เป็นต้น	2.60	1.26	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	2.82	1.17	ปานกลาง
เฉลี่ยรวมทั้งหมด	3.18	1.08	ปานกลาง

จากตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุตำบลหนองหัว อำเภอบึงฉลือ จังหวัดศรีสะเกษจำนวน 286 คน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.18$, $S.D=1.08$) เมื่อจำแนกแต่ละด้าน พบว่า

คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกาย ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.22$, $S.D=1.27$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามมากที่สุด คือ ท่านต้องการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับการสวัสดิการที่รัฐจัดให้ผู้สูงอายุ ($\bar{X}=3.26$, $S.D=1.35$) อยู่ในระดับปานกลาง และข้อที่กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามน้อยที่สุด คือ ท่านต้องการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพในแต่ละโรค เช่น ปวดหัว ปวดท้อง โรคเบาหวาน โรคหัวใจ โรคนอนไม่หลับ ความดันโลหิตสูง เป็นต้น ($\bar{X}=3.20$, $S.D=1.32$) อยู่ในระดับปานกลาง

คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.42$, $S.D=1.25$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามมากที่สุด คือ ท่านต้องการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับด้านบันเทิง จรรโลงใจ เช่น ฟังธรรมะ พุทธศาสนา ฟังเพลง ดูหนัง กีฬา เป็นต้น ($\bar{X}=3.51$, $S.D=1.32$) อยู่ในระดับมาก และข้อที่กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามน้อยที่สุด คือ ท่านต้องการค้นหาข้อมูลให้ผ่อนคลายความเครียด ความเหงา ($\bar{X}=3.33$, $S.D=1.33$) อยู่ในระดับปานกลาง

คุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคม ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.22$, $S.D=1.27$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามมากที่สุด คือ ท่านต้องการติดต่อบุคคลที่คุ้นเคยหรือคนในครอบครัว เช่น ลูก หลาน เป็นต้น ($\bar{X}=3.83$, $S.D=1.28$) อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ท่านต้องการค้นหาข้อมูลข่าวสารและความรู้ใหม่ ๆ ($\bar{X}=3.19$, $S.D=1.66$) อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมา คือ ท่านต้องการค้นหาเพื่อนใหม่หรือเพื่อนที่เคยรู้จัก ($\bar{X}=3.14$, $S.D=1.31$) อยู่ในระดับปานกลาง และข้อที่กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามน้อยที่สุด คือ ท่านต้องการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับการเมือง ($\bar{X}=2.84$, $S.D=1.15$) อยู่ในระดับปานกลาง

คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.18$, $S.D=1.08$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามมากที่สุด คือ ท่านต้องการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับการเกษตร เช่น การปลูกผัก การทำนา การทำไร่ อ้อย การทำสวนยาง การปลูกมันสำปะหลัง เป็นต้น ($\bar{X}=3.04$, $S.D=1.26$) อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมา คือ ท่านต้องการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับการตลาด เช่น การซื้อสินค้า การขายสินค้า เป็นต้น ($\bar{X}=2.83$, $S.D=1.33$) อยู่ในระดับปานกลาง และข้อที่กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามน้อยที่สุด คือ ท่านต้องการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เช่น อาชีพจักสาน อาชีพทอผ้าไหม เป็นต้น ($\bar{X}=2.60$, $S.D=1.26$) อยู่ในระดับปานกลาง

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

อยากให้ชุมชนมีการติดตั้งอินเทอร์เน็ตเพื่อรองรับสัญญาณ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุตำบลหนองหัว อำเภอบางบาล จังหวัดศรีสะเกษ

คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกาย จากผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุหากเกิดโรคร้ายไข้เจ็บจะเป็นบุตรหลานหรือญาติมิตรที่คอยดูแล หรือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพส่วนตำบล พยาบาล นักวิชาการสาธารณสุข อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่คอยเป็นผู้ดูแลในเรื่องของสุขภาพ ดังนั้นข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสุขภาพกายไม่สามารถรับรู้ได้ จะรับรู้ข้อมูลได้ก็ต่อเมื่อมีบุคคลอื่นมาให้ข้อมูล จึงมีแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ หากมีเครื่องมือที่ช่วยในการส่งเสริมสุขภาพกาย เช่น สื่อมัลติมีเดียเรื่องการส่งเสริมสุขภาพกาย หรือแอปพลิเคชันคอยแจ้งเตือนสุขภาพกาย จะช่วยให้ผู้สูงอายุได้รับข้อมูลได้ด้วยตนเอง

คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ จากผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ ทั้งนี้เพราะว่าผู้สูงอายุนั้นได้รับการดูแลจากลูกหลาน ญาติ และเพื่อน ที่คอยพูดคุย แต่ทั้งนี้ยังมีแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ โดยให้ผู้สอนการใช้เทคโนโลยีร่วมมือกับหน่วยงานอื่นเข้ามาจัดกิจกรรมการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุให้มีการใช้แอปพลิเคชันในการทำให้อ่อนคลายจากความเครียด ทำให้บันเทิงใจ เช่น การใช้ยูทูบในการฟังเพลง ดูหนัง เป็นต้น

คุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคม จากผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการติดต่อบุคคล แต่บุตรหลานหลานเป็น แรงผลักดันให้เกิดการยอมรับหรือใช้เทคโนโลยีเพื่อทำการติดต่อบุคคล และยังเกิดความผูกพันใกล้ชิดกัน จึงมีแนวทางให้มีการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารผ่านการใช้แอปพลิเคชันต่างๆ ในการติดต่อลูก หลาน ญาติและเพื่อนรู้จักเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุที่ไร้ขีดจำกัด

คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม จากผลการศึกษา พบว่า โดยส่วนใหญ่ผู้สูงอายุมีการสร้างรายได้จากการปลูกผัก การทำนา การทำไร่อ้อย การทำสวนยาง การปลูกมันสำปะหลัง และประกอบอาชีพ เช่น การจักสาน ผ้าไหม เป็นต้น แต่ยังไม่มีการใช้เทคโนโลยีมาสนับสนุนในการสร้างรายได้ จึงได้แนวทางให้มีการส่งเสริมผู้สูงอายุสู่ธุรกิจออนไลน์ พัฒนาตนเองให้มีรายได้เพิ่มขึ้นอีกทาง

อภิปรายผลการวิจัย

แนวทางการการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุ ตำบลหนองหว้า อำเภอบึงฉลือ จังหวัดศรีสะเกษ มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุตำบลหนองหว้า อำเภอบึงฉลือ จังหวัดศรีสะเกษ มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล 5 ประเด็น ดังนี้

ด้านการใช้แอปพลิเคชัน จากผลการศึกษา พบว่า สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุด้านการใช้แอปพลิเคชัน ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามมากที่สุด คือ ไลน์ (Youtube) รองลงมาคือเฟซบุ๊ก (Facebook) ไลน์ (Line) ใช้ติดต่อน (Tiktok) และสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุด้านการใช้แอปพลิเคชัน กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามน้อยที่สุด คือ ใช้อินสตาแกรม (Instagram) สอดคล้องกับ Panpaeng et al. (2018) วิจัยเรื่องศักยภาพเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้านโปรแกรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาโดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ การใช้ไลน์ (Line) รองลงมา การใช้เฟซบุ๊ก (Facebook) และการใช้ยูทูบ (Youtube) และโปรแกรมที่อยู่ในระดับน้อยที่สุด ได้แก่ การใช้อินสตาแกรม (Instagram)

คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกาย จากผลการศึกษา พบว่า สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุด้านสุขภาพกายกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามมากที่สุด คือ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อค้นหาข้อมูลด้านสุขภาพอนามัย เช่น ปวดหัว ปวดท้อง โรคเบาหวาน โรคหัวใจโรคนอนไม่หลับ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ Kleechaya (2021) พบว่า ผู้สูงอายุมักใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศในการค้นหาข้อมูลสุขภาพจากกูเกิ้ลหรือยูทูบ

คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ จากผลการศึกษา พบว่า สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุด้านจิตใจกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามมากที่สุด คือ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อค้นหาข้อมูลด้านบันเทิง เช่น ฟังเพลง ดูหนัง เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ Panpaeng et al. (2018) พบว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อผ่อนคลายความเครียด ความเหงาได้อย่างมาก

คุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคม จากผลการศึกษา พบว่า สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุด้านสัมพันธภาพทางสังคมกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามมากที่สุด คือ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อติดต่อสื่อสารกับคนรู้จักหรือคนในครอบครัว เช่น ลูก หลาน เป็นต้น รองลงมา คือ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อติดตามข้อมูลข่าวสารและความรู้ใหม่ ๆ รองลงมา คือ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อค้นหาเพื่อนใหม่หรือเพื่อนที่เคยรู้จัก ซึ่งสอดคล้องกับ Kleechaya (2021) พบว่า กิจกรรมประจำวันหรือกิจกรรมต่างๆ ของผู้สูงอายุโดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลในครอบครัว เครือญาติหรือลูกหลาน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ Cheyjunya (2016) พบว่า ผู้สูงอายุใช้เทคโนโลยีในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลในครอบครัวและเพื่อนร่วมงานแล้วและยังเป็นช่องทางในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง และสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุด้านสัมพันธภาพทางสังคมกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามน้อยที่สุด คือ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อค้นหาข้อมูลด้านการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับ Tirakoat & Polnigongit (2018) พบว่า เพื่อเรียนรู้สิ่งแปลกใหม่หรือต้องการข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ แบบทันสมัย และสอดคล้องกับ Suwannathen et al. (2019) พบว่า ผู้สูงอายุใช้เทคโนโลยีสารสนเทศน้อย ในการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับข่าวการเมือง สถานการณ์บ้านเมือง

คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม จากผลการศึกษา พบว่า สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุด้านสิ่งแวดล้อมกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามมากที่สุด คือ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อค้นหาข้อมูลด้านการเกษตร เช่น การปลูกผัก การทำนา การทำไร่อ้อย การทำสวนยางการปลูกมันสำปะหลัง เป็นต้น และท่านใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อค้นหาข้อมูลด้านการตลาด เช่น การซื้อสินค้า การขายสินค้า เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ Marston et al. (2016) พบว่า ผู้สูงอายุสามารถใช้สื่อดิจิทัลในการค้นหาข้อมูลในด้านต่างๆ ซื้อสินค้าออนไลน์ได้และสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อ

ส่งเสริมคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุด้านสิ่งแวดล้อมกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามน้อยที่สุด คือ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อค้นหาข้อมูลด้านการประกอบอาชีพ เช่น อาชีพจักสาน อาชีพทอผ้าไหม เป็นต้น เนื่องจากเป็นอาชีพที่ทำเป็นประจำจึงไม่จำเป็นต้องหาข้อมูลจากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งสอดคล้องกับ Kleechaya (2021) พบว่า ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสร้างรายได้อยู่ในระดับน้อย ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในเรื่องของวิชาชีพน้อยที่สุด

2. ความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุตำบลหนองหว่า อำเภอบางบาล จังหวัดศรีสะเกษ มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล 4 ประเด็น ดังนี้

คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกาย จากผลการศึกษา พบว่า ความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุด้านสุขภาพกายกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามมากที่สุด คือ ต้องการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับการสวัสดิการที่รัฐจัดให้ผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับ Chamonman (2009) พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทางด้านกฎหมายและสิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับการประกันสุขภาพ เป็นต้น และสอดคล้องกับ M Mayoungpong & Tayen (2016) พบว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้สูงอายุสามารถรับทราบข้อมูลจากรัฐบาลเกี่ยวกับการประกันสุขภาพและประกันสังคมผู้สูงอายุ

คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ จากผลการศึกษา พบว่า ความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุด้านจิตใจกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามมากที่สุด คือ ต้องการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับด้านบันเทิง จรรโลงใจ เช่น ฟังธรรมะ พุทธศาสนา ฟังเพลง ดูหนัง กีฬา เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ Mayoungpong & Tayen (2016) พบว่า เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถรับชมภาพยนตร์และฟังเพลงเพื่อสร้างความบันเทิงเร้าใจทำให้คลายความเครียดได้อย่างมาก

คุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคม จากผลการศึกษา พบว่า ความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุด้านสัมพันธภาพทางสังคมกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามมากที่สุด คือ ต้องการติดต่อสื่อสารกับคนรู้จักหรือคนในครอบครัว เช่น ลูก หลาน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ Mayoungpong & Tayen (2016) พบว่า เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถติดต่อสื่อสารมีความสัมพันธ์กับครอบครัว ญาติพี่น้อง บุตรหลานและเพื่อนๆ ที่อยู่ห่างไกลได้สะดวกยิ่งขึ้น

คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม จากผลการศึกษา พบว่า ความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุด้านสิ่งแวดล้อมกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามมากที่สุด คือ ต้องการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับการเกษตร เช่น การปลูกผัก การทำนา การทำไร่อ้อย การทำสวนยาง การปลูกมันสำปะหลัง เป็นต้น สอดคล้องกับ Sanserm et al. (2021) พบว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการผลิตทางการเกษตร พบว่า เกษตรกรกลุ่มต่าง ๆ เห็นว่า ประโยชน์สูงสุดของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการผลิตของเกษตรกรในด้านการรับรู้ข่าวสาร ด้านการเรียนรู้ด้านการผลิต เช่น การปลูกมันสำปะหลัง การทำไร่อ้อย การทำสวนยาง เป็นต้น

3. แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุตำบลหนองหว่า อำเภอบางบาล จังหวัดศรีสะเกษ มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล 4 ประเด็น ดังนี้

คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกาย จากผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุหากเกิดโรคร้ายไข้เจ็บจะเป็นบุตรหลานหรือญาติมิตรที่คอยดูแล หรือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพส่วนตำบล พยาบาล นักวิชาการสาธารณสุข อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่คอยเป็นผู้ดูแลในเรื่องของสุขภาพ ดังนั้นข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสุขภาพกายไม่สามารถรับรู้ได้ จะรับรู้ข้อมูลได้ก็ต่อเมื่อมีบุคคลอื่นมาให้อาหาร จึงมีแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ หากมีเครื่องมือที่ช่วยในการส่งเสริมสุขภาพกาย เช่น สื่อมัลติมีเดียเรื่องการส่งเสริมสุขภาพกาย หรือแอปพลิเคชันคอยแจ้งเตือนสุขภาพกาย จะช่วยให้ผู้สูงอายุได้รับข้อมูลได้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ Rodkhem & Chaiprasit (2019) พบว่า เทคโนโลยีเป็นอุปกรณ์ เครื่องมือ หรือซอฟต์แวร์ ที่ช่วยป้องกันฟื้นฟูในเรื่องการดูแลสุขภาพกาย เช่น ดูแลด้านความปลอดภัย การเตือนผู้สูงอายุให้ทำกิจกรรมต่างๆ เป็นการนำทางช่วยกำกับตรวจสอบการดูแลของผู้สูงอายุ

คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ จากผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ ทั้งนี้เพราะว่าผู้สูงอายุนั้นได้รับการดูแลจากลูกหลาน ญาติ และเพื่อน ที่คอยพูดคุย แต่ทั้งนี้ก็มีแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ โดยให้ผู้สอนการใช้เทคโนโลยีร่วมมือกับหน่วยงานอื่นเข้ามาจัดกิจกรรมการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุให้มีการใช้แอปพลิเคชันในการทำให้อ่อนคลายจากความเครียด ทำให้บันเทิงใจ เช่น การใช้ยูทูบในการฟังเพลง ดูหนัง เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ Mayoungpong & Tayen (2016) พบว่า การให้ความรู้และฝึกทักษะการใช้เทคโนโลยีสำหรับผู้สูงอายุในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุเห็นว่าการได้รับชมภาพยนตร์หรือได้ฟังเพลง ทำให้ได้รับความบันเทิงใจมากขึ้นทำให้ชีวิตได้รับความสุขและผ่อนคลาย

คุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคม จากผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการติดต่อสื่อสาร แต่บุตรหลานหลานเป็น แรงผลักดันให้เกิดการยอมรับหรือใช้เทคโนโลยีเพื่อทำการติดต่อสื่อสาร และยังเกิดความผูกพันใกล้ชิดกัน จึงมีแนวทางให้มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารผ่านการใช้แอปพลิเคชันต่าง ๆ ในการติดต่อลูก หลาน ญาติและเพื่อนรู้จักเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุที่ไร้ขีดจำกัด ซึ่งสอดคล้องกับ Rodkhem & Chaiprasit (2019) พบว่า องค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนรวมถึงการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ช่วยในการติดต่อสื่อสารและการเรียนรู้ ผู้สูงอายุสามารถติดต่อสื่อสารกับครอบครัว เพื่อนและบุคคลอื่น ๆ ลดช่องว่างระหว่างวัย มีการรวมกลุ่มผ่านช่องทางแอปพลิเคชัน เช่น กลุ่มไลน์ กลุ่มเฟซบุ๊ก เข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง ทั้งสาระความรู้และผู้สูงอายุได้มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องโดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม จากผลการศึกษา พบว่า โดยส่วนใหญ่ผู้สูงอายุมีการสร้างรายได้จากการปลูกผัก การทำนา การทำไร่ไถ่ การทำสวนยาง การปลูกมันสำปะหลัง และประกอบอาชีพ เช่น การจักสาน ผ้าไหม เป็นต้น แต่ยังไม่มีการใช้เทคโนโลยีมาสนับสนุนในการสร้างรายได้ จึงได้แนวทางให้มีการส่งเสริมผู้สูงอายุสู่ธุรกิจออนไลน์พัฒนาตนเองให้มีรายได้เพิ่มขึ้นอีกทาง ซึ่งสอดคล้องกับ Rodkhem & Chaiprasit (2019) พบว่า กระทรวงแรงงาน พัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุในการทำธุรกิจออนไลน์ รวมถึงวิสาหกิจชุมชนสู่การค้าออนไลน์ เป็นการส่งเสริมการมีรายได้และมีงานทำของผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุยังขาดทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ดังนั้นควรมีการส่งเสริม ทักษะ ความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้กับผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัย แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้กับผู้สูงอายุในพื้นที่อื่น ๆ

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัย การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้กับกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ เช่น ชุมชน นักศึกษา นักเรียน เป็นต้น

อ้างอิง

- Chamonman, S. (2009). *Improving the quality of life of the elderly with computers and the internet*. in the document Accompanying academic seminar lectures organized by the Information and Communication Technology Club for Equality. Suan Dusit Rajabhat University. (In Thai)
- Cheyjunya, P. (2016). Utilization Patterns and Factors Influencing on the Elderly's Communication Technology Uses. *Journal of Chandrakasemsan*, 22(43), 121-135. (In Thai)
- Department of Older Persons. (2021). *Resolution of the National Elderly Assembly, year 2021*. https://www.dop.go.th/download/laws/th1642996662-840_0_new.pdf (In Thai)
- Kleechaya, P. (2021). Digital Technology Utilization of Elderly and Framework for Promoting Thai Active and Productive Aging. *Journal of Communication Arts*, 39(2), 56-78. (In Thai)
- Marston, H. R. et al. (2016). Technology use, adoption and behavior in older adults: Results from the iStoppFalls project. *Educational Gerontology*, 42(6), 371-387.
- Ministry of Social Development and Human Security. (2018). *Report on the social situation and human security, Year 2018*. <https://ebooks.msociety.go.th/ebooks/detail/457> (In Thai)
- Mayoungpong, A., & Tayen, K. (2016). Factors Influencing to Demand Elderly of Learning Technology in Convergence Technology Media Era. Faculty of Business Administration Rajamangala University of Technology Phra Nakhon. (In Thai)
- Omee, N. (2022). Using information for the creation of artistic works by students. Faculty of Fine Arts in public higher education institutions. *SWU Journal of Library Science*, 15(1), 69-89. (In Thai)
- Panpaeng, S., Phanpeang, P., & Mahathamnuchock, S. (2018). The Potential of Information Technology for the Elderly in the Area of Mae Hong Son. Chiang Mai: Chiang Mai Rajabhat University. (In Thai)
- Rodkhem, R., & Chaiprasit, S. (2019). Aging Society: Technology and the Elderly. *EAU HERITAGE JOURNAL Science and Technology*, 13(2), 36-45. (In Thai)
- Sanserm, S. K., Tangwiwat, P., Yooprasert, B., Keowan, B., & Rattanacharoern, N. (2021). Information Technology Usage for Economic Crop Production of Farmers. *STOU Journal of Agriculture*, 3(1), 31-44. (In Thai)
- Suwannathen, S., Kinboon, N., Tirakoat, S., Hiruncharoenvate, C., & sripasuda, L. (2019). State and Problem of Digital Technology Usage of Elderly in Meuang District, Khon Khan Province. *Journal of Graduate School Sakon Nakhon Rajabhat University*, 16(74), 235-245. (In Thai)
- Tchayaphong, P., & Durongkhawerot, P. (1998). *Information technology for education*. Bangkok: Office National Education Commission. (In Thai)
- Tirakoat, S., & Polnigongit, W. (2018). Internet usage behaviors, literacy, and attitude towards utilization of wellness content on the internet among Thai elderly. *Journal of Nursing and Health Care*, 36(1), 72-80. (In Thai)

**ความต้องการศึกษาต่อหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์
และสารสนเทศศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร (ค.บ. หลักสูตร 4 ปี)¹**

**Need of Educational Requirements for Bachelor of Education Program in Library and
Information Studies, Phranakhon Rajabhat University (B.Ed. 4 Year Program)**

กิตติศักดิ์ คงพูน (Kittisak Khongphun)², นนทนนท์ แยมวงษ์ (Nonthanun Yamwong)³

อารีย์ รังสิโยภาส (Aree Rangsiyopas)⁴, มัลลิกา จุฑามณี (Mallika Chutamanee)⁵

นวลักษณ์ กลางบุรีรัมย์ (Nawalak Klangburam)⁶

Received: 23-11-2023

Revised: 17-03-2024

Accepted: 17-04-2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการศึกษาต่อ และความคิดเห็นเกี่ยวกับความจำเป็น และความสำคัญของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียน/นักศึกษา ครู – อาจารย์ และนักวิชาการ จำนวน 107 คน ได้มาจากการสุ่มแบบบังเอิญ

¹ บทความนี้จากสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร (Article from Department of Library and Information Science. Faculty of Humanities and Social Sciences Phranakhon Rajabhat University)

²อาจารย์ สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร (Lecturer, Department of Library and Information Science, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phranakhon Rajabhat University) E-mail: kittisak@pnru.ac.th

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร (Lecturer, Department of Library and Information Science, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phranakhon Rajabhat University) E-mail: nonthanun.y@pnru.ac.th

⁴ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร (Lecturer, Department of Library and Information Science, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phranakhon Rajabhat University) E-mail: areerangsiyopas@gmail.com

⁵อาจารย์ สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร (Lecturer, Department of Library and Information Science, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phranakhon Rajabhat University)

⁶อาจารย์ สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร (Lecturer, Department of Library and Information Science, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phranakhon Rajabhat University) E-mail: n.klangburam@gmail.com

(Accidental sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ที่ 0.82 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.94 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการศึกษาต่อหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร พบว่า ต้องการให้เปิดหลักสูตรมากที่สุด ลักษณะวิชาเป็นวิชาเอกคู่มากที่สุด ความคาดหวังในการประกอบอาชีพมีความต้องการครูบรรณารักษ์มาก ชื่อหลักสูตรที่สนใจเข้าศึกษาต่อคือ บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์มากที่สุด วิธีการเรียนการสอนที่ต้องการศึกษาเป็นแบบเข้าชั้นเรียนปกติมากที่สุด รูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่ต้องการเป็นการเรียนพร้อมฝึกปฏิบัติมากที่สุด สิ่งที่ต้องการการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยคือ สิ่งสนับสนุนการศึกษา เช่น สัญญาณ WIFI ห้องสมุด ห้องค้นคว้ากลุ่มย่อย เป็นต้น มากที่สุด การสัมมนารับฟังข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรมียินดีเข้าร่วมสัมมนามากที่สุด การแนะนำให้คนรู้จักมาศึกษาในหลักสูตรพบว่า แนะนำมากที่สุด รูปแบบของค่าใช้จ่ายในการศึกษาต่อคือ ค่าธรรมเนียมการศึกษาแบบเหมาจ่ายแต่แบ่งจ่ายเป็นภาคการศึกษามากที่สุด ความต้องการศึกษาต่อในหลักสูตร พบว่า ต้องการมากที่สุด วัตถุประสงค์ของการศึกษาต่อเพื่อแสวงหาความรู้เพิ่มเติมมากที่สุด ความจำเป็นและความสำคัญของหลักสูตร อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : ความต้องการ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต บรรณารักษศาสตร์ สารนิเทศศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Abstract

The purposes of this research were to study the need to study in the Bachelor of Education program. Department of Library Science and Information Studies Phranakhon Rajabhat University and opinions on the necessity and importance of the Bachelor of Education program Department of Library Science and Information Studies Phranakhon Rajabhat University. The accidental sampling was used to choose 107 persons, students/ undergraduate student faculty members and academicians. The instrument used to collect data was a questionnaire. The index of congruence (IOC) was 0.82 and the overall reliability value was 0.94. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation.

The results showed that Study requirements for the Bachelor of Education program Department of Library Science and Information Studies Phranakhon Rajabhat University found that they wanted to open the course the most. The nature of the course is the most double major. Career prospects are highly demanding for teacher librarians. The name of the course that you are interested in studying is Library and Information Science the most The most preferred method of teaching is to attend regular classes. The preferred teaching and learning activity format is learning with practice as much as possible. What is the need for support from the university? Educational support such as WIFI signal, library, small group research room, etc. Most seminars to listen to information about the course are most welcome to attend. The introduction of acquaintances to study in the course found that most recommended The form of continuing education expenses is Flat-rate tuition fees, but split up into semesters at most The need for further education in the course was found to be the most desired. The purpose of further education is to seek further knowledge as much as possible. The necessity and importance of the course at a high level

Keywords: Need, Bachelor of Education Program, Library Science, Information Study, Phranakhon Rajabhat University

บทนำ

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นผู้มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงาน และสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างเหมาะสมในสภาวะการณ์การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง ตลอดจนความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แต่ในปัจจุบันระบบการศึกษาไทยเป็นประเด็นปัญหาใหญ่ของประเทศ เพราะขณะนี้ทุกตัวชี้วัดต่างระบุขีดความสามารถของเด็ก นักเรียน ครู โรงเรียน มหาวิทยาลัยที่เริ่มถดถอยลงตามลำดับนำไปสู่คำถามที่ทุกคนกังวลว่าการศึกษาไทยจะถดถอยลง จึงต้องมีการพัฒนาให้ผู้เรียนมีความสามารถและการศึกษาที่เพิ่มสูงขึ้น สิ่งหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาผู้เรียนได้ คือ หลักสูตร

หลักสูตรในระดับอุดมศึกษามีความสำคัญในการพัฒนาบุคลากรนับตั้งแต่การสร้างคุณลักษณะผู้เรียนให้เป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพ เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ในการพัฒนาหลักสูตรต้องกำหนดจุดมุ่งหมายและเนื้อหาวิชา เพื่อวางรากฐานความคิดให้ผู้เรียน พัฒนาให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การเรียนรู้ สภาพแวดล้อม และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต แต่ก่อนที่จะพัฒนาหลักสูตรได้นั้น จำเป็นต้องมีการศึกษาความต้องการของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้สารสนเทศมาปรับปรุงหลักสูตรได้ถูกต้อง เพื่อให้เป็นหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้ผู้สำเร็จการศึกษามีคุณลักษณะตามความมุ่งหมายของหลักสูตรและตรงกับความต้องการของผู้ประกอบการ

หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร เป็นหลักสูตรที่ใช้จัดการศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนานักศึกษให้เป็นผู้รอบรู้ในศาสตร์บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศึกษา ตลอดจนสามารถประยุกต์ใช้ได้กับผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องมีการปรับเปลี่ยนหลักสูตรและเนื้อหาวิชาให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของบรรณารักษ์ บรรณารักษ์ หรือนักสารสนเทศของตลาดแรงงานในปัจจุบัน ซึ่งต้องการบัณฑิตที่มีความรู้และทักษะหลักในวิชาชีพไปพร้อมกับทักษะในศตวรรษที่ 21 ศาสตร์การสอน เทคนิคการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียน รวมถึงทักษะภาษาอังกฤษ นอกจากนี้ต้องมีความรู้เฉพาะในวิชาชีพ หรือความรู้ในเชิงทฤษฎีแล้วบัณฑิตต้องมีความสามารถทางด้านต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสังคมในยุคสื่อใหม่ (New media) ให้มีทักษะความสามารถด้านอินเทอร์เน็ต เครือข่ายสังคม มัลติมีเดีย เทคโนโลยีดิจิทัล การประมวลผลสื่อดิจิทัล ระบบสารสนเทศดิจิทัล รวมถึงเครือข่ายความรู้ (Knowledge network) (Phornphatcharaphong, 2017)

สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ได้จัดการเรียนการสอนหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ และครบรอบเวลาการปรับปรุงหลักสูตร และการศึกษารั้งนี้ต้องการข้อมูลเพื่อประกอบการปรับปรุงหลักสูตรเป็นหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศึกษา จึงต้องดำเนินการศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อการวางแผน รวมทั้งการดำเนินการด้านหลักสูตรอย่างมีทิศทางให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับสถานการณ์ของประเทศและประชาคมโลกที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยจะเป็นการศึกษาความต้องการศึกษาต่อหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร และความคิดเห็นเกี่ยวกับความจำเป็นและความสำคัญของหลักสูตรเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาหลักสูตรอันจะส่งผลต่อการผลิตบัณฑิตให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพและศักยภาพตามมาตรฐานวิชาชีพ เป็นที่ยอมรับทั้งภายในและต่างประเทศ รองรับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตทั้งในปัจจุบันและอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการศึกษาต่อหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับความจำเป็นและความสำคัญของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการศึกษาต่อหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ผู้วิจัยได้นำเสนอวิธีการดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มนักเรียน นักศึกษา ครู อาจารย์ และนักวิชาการที่สนใจ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มนักเรียน นักศึกษา ครู อาจารย์ และนักวิชาการที่สนใจหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร จำนวน 107 คนได้มาจากการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental sampling)

เครื่องมือที่ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้การวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการศึกษาต่อในความต้องการศึกษาต่อหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล เป็นคำถามปลายปิดมีลักษณะให้เลือกตอบ จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 2 ข้อมูลความต้องการศึกษาต่อหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร เป็นคำถามปลายปิดมีลักษณะให้เลือกตอบ จำนวน 11 ข้อ

ตอนที่ 3 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับความจำเป็นและความสำคัญของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร มีลักษณะเป็น มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 14 ข้อ

การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถาม

2. สร้างรายการข้อคำถาม ซึ่งมีลักษณะเลือกตอบและเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตาม

ประเด็นที่กำหนดในแบบสอบถาม

3. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามฉบับร่างไปให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรระดับปริญญาตรี สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศึกษา พิจารณา จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content Validity) โดยการหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ที่ 0.82

4. นำแบบสอบถามมาปรับปรุง และนำไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.94

5. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ที่ได้ไปสร้างเป็นแบบสอบถามออนไลน์ใน Google form

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามออนไลน์เก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียน นักศึกษา ครู อาจารย์ และนักวิชาการที่สนใจหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ระหว่างวันที่ 1 – 31 พฤษภาคม 2566 ผ่านระบบ google form โดยให้กรอกอีเมล 1 บัญชีได้ 1 ครั้งเพื่อป้องกันการตอบซ้ำมีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 107 คน

สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้วิเคราะห์โดยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ผลการศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการศึกษาต่อหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ดังตาราง 1

ตาราง 1 แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการศึกษาต่อหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	34	31.78
หญิง	73	68.22
รวม	107	100.00
อายุ		
15-20 ปี	52	48.60
21-30 ปี	11	10.28
31-40 ปี	22	20.56
41-50 ปี	9	8.41
51 ปีขึ้นไป	13	12.15
รวม	107	100.00
อาชีพ		
นักเรียน/นักศึกษา	54	50.47
ครู – อาจารย์	28	26.17
พนักงาน/ข้าราชการ	21	19.63
อื่น ๆ	4	3.74
รวม	107	100.00
วุฒิการศึกษา		
มัธยมศึกษาตอนต้น	17	15.89

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
มัธยมศึกษาตอนปลาย	36	33.64
ปริญญาตรี	29	27.10
สูงกว่าปริญญาตรี	25	23.36
รวม	107	100.00
สถานะ		
นักเรียน/นักศึกษา	54	50.47
ครู – อาจารย์	32	29.91
นักวิชาการ	5	4.67
หัวหน้างาน	0	0.00
ผู้บริหาร	10	9.35
อื่น ๆ	6	5.61
รวม	107	100.00
สถานที่ทำงาน/สถานที่ศึกษา		
โรงเรียน	92	85.98
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	1	0.93
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	3	2.80
อื่น ๆ	11	10.28
รวม	107	100.00

จากตาราง 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 68.22 และเพศชาย จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 31.78 มีอายุ 15-20 ปี จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 48.60 รองลงมา คือ อายุ 31-40 ปี จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 20.56 และอายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 12.15 ตามลำดับ จำแนกตามอาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 50.47 รองลงมา คือ ครู – อาจารย์ จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 26.17 และพนักงาน/ข้าราชการ จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 19.63 จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า อยู่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมากที่สุด จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 33.64 รองลงมา คือ ปริญญาตรี จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 27.10 และ สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 23.36 จำแนกตามสถานะ พบว่า เป็นนักเรียน/นักศึกษา มากที่สุด จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 50.47 รองลงมา คือ ครู – อาจารย์ จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 29.91 และผู้บริหาร จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 9.35 จำแนกตามสถานที่ทำงาน/สถานศึกษา พบว่า อยู่ในโรงเรียนมากที่สุด จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 85.98 รองลงมา คือ หน่วยงานอื่น ๆ จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 10.28 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.80

ตอนที่ 2 ความต้องการศึกษาต่อหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ผลการศึกษาความต้องการศึกษาต่อหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ และสารนิเทศศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ดังตาราง 2

ตาราง 2 แสดงการวิเคราะห์ความต้องการศึกษาต่อหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ความต้องการในการเปิดหลักสูตร		
ต้องการ	100	93.46
ไม่ต้องการ	7	6.54
ลักษณะวิชาที่ต้องการ		
วิชาเอกเดี่ยว	27	25.23
วิชาเอกคู่	46	42.99
วิชาเอกและวิชาโท	24	22.43
อื่น ๆ	10	9.35
หลักสูตรที่สนใจเข้าศึกษาต่อ		
สารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์	28	26.17
บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์	45	42.06
บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศึกษา	13	12.15
สารนิเทศศึกษา	3	2.80
สารสนเทศศาสตร์	10	9.35
การจัดการสารนิเทศ	6	5.61
อื่น ๆ	2	1.87
วิธีการเรียนการสอนที่ต้องการ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ชั้นเรียนปกติ	82	76.64
การเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์	71	66.36
การเรียนรู้ทางไกล	24	22.43
อื่น ๆ	0	0.00
รูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่ต้องการ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
บรรยาย/อภิปรายในชั้นเรียน	27	25.23
การเรียนรู้แบบผสมผสานโดยบรรยาย/อภิปรายในชั้นเรียนและการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์	68	63.55
การเรียนรู้พร้อมฝึกปฏิบัติ	81	75.70
การเรียนรู้ด้วยสื่อรูปแบบใหม่ ๆ	56	52.34
อื่น ๆ	0	0.00
สิ่งที่ต้องการการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ทุนการศึกษา	61	57.01
ห้องปฏิบัติการ	82	76.64

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
หอพักในมหาวิทยาลัย	62	57.94
แหล่งเรียนรู้	36	33.64
สิ่งสนับสนุนการศึกษา เช่น สัญญาณ wifi ห้องสมุด ห้องค้นคว้ากลุ่ม		
ย่อย เป็นต้น	63	58.88
อื่น ๆ	0	0.00
ความยินดีในการเข้าร่วมสัมมนารับฟังข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตร		
ยินดีเข้าร่วมสัมมนา	65	60.75
ไม่สามารถเข้าร่วมสัมมนาได้	42	39.25
แนะนำให้คนรู้จักมาศึกษาในหลักสูตร		
แนะนำ	103	96.26
ไม่แนะนำ	4	3.74
รูปแบบของค่าใช้จ่ายในการศึกษาต่อ		
ค่าธรรมเนียมการศึกษาแบบเหมาจ่ายแต่แบ่งจ่ายเป็นภาคการศึกษา	54	50.47
ค่าธรรมเนียมการศึกษาแบบเหมาจ่ายตลอดหลักสูตร	17	15.89
ค่าธรรมเนียมการศึกษาแบบคิดจากหน่วยกิตการลงทะเบียน	36	33.64
อื่น ๆ	0	0.00
ความต้องการศึกษาต่อในหลักสูตร		
ต้องการ	42	39.25
ไม่ต้องการ	17	15.89
รอดัดสินใจ	41	38.32
ไม่ใช่นักเรียน	7	6.54
วัตถุประสงค์ของการศึกษาต่อ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ประกอบอาชีพ	50	46.73
แสวงหาความรู้เพิ่มเติม	57	53.27
ไม่ใช่นักเรียน	4	3.74
อื่น ๆ	0	0.00

จากตาราง 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้เปิดหลักสูตร จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 93.46 ส่วนผู้ที่ไม่ต้องการให้เปิดหลักสูตร จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 6.54 เมื่อพิจารณาความต้องการให้หลักสูตร ครุศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชา บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร เป็นวิชาลักษณะใด พบว่า เป็นวิชาเอกคู่มากที่สุด จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 42.99 รองลงมา คือ วิชาเอกเดี่ยว จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 25.23 และวิชาเอกและวิชาโท จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 22.43

ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการชื่อหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์มากที่สุด จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 42.06 รองลงมา คือ สารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์ จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 26.17 และ บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศึกษา จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 12.15 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาวิธีการเรียนการสอนที่

ต้องการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการเข้าชั้นเรียนปกติมากที่สุด จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 76.64 รองลงมา คือ การเรียนผ่านสื่อออนไลน์ จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 66.36 และการเรียนทางไกล จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 22.43 ตามลำดับ

รูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่ต้องการ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการเรียนพร้อมฝึกปฏิบัติมากที่สุด จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 75.70 รองลงมา การเรียนแบบผสมผสานโดยบรรยาย/อภิปรายในชั้นเรียนและการเรียนผ่านสื่อออนไลน์ จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 63.55 และ การเรียนด้วยสื่อรูปแบบใหม่ ๆ จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 52.34 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาสิ่งที่ต้องการการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการห้องปฏิบัติการ มากที่สุด จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 76.64 รองลงมา คือ สิ่งสนับสนุนการศึกษา เช่น สัญญาณ WIFI ห้องสมุด ห้องค้นคว้ากลุ่มย่อย เป็นต้น จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 58.88 และ แหล่งเรียนรู้ จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 57.94 ตามลำดับ

หากมหาวิทยาลัยเชิญให้ท่านมาสัมภาษณ์รับฟังข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ และสารสนเทศศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ยินดีเข้าร่วมสัมมนามากที่สุด จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 60.75 ส่วนผู้ที่ไม่สามารถเข้าร่วมสัมมนาได้ จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 39.25 เมื่อพิจารณาการแนะนำให้คนรู้จักมาศึกษาในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่แนะนำ จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 96.26 และไม่แนะนำ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 3.74

รูปแบบของค่าใช้จ่ายในการศึกษาต่อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการจ่ายค่าธรรมเนียมการศึกษาแบบเหมาจ่าย แต่แบ่งจ่ายเป็นภาคการศึกษามากที่สุด จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 50.47 รองลงมา คือ ค่าธรรมเนียมการศึกษาแบบคิดจากหน่วยกิตการลงทะเบียน จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 33.64 และ ค่าธรรมเนียมการศึกษาแบบเหมาจ่ายตลอดหลักสูตร จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 15.89 เมื่อพิจารณาความต้องการศึกษาต่อในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร พบว่า ต้องการมากที่สุด จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 38.32 รองลงมา คือ รอดัดสินใจ จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 38.32 และ ไม่ต้องการ จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 15.89 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาวัตถุประสงค์ของการศึกษาต่อเพื่อ พบว่า แสวงหาความรู้เพิ่มเติมมากที่สุด จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 53.27 รองลงมา คือ เพื่อประกอบอาชีพ จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 46.73

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความจำเป็นและความสำคัญของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับความจำเป็นและความสำคัญของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ดังตาราง 3

ตาราง 3 แสดงการวิเคราะห์ความจำเป็นและความสำคัญของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ความจำเป็นและความสำคัญในการเปิดสอนหลักสูตร	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลผล
1. ครูบรรณารักษ์มีความสำคัญและจำเป็นกับห้องสมุด โรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา	4.59	0.61	มากที่สุด

ความจำเป็นและความสำคัญในการเปิดสอนหลักสูตร	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลผล
2. ครูบรรณารักษ์มีความสำคัญในการจัดการห้องสมุดและส่งเสริมการอ่านให้กับนักเรียนในโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา	4.61	0.68	มากที่สุด
3. ครูบรรณารักษ์ที่ทำหน้าที่จัดการห้องสมุดโรงเรียนจำเป็นต้องมีคุณวุฒิครูศาสตรบัณฑิต/ศึกษาศาสตรบัณฑิตทางบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศึกษา	4.54	0.72	มากที่สุด
4. ครูบรรณารักษ์จำเป็นต้องมีทักษะในการสอนเพื่อส่งเสริมการใช้บริการห้องสมุด แหล่งสารสนเทศ และรายวิชาที่เกี่ยวข้อง	4.54	0.72	มากที่สุด
5. หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต/ศึกษาศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศึกษา มีประโยชน์ต่อผู้เรียนในการประกอบอาชีพครูและอาชีพที่เกี่ยวข้อง	4.51	0.69	มากที่สุด
6. หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต/ศึกษาศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศึกษา มีความต้องการสอดคล้องกับตลาดแรงงาน	3.95	1.06	มาก
7. หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต/ศึกษาศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศึกษา มีความต้องการของผู้เรียน	4.11	0.96	มาก
8. บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต/ศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศึกษา จะช่วยแก้ปัญหาในการขาดแคลนบุคลากรที่ทำหน้าที่ดูแลห้องสมุด	4.42	0.79	มาก
9. บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต/ศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศึกษา จะช่วยแก้ปัญหากำลังคนด้านคุณวุฒิ (ตำแหน่ง) ในการสอบบรรจุเข้ารับราชการครู	4.34	0.81	มาก
10. บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต/ศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศึกษา จะช่วยให้มีโอกาสดำรงตำแหน่งในโรงเรียนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษามากขึ้น	4.42	0.69	มาก
11. การศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต/ศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศึกษา	4.38	0.77	มาก

ความจำเป็นและความสำคัญในการเปิดสอนหลักสูตร	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลผล
จะช่วยให้บัณฑิตที่สอบบรรจุเข้ารับข้าราชการครูมีความมั่นคงในการทำงาน เช่น สวัสดิการ เงินเดือน เป็นต้น			
12. การศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต/ศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศึกษามีโอกาสได้พัฒนาตนเองในการศึกษาระดับที่สูงขึ้นทั้งในระดับปริญญาโทและปริญญาเอกทั้งในและต่างประเทศ	4.28	0.81	มาก
13. การศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต/ศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศึกษามีโอกาสที่พัฒนาตำแหน่งในหน้าที่การงานที่สูงขึ้นไปเช่นเดียวกับครูในสาขาอื่น	4.28	0.91	มาก
14. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครควรที่จะเปิดหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต/ศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศึกษา	4.36	0.86	มาก
รวม	4.38	0.82	มาก

จากตาราง 3 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับความจำเป็นและความสำคัญของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.82) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูบรรณารักษ์มีความสำคัญในการจัดการห้องสมุดและส่งเสริมการอ่านให้กับนักเรียนในโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.68) รองลงมา คือ ครูบรรณารักษ์มีความสำคัญและจำเป็นกับห้องสมุดโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.61) ถัดมา ครูบรรณารักษ์ที่ทำหน้าที่จัดการห้องสมุดโรงเรียนจำเป็นต้องมีคุณวุฒิครุศาสตรบัณฑิต/ศึกษาศาสตรบัณฑิต ทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศึกษา และครูบรรณารักษ์จำเป็นต้องมีทักษะในการสอนเพื่อส่งเสริมการใช้บริการห้องสมุดแหล่งสารสนเทศ และรายวิชาที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.72) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต/ศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศึกษา มีความต้องการสอดคล้องกับตลาดแรงงาน ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 1.06)

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

1. ครูบรรณารักษ์ทำหน้าที่ส่งเสริมการอ่านให้กับนักเรียนมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งกับห้องสมุดโรงเรียน
2. โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ค่อยเห็นความสำคัญของครูที่จบเอกบรรณารักษ์โดยตรงแต่ให้ครูวิชาเอกอื่นมาทำหน้าที่แทน
3. ผู้บริหารโรงเรียนไม่เห็นความสำคัญของครูบรรณารักษ์ทำให้ตำแหน่งในการเปิดสอบบรรจุน้อย
4. ในอนาคตควรเปิดหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการการศึกษาต่อหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร และความคิดเห็นเกี่ยวกับความจำเป็นและความสำคัญของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร คณะผู้วิจัยได้อภิปรายผลไว้ดังนี้

1. ความต้องการศึกษาต่อหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร พบว่า มีความต้องการเข้าศึกษาต่อและเปิดการเรียนการสอนมากที่สุด อีกทั้งยังมีความสนใจเข้าศึกษาต่อเพราะหลักสูตรนี้ในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม โดยชื่อหลักสูตรเป็นบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ เป็นลักษณะวิชาเอกคู่ สำหรับวิธีการเรียนการสอนเป็นชั้นเรียนปกติซึ่งจะทำให้เรียนพร้อมฝึกปฏิบัติในห้องปฏิบัติการ ส่วนค่าธรรมเนียมการศึกษาเป็นแบบเหมาจ่ายแต่แบ่งจ่ายเป็นภาคการศึกษา มีความยินดีเข้าร่วมเข้าร่วมกิจกรรมสัมมนารับฟังข้อมูลและแนะนำหลักสูตรให้คนอื่นรู้จัก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเมื่อจบการศึกษาจะมีคุณสมบัติตรงกับตำแหน่งงานและความต้องการของโรงเรียนทั้งภาครัฐและเอกชน สามารถต่อยอดความรู้และอาชีพที่ได้รับจากการศึกษาและฝึกปฏิบัติในห้องปฏิบัติการ ตลอดจนเป็นอาชีพที่ดีมีความมั่นคง ซึ่งสอดคล้องกับงานกับผลการวิจัยของ Thasunthorn & Suthiprapa (2021) ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาความต้องการศึกษาต่อในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการกระบวนการยุติธรรมคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ พบว่า จะเลือกเรียนหลักสูตรนี้เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชน คิดว่าหลักสูตรนี้จะทำให้มีอาชีพที่ดีหลังสำเร็จการศึกษา สอดคล้องผลการวิจัยของ Nilati et al. (2017) ที่ศึกษาความต้องการศึกษาต่อหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาสารสนเทศศาสตร์ คณะวิทยาการสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากต้องการให้หลักสูตรฯ จัดแผนการศึกษาโดยมีการเข้าชั้นเรียนมากที่สุด ร้อยละ 80.43 ในด้านรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามต้องการเรียนในรูปแบบการเรียนพร้อมฝึกปฏิบัติมากที่สุด สอดคล้องผลการวิจัยของ Akkpongpan & Juntaramoon (2020) ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาความต้องการศึกษาต่อหลักสูตรเทคโนโลยีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทั่วไป (ต่อเนื่อง) วิทยาลัยอาชีวศึกษาเชียงใหม่ สถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ 1 พบว่า มีความรู้ความสามารถในระดับที่สูงขึ้น สร้างโอกาสในการหางานทำมากขึ้น

2. ความจำเป็นและความสำคัญของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับ ครูบรรณารักษ์มีความสำคัญในการจัดการห้องสมุดและส่งเสริมการอ่านให้กับนักเรียนในโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.61) รองลงมา คือ ครูบรรณารักษ์มีความสำคัญและจำเป็นกับห้องสมุดโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา (ค่าเฉลี่ย 4.59) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่ครูบรรณารักษ์ถูกคาดหวังว่าจะต้องมีความสามารถหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็น 1) ความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการห้องสมุด เช่น การจัดเตรียมสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนในรูปแบบต่าง ๆ การจัดห้องสมุดหรือแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน 2) ความรู้ความสามารถในด้านการจัดการคอลเลกชันของห้องสมุดโรงเรียน ทั้งในด้าน การจัดหาหนังสือเพื่อนำมาให้บริการในห้องสมุด และการจัดหมวดหมู่หนังสือ 3) ความรู้ความสามารถในด้านการจัดบริการของห้องสมุดโรงเรียน ครูบรรณารักษ์ต้องบูรณาการห้องสมุดกับการเรียนการสอนในชั้นเรียน และสามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้ห้องสมุดได้ (Kwiecien et al., 2022) สอดคล้องกับการวิจัยของ Pudseesen & Rerkjaree (2018) ทำการวิจัยเรื่อง ความต้องการเข้าศึกษาต่อหลักสูตรปริญญาตรีสาขาวิชาจิตวิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ผู้ประกอบการพบว่าสถานประกอบการส่วนใหญ่เล็งเห็นว่าจำเป็นต้องมีบุคลากรที่จบทางด้านจิตวิทยาในหน่วยงานของตนเองเพิ่มตั้งแต่ 1-4 คนขึ้นอยู่กับลักษณะของหน่วยงานนั้น ๆ และจะต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถทางด้านจิตวิทยามีความรู้ความสามารถภาษาต่างประเทศมีความเป็นผู้นำหรือผู้ตามที่ดี เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบมีความอดทน มีความ

ชั้นข้อสสัย มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ในการแก้ไขปัญหา มีความสามารถในการตัดสินใจได้ดี มีความตรงต่อเวลา มีความรับผิดชอบต่องานที่ตนเองรับผิดชอบ มีความขยันอดทนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. จากข้อค้นพบที่ว่าผู้ตอบแบบสอบถามต้องการเรียนพร้อมฝึกปฏิบัติ ดังนั้นรายวิชาต่าง ๆ จึงควรมีเนื้อหาที่จะพัฒนาบัณฑิตให้มีความรู้ทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติ

2. รายวิชาต่าง ๆ ที่บรรจุไว้ในหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ควรมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการห้องสมุด ความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างที่ใหญ่ขึ้น เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลความต้องการและปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการในการศึกษาต่อในวงกว้างมากขึ้น

2) ควรใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่เป็นการวิจัยเชิงลึก โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ รวมไปถึงการเขียนรายงานวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความละเอียดมากขึ้น

อ้างอิง

- Akkpongpun, A. & Juntaramoon, W. (2020). The Studay of Requirement on Furthering Bachelor Degree in General Management Program (Continuation Program) at Chiang Mai Vocational College, Institute of Vocational Education Region 1. *Institute of Vocational Education Southern Region 1 Journal*, 5(1), 58-59. (In Thai)
- Kwiecien, K., Hoaihongthong, S., Chitiyaphol, J., Phrompan, I. & Chuenchom, S. (2022). The Competency of Teacher Librarians for Providing School Library Services Smart. *Journal of Information Science*, 40(2), 117-133. (In Thai)
- Nilati, P., Nimnoi, R. & Wech-o-sotsakda, C. (2017). *Needs of further education in Doctor of philosophy in information science program department of information science faculty of informatics Mahasarakham University*. Mahasarakham: Faculty of Informatics Mahasarakham University. (In Thai)
- Phornphatcharaphong, W. (2017). Need Assessment for Information Science Graduate Student in 21st Century. *Journal of Humanities and Social Sciences Mahasarakham University*, (36)5, 151-161. (In Thai)
- Pudseesen, B. & Rerkjaree, S. (2018). Needs Assessment to Study in Bachelor's Degree of Psychology of Northeastern High School Students. *Journal of Education Graduate Studies Research, KKU*, 11(2), 117. (In Thai)
- Thasunthorn, A. & Suthiprapa, N. (2021). The Need Analysis of The Further Study in The Bachelor of Art Curriculum a Major in Judicial Administration Humanity and Social Science Faulty Petchabun Rajbhat University. *Journal of Social Science for Local Rajabhat Mahasarakham University*, 5(4), 71-72. (In Thai)

การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน¹
ในสถานประกอบกิจการ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จังหวัดชลบุรี
**The Development of Knowledge Management Model
in Department of skill Development in Establishment,
Eastern Economic Corridor Chon Buri Province**

อรุณี แสนแอ (Arunee Saenair)²
ศุภรรษตรา แสนวา (Sumattra Saenwa)³

Received: 23-11-2023

Revised: 13-01-2024

Accepted: 29-03-2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดการความรู้และพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของกรมพัฒนาฝีมือแรงงานในสถานประกอบกิจการ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จังหวัดชลบุรี กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วย การวิจัยระยะที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลหลักจากกรมพัฒนาฝีมือแรงงานในสถานประกอบกิจการ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จังหวัดชลบุรี จำนวนทั้งสิ้น 15 คน และ การวิจัยระยะที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธียืนยันรูปแบบการจัดการความรู้โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการจัดการความรู้และผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวนทั้งสิ้น 7 คน โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นแบบไม่มีโครงสร้าง และแบบประเมินเพื่อยืนยันรูปแบบ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการจัดการความรู้ของกรมพัฒนาฝีมือแรงงานในสถานประกอบกิจการ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จังหวัดชลบุรี ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านนโยบายขององค์กร 2) ด้านการดำเนินการ 3) ด้านบุคลากรในการจัดการความรู้ 4) ด้านเครื่องมือและสิ่งอำนวยความสะดวก 2. รูปแบบการจัดการความรู้ของกรมพัฒนาฝีมือแรงงานในสถานประกอบกิจการ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จังหวัดชลบุรี แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ด้านองค์กรและทรัพยากร ประกอบด้วย 1) นโยบายขององค์กร 2) บุคลากรในการจัดการความรู้ 3) เครื่องมือและสิ่งอำนวยความสะดวก และส่วนที่ 2 ด้านกระบวนการจัดการความรู้ ประกอบด้วย 1) การกำหนดความรู้ 2) การสร้างและแสวงหาความรู้ 3) การจัดเก็บความรู้ 4) การแบ่งปันความรู้ และ 5) การประยุกต์ใช้ความรู้

คำสำคัญ: การจัดการความรู้, การพัฒนาฝีมือแรงงาน, พื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

¹บทความจากปริญญานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีการศึกษา 2566: Article from Master's thesis in Information Studies, Srinakharinwirot University in academic year 2023

²นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ: Master's degree Student in Information Studies, Faculty of Humanites, SrinakharinwirotUniversity, E-mail: arunee.saenair@g.swu.ac.th

³ปร.ด., อาจารย์ประจำ สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ: Ph.D. Lecturer, Information Studies Program, Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University, E-mail: sumattra@g.swu.ac.th

Abstract

The aim of this study is to investigate the conditions of knowledge management and to develop a knowledge management model of the Department of Skill Development in the Eastern Special Development Zone in Chonburi province. The main group of 15 informants were in phase one of the research, with key informants from the Department of Skill Development. The second phase of the research collected data through the confirmation of the knowledge management model by experts in knowledge management and related people. A total of seven people were selected in a specific way. The research instrument used was an unstructured in-depth interview and an evaluation form to confirm the model. The data was analyzed using content analysis. The results of the investigation revealed the following: (1) the status of knowledge management in the Department of Skill Development, in four areas: (1) Organizational Policy: the Department of Skill Development had a clear policy and vision in dealing with skill development at all levels; (2) regarding the work processes (3) Personnel in knowledge management 4) tools and facilities 2. The Knowledge Management model of the Department of Skill Development has been divided into two parts: Part 1, Organization and Resources, consisted of the following: (1) organizational policy; (2) knowledge management personnel; and (3) tools and facilities; and Part 2, the Knowledge Management Process consisted of the following: (1) Knowledge Identification; (2) Knowledge Creation and Search; (3) Knowledge Storage; (4) Knowledge Sharing; and (5) Knowledge Application

Keyword: Knowledge Management, Skilled Labor development, Eastern Economic Corridor

บทนำ

การจัดการความรู้ (Knowledge Management) เป็นกระบวนการสร้างความรู้ใหม่ ๆ และพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง มีการรวบรวมความรู้ที่มีอยู่ในองค์กรจากตัวบุคคลหรือเอกสารมาพัฒนาและสร้างความรู้ใหม่ และนำความรู้ต่าง ๆ มาเผยแพร่และแบ่งปันความรู้แก่บุคคลอื่นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ภายในองค์กร ช่วยให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและเกิดการพัฒนางานอย่างต่อเนื่องได้ (Breznik, 2018; Poolsuwan, 2016; Panich, 2016; Office of the Royal Society, 2021) ซึ่งองค์กรภาครัฐและเอกชนหลายหน่วยงานได้นำการจัดการความรู้มาใช้ในการดำเนินงานและขับเคลื่อนองค์กร จากผลการสำรวจข้อมูลของรายงานสถานการณ์การจัดการความรู้ขององค์กรไทย ในช่วงเดือนกรกฎาคม – สิงหาคม พ.ศ. 2561 ทั้งหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ และบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า หน่วยงานราชการมีสถานการณ์การจัดการความรู้คิดเป็นร้อยละ 49 (TRIS Corporation Co., Ltd., & The Institute for Knowledge and Innovation Southeast Asia, 2019) ในส่วนการจัดการความรู้ของภาครัฐเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์และได้ระบุไว้ใน พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 โดยพระราชกฤษฎีกานี้ เป็นการระบุถึงการทำงานของภาครัฐ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ประกอบด้วย 9 หมวด มี 53 มาตรา ซึ่งในหมวด 3 ของมาตรา 11 ได้กล่าวถึง “ความรู้และองค์กรแห่งการเรียนรู้” ของหน่วยงานภาครัฐว่า “ส่วนราชการมีหน้าที่พัฒนาความรู้ในส่วนราชการ เพื่อให้มีลักษณะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ โดยต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสารและสามารถประมวลผลความรู้ในด้านต่าง ๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติราชการได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเหมาะสม ต่อสถานการณ์ รวมทั้ง

ต้องส่งเสริมและพัฒนาความรู้ความสามารถ สร้างวิสัยทัศน์ และปรับเปลี่ยนทัศนคติของข้าราชการในสังกัด ให้เป็นบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ และมีการเรียนรู้ร่วมกัน” (Office of Permanent Secretary for Ministry of Labour, 2021) ดังนั้นการจัดการความรู้จึงเป็นเรื่องสำคัญในระดับประเทศ ระดับองค์กร และทรัพยากรมนุษย์

กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน เป็นหน่วยงานภาครัฐสังกัดกระทรวงแรงงานที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาฝีมือแรงงาน และมีการปฏิบัติงานพัฒนาฝีมือแรงงาน ประกอบด้วย งานทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงาน งานรับรองความรู้ความสามารถ งานรับรองหลักสูตรและอนุมัติค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรมของสถานประกอบการ งานกู้ยืมเงินกองทุนพัฒนาฝีมือแรงงาน งานช่วยเหลือหรืออุดหนุนสถานประกอบการ งานฝึกอบรมฝีมือแรงงาน โดยกรมพัฒนาฝีมือแรงงานดำเนินการภายใต้วิสัยทัศน์ “พัฒนาศักยภาพคนทำงานทุกระดับให้มีผลิตภาพแรงงานสูง สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และก้าวทันเทคโนโลยี 4.0” ซึ่งกรมพัฒนาฝีมือแรงงานมีหน่วยงานในสังกัดที่รับผิดชอบ การพัฒนาฝีมือแรงงานทั้ง 77 จังหวัด ส่วนสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี และสถาบันพัฒนาบุคลากรสาขาเทคโนโลยีการผลิตอัตโนมัติและหุ่นยนต์ (Manufacturing Automation and Robotics Academy : MARA) เป็นหน่วยงานหนึ่งที่รับผิดชอบการพัฒนาฝีมือแรงงานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จังหวัดชลบุรี ดำเนินการในโครงการพัฒนาทักษะกำลังแรงงานเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก EEC เพื่อดำเนินการฝึกอบรมฝีมือแรงงาน โดยเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561 - 2580 ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน เป้าหมาย ประเทศไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น ประเด็น โครงสร้างพื้นฐาน เชื่อมไทย เชื่อมโลก และสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล นโยบายที่ 8.3 พัฒนาอาชีพ พัฒนาคุณภาพอาชีพ และพัฒนาแรงงานรองรับอุตสาหกรรม 4.0 เพื่อยกระดับฝีมือแรงงานไทยให้เป็นแรงงานฝีมือขั้นสูง สร้างผู้ฝึกและครูฝึกต้นแบบด้านเทคโนโลยีอัตโนมัติที่ทันสมัย รองรับการแข่งขันเศรษฐกิจ EEC ระดับภูมิภาค และพื้นที่จังหวัดภาคตะวันออก เพิ่มผลิตภาพแรงงานและลดต้นทุนของผู้ประกอบการ รองรับการใช้เครื่องจักรกลการผลิตอัตโนมัติและหุ่นยนต์ในการผลิตทดแทนการใช้แรงงาน สนับสนุนการพัฒนากำลังคนรองรับการสร้างสรรค่นวัตกรรม และสร้างความมั่นใจให้กับนักลงทุนและภาคเอกชนตามนโยบายรัฐบาล (Department of Skill Development, 2021) โดยในส่วนของจังหวัดชลบุรี ตั้งอยู่ในแนวระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor : EEC) มีเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ คือเมืองพัทยา นอกจากด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแล้ว ยังมีศักยภาพในการพัฒนาทั้งด้านพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรมต่าง ๆ เป็นเมืองศูนย์กลางการค้าที่เชื่อมโยงพื้นที่เมือง พื้นที่เศรษฐกิจ การคมนาคมขนส่งและโลจิสติกส์ ตามนโยบายการพัฒนาพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกของประเทศไทย และในปัจจุบันการจัดการความรู้ของกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน พบว่า ยังไม่มีการจัดการความรู้อย่างเป็นรูปธรรม ไม่มีนโยบายในเรื่องการจัดการความรู้โดยตรงที่ชัดเจน ส่วนใหญ่จะเป็นนโยบายเกี่ยวกับการดำเนินงานตามภารกิจของกรม และบุคลากรบางคนไม่เข้าใจในเรื่องของการจัดการความรู้

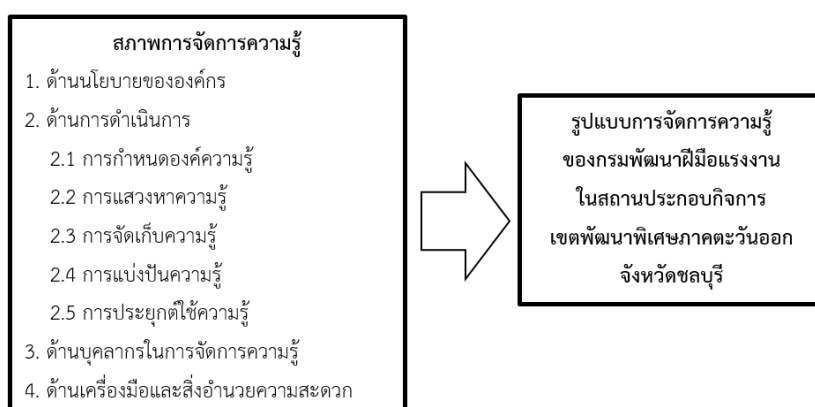
ดังนั้นการพัฒนากกรมพัฒนาฝีมือแรงงานในสถานประกอบการ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จังหวัดชลบุรี ในฐานะที่เป็นองค์กรหนึ่งให้มีพร้อมตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงด้วยการพัฒนาสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้โดยใช้การจัดการความรู้เป็นเครื่องมือ นั้น จึงถือเป็นเรื่องสำคัญ เพราะจะนำไปสู่การพัฒนาฝีมือแรงงานของประเทศให้เป็นแรงงานที่มีศักยภาพได้ต่อไป ซึ่งกรมพัฒนาฝีมือแรงงานในสถานประกอบการ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จังหวัดชลบุรี ก็จัดเป็นองค์กรหนึ่งที่มีภารกิจเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพบุคคล หรือแรงงาน โดยจากการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมา ยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ในกรมพัฒนาฝีมือแรงงานในสถานประกอบการ และกรมพัฒนาฝีมือแรงงานยังไม่มีรูปแบบการจัดการความรู้เป็นรูปธรรมและชัดเจน จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของกรมพัฒนาฝีมือแรงงานในสถานประกอบการ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จังหวัดชลบุรี เพื่อให้ทราบเกี่ยวกับสภาพการจัดการความรู้และนำไปสู่การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ดังกล่าว ซึ่งผลการวิจัยที่ได้รับในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อกรมพัฒนาฝีมือแรงงานที่เป็นหน่วยงานสำคัญในการพัฒนาฝีมือแรงงานให้สามารถยกระดับฝีมือ

แรงงานไทยให้เป็นแรงงานฝีมือขั้นสูงได้ โดยเฉพาะในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จังหวัดชลบุรี ที่มีนิคมอุตสาหกรรมจำนวนมากและจะเกิดการจ้างงานจำนวนมาก ด้วยการนำแนวคิดการจัดการความรู้มาเป็นเครื่องมือช่วยในการพัฒนา นอกจากนี้ยังจะช่วยให้กรมพัฒนาฝีมือแรงงานได้ก้าวไปสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และเป็นองค์กรที่มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการความรู้ของกรมพัฒนาฝีมือแรงงานในสถานประกอบกิจการ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จังหวัดชลบุรี
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของกรมพัฒนาฝีมือแรงงานในสถานประกอบกิจการ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จังหวัดชลบุรี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการศึกษาเป็น 2 ระยะ ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก

1.1 ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการจัดการความรู้ของกรมพัฒนาฝีมือแรงงานในสถานประกอบกิจการ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จังหวัดชลบุรี เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลหลักจากกรมพัฒนาฝีมือแรงงานในสถานประกอบกิจการ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จังหวัดชลบุรี เลือกด้วยวิธีเจาะจง (Purposive sampling) ได้แก่ ผู้บริหารจำนวน 1 คน นักวิชาการพัฒนาฝีมือแรงงานชำนาญการ จำนวน 3 คน นักวิชาการพัฒนาฝีมือแรงงานปฏิบัติการ จำนวน 3 คน เจ้าหน้าที่ฝ่ายฝึกอบรมของสถานประกอบกิจการ จำนวน 5 คน และ ตัวแทนแรงงาน จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน

1.2 ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของกรมพัฒนาฝีมือแรงงานในสถานประกอบกิจการ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จังหวัดชลบุรี เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธียืนยันรูปแบบการจัดการความรู้โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ด้านการจัดการความรู้และผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ผู้ปฏิบัติงานในกรมพัฒนาฝีมือแรงงานในสถานประกอบกิจการ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จังหวัดชลบุรี จำนวน 2 คน และ ตัวแทนสถานประกอบการ จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 7 ค

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การวิจัยระยะที่ 1 การสัมภาษณ์เชิงลึก สร้างแนวคำถามในการสัมภาษณ์เป็นแบบไม่มีโครงสร้าง มีข้อคำถามครอบคลุมตามประเด็นที่ได้กำหนดไว้ในกรอบแนวคิดในการวิจัย แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ได้รับการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน พิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา จากนั้นนำมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยกำหนดเกณฑ์ผ่านตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ซึ่งพบว่าข้อคำถามทั้งหมดได้คะแนน 0.67-1.00 ได้รับข้อเสนอแนะปรับแก้เนื้อหาของข้อคำถามและเพิ่มเติมข้อคำถามให้ครอบคลุมประเด็น จากนั้นนำไปทดลองสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลที่มีลักษณะใกล้เคียงกับผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 3 คน นำผลที่ได้มาปรับแก้ข้อคำถามอีกครั้งก่อนนำไปเก็บข้อมูลจริง

2.2 การวิจัยระยะที่ 2 การยืนยันรูปแบบการจัดการความรู้ของกรมพัฒนาฝีมือแรงงานในสถานประกอบกิจการ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จังหวัดชลบุรี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ร่างรูปแบบการจัดการความรู้ของกรมพัฒนาฝีมือแรงงานในสถานประกอบกิจการ เขตพัฒนาพิเศษ ภาคตะวันออก จังหวัดชลบุรี และแบบประเมินเพื่อยืนยันรูปแบบสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

3.1 ผู้วิจัยนำเสนอโครงการวิจัยคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ รหัสโครงการวิจัย SWUEC-G- 371/2565E วันที่ให้การรับรองคือ 20 กันยายน 2565 ผลการพิจารณา คือ คณะกรรมการฯ ให้การรับรองโครงการวิจัยตามแนวทางหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ที่เป็นมาตรฐานสากล และให้มีการให้ความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย เมื่อได้รับใบรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์แล้ว ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของการวิจัย และกำหนดนัดหมายอย่างเป็นทางการ

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง เริ่มต้นสัมภาษณ์ด้วยการแนะนำตัวพร้อมบอกวัตถุประสงค์และรายละเอียดแก่ผู้ให้สัมภาษณ์ รวมทั้งขออนุญาตจดบันทึกและบันทึกเสียง การสัมภาษณ์ ซึ่งการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างใช้เวลาสัมภาษณ์เฉลี่ย 20 – 30 นาทีต่อคน และดำเนินการสรุปผลการสัมภาษณ์แต่ละครั้ง เพื่อให้ได้รายละเอียดที่ครบถ้วน ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนมกราคม - มิถุนายน 2565

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลระยะที่ 2 ซึ่งเป็นการยืนยันรูปแบบการจัดการความรู้ที่พัฒนาขึ้น ผู้วิจัยดำเนินการสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ของกรมพัฒนาฝีมือแรงงานในสถานประกอบกิจการ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จังหวัดชลบุรี พร้อมแบบประเมินทางอีเมลและไปรษณีย์ไปยังผู้ทรงคุณวุฒิ และกำหนดวันตอบกลับประมาณ 14 วัน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความครบถ้วน หลังจากนั้นนำมาจัดระเบียบทางกายภาพของข้อมูล จัดระเบียบเนื้อหาข้อมูล จัดกลุ่มข้อมูล สรุปและตีความข้อมูลในรูปตารางและการบรรยาย

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมิน ผู้วิจัยได้นำแบบประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิมาวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) ข้อคำถามแบบตรวจรายการ นำมาหาฉันทามติในแต่ละองค์ประกอบ/ประเด็น 2) ข้อคำถามแบบปลายเปิด นำเนื้อหา มาสรุปตามองค์ประกอบ/ประเด็น 3) นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากข้อ 1) – 2) มาสรุปผลและปรับปรุงรูปแบบการจัดการ

ความรู้ของกรมพัฒนาฝีมือแรงงานในสถานประกอบการ กิจกรรมเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จังหวัดชลบุรี ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงวุฒิ และ 4) นำเสนอผลการวิจัยในรูปของการบรรยายความและแผนภาพ

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของการวิจัยระยะที่ 1 และระยะที่ 2 ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลหลักและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 สรุปข้อมูลของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะ	ผู้ให้ข้อมูลหลัก	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
1. ระยะที่ 1	- ผู้บริหารจำนวน 1 คน - นักวิชาการพัฒนาฝีมือแรงงานชำนาญการ จำนวน 3 คน - นักวิชาการพัฒนาฝีมือแรงงานปฏิบัติการ จำนวน 3 คน - เจ้าหน้าที่ฝ่ายฝึกอบรมของสถานประกอบการ จำนวน 5 คน - ตัวแทนแรงงาน จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน	คำถามเพื่อการสัมภาษณ์
2. ระยะที่ 2	- ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน - ผู้ปฏิบัติงานในกรมพัฒนาฝีมือแรงงานในสถานประกอบการ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จังหวัดชลบุรี จำนวน 2 คน - ตัวแทนสถานประกอบการ จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 7 คน	แบบประเมิน (ร่าง) รูปแบบการจัดการความรู้

2. ผลการวิจัยสรุปได้ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

2.1 ผลการศึกษาสภาพการจัดการความรู้ของกรมพัฒนาฝีมือแรงงานในสถานประกอบการ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จังหวัดชลบุรี มีสภาพการจัดการความรู้ทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

2.1.1 ด้านนโยบายขององค์กร โดยผู้บริหารมีบทบาทสำคัญที่จะต้องกำหนดนโยบายที่ชัดเจน และผู้บริหารทุกระดับมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการความรู้ขององค์กร และควรดำเนินการดังนี้ 1) กำหนดนโยบายในการจัดการความรู้ให้ชัดเจนบรรจุไว้ในยุทธศาสตร์ขององค์กร และจัดทำแผนการจัดการความรู้/แผนกิจกรรมส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ 2) กำหนดเป็นตัวชี้วัดเพื่อวัดประสิทธิภาพการทำงานร่วมกัน 3) การเสริมสร้างทัศนคติบุคลากรให้เห็นความสำคัญของการจัดการความรู้ นำไปสู่การสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ 4) พัฒนาระบบบริหารจัดการความรู้โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มีระบบติดตามประเมินการนำความรู้ไปพัฒนางาน พัฒนาคน พัฒนางค์กร 5) การนำ

ความรู้ไปประยุกต์เพื่อพัฒนานวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งหากมีการกำหนดนโยบายการจัดการความรู้จะเป็นประโยชน์ และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้หากมีกลไกที่ดีและเป็นไปได้ สามารถนำไปสู่การได้แนวปฏิบัติที่ดีจากการจัดการความรู้ได้

2.1.2 ด้านการดำเนินการ พบว่า มีกระบวนการจัดการความรู้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1) การกำหนดความรู้ มีการกำหนดความรู้ในหลักสูตรการฝึกอบรมร่วมกับสถานประกอบกิจการและสถาบันการศึกษาในด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1.1 ความรู้ด้านวิศวกรรมการผลิต และความรู้ด้านวิศวกรรม ที่วิเคราะห์เจาะจง 1.2 ความรู้ด้านการพัฒนาฝีมือแรงงาน เช่น ความรู้ด้านระบบปัญญาประดิษฐ์ และ สมองกลชั้นสูง ความรู้ด้าน Programmable Logic Control (PLC) ความรู้ด้านการเขียนโปรแกรม Coding หรือ การเขียนแบบ Sketch Picture ความรู้ด้านการใช้งานเครื่องจักรกล ความรู้ด้านการควบคุมเครื่องกลึง (Computer Numerical Control : CNC) และความรู้ด้านเมคคาทรอนิกส์ เป็นต้น 1.3 ความรู้ด้านมาตรฐานฝีมือแรงงาน 1.4 ความรู้ด้านการบริหารจัดการให้มีการฝึกอบรม ในหลักสูตรเกี่ยวกับการบริหารจัดการกับบุคคลภายนอก 1.5 ความรู้ด้านการแข่งขันฝีมือแรงงาน ความรู้ด้านหุ่นยนต์และการซ่อมบำรุงหุ่นยนต์อุตสาหกรรม 1.6 ความรู้อื่น ๆ เช่น ทรัพย์สินทางปัญญาหรือสิทธิบัตร และการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่เป็นผลจากการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน โดยการกำหนดความรู้ควรมีรูปแบบที่น่าสนใจ เข้าใจง่าย และทันสมัย และควรมีการสำรวจความต้องการหรือความรู้ที่จำเป็น กำหนดความรู้ที่ล้ำสมัยออก กำหนดสัดส่วนให้เหมาะสมมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกัน ซึ่งหากมีการระดมสมองร่วมกันระหว่างผู้บริหารองค์กร หัวหน้างาน และผู้ปฏิบัติงาน หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง จะทำให้การกำหนดความรู้มีความสำเร็จด้วยดียิ่งขึ้น

2) การสร้างและแสวงหาความรู้ ควรมีการปรับปรุงความรู้ให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอโดยมีการสร้างและแสวงหาความรู้ทั้งภายในและภายนอกองค์กร ดังนี้

2.1 การสร้างและแสวงหาความรู้ภายในองค์กร ประกอบด้วย (1) การศึกษาความรู้จากการฝึกอบรมตามที่กรมพัฒนาฝีมือแรงงานกำหนด (2) การเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการปฏิบัติงาน การศึกษาเอกสารและไฟล์ที่จัดเก็บในอดีตและปัจจุบัน (3) การประชุมระดมสมองประเด็นความรู้ที่กำหนดไว้ในแผน หรือประเด็นปัญหา จากการปฏิบัติงาน (4) การถอดความรู้จากบุคลากรใกล้เคียง (5) การสร้างบรรยากาศของการจัดการความรู้องค์กร (6) การนำเสนอเรื่องราวที่ทันสมัยเกี่ยวกับการพัฒนาฝีมือแรงงานตามสภาวะการณ์ของโลก ซึ่งการสร้างความรู้ภายในองค์กรเกิดจากการรวบรวมความรู้ขึ้น

2.2 การสร้างและแสวงหาความรู้ภายนอกองค์กร ประกอบด้วย (1) การเรียนออนไลน์ของเว็บไซต์หน่วยงานภายนอก (2) การศึกษาดูงานการฝึกอบรม การประชุม การสัมมนา กับหน่วยงานอื่น หน่วยงานภายนอกเข้าร่วมการฝึกอบรมในหลักสูตรต่าง ๆ และศึกษาดูงานที่สถาบันพัฒนาบุคลากรสาขาเทคโนโลยีการผลิตอัตโนมัติและหุ่นยนต์ (MAR) และ (3) การเทียบเคียงสมรรถนะกับหน่วยงานที่มีแนวปฏิบัติที่ดี ซึ่งจะทำให้การสร้างและแสวงหาความรู้เกิดการเรียนรู้จากหน่วยงานอื่นด้วย

3) การจัดเก็บความรู้ มีการจัดเก็บในรูปแบบผสมผสาน (1) เอกสาร และคู่มือ (2) ไฟล์จัดเก็บความรู้ในรูปแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และฐานข้อมูลอินเทอร์เน็ตของหน่วยงาน ซึ่งควรพัฒนาเป็นระบบฐานการจัดเก็บข้อมูลกลางของกรมพัฒนาฝีมือแรงงานในสถานประกอบกิจการ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จังหวัดชลบุรี ให้สามารถใช้งานผ่านเว็บไซต์ได้ จะทำให้การจัดเก็บเป็นระบบ สะดวก และค้นได้ง่าย ทำให้บุคลากรใหม่ที่ต้องศึกษาเรียนรู้งานได้อย่างเข้าใจและรวดเร็ว

4) การแบ่งปันความรู้ ขั้นตอนนี้เป็นกระบวนการแบ่งปันความรู้ภายในองค์กรเป็นแบบไม่เป็นทางการ และภายนอกองค์กรแบบเป็นทางการ ดังนี้

4.1 ภายในองค์กรเป็นแบบไม่เป็นทางการ ประกอบด้วย (1) เกิดจากการพูดคุยกันโดยตรง (2) การแบ่งงาน ในฝ่ายต่าง ๆ โดยมีการแชร์งานที่ได้รับมอบหมายให้แต่ละฝ่ายช่วยดำเนินการ การสอนงาน (3) มีการประชุมประจำสัปดาห์ ในการดำเนินงานแต่ละสัปดาห์ (4) มีการแชร์ข้อมูลการทำงานในแต่ละวันผ่านทางแอปพลิเคชัน (5) บริษัทมีไลน์กลุ่มที่สามารถแสดงความ

คิดเห็น เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันได้ มีการแลกเปลี่ยนความรู้ หารื้อกัน หลังจากทวิพยากรให้ผู้เข้าฝึกอบรม ทำความเข้าใจร่วมกัน และมีการพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบริษัทโดยตรง และให้หน่วยงานภายนอกมาศึกษาดูงาน

4.2 ภายนอกองค์กรแบบเป็นทางการ ประกอบด้วย (1) หน่วยงานภายนอกมาศึกษาดูงาน (2) การจัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน (3) การเล่าเรื่องผ่านกระบวนการสนทนา (4) สนทริยสนทนาที่เน้นการรับฟังแบบลึกซึ้ง (5) การจัดนิทรรศการ (6) การจัดกิจกรรมเปิดบ้านให้หน่วยงานภายนอกรู้จักหน่วยงานของกรมพัฒนาฝีมือแรงงานในสถานประกอบการ กิจกรรมเขตพัฒนาพิเศษ ภาคตะวันออก จังหวัดชลบุรี (Open House) เพิ่มมากขึ้น (7) การจัดกิจกรรม Show and Share เพื่อเป็นการนำเสนอผลงาน (8) ประกวดนวัตกรรมจากการจัดการความรู้ขององค์กร และ (9) เผยแพร่ความรู้ให้กับ ผู้สนใจบุคคล หน่วยงานภายนอกได้นำไปประยุกต์ใช้ อาจให้เกียรติบัตรทีมงานผู้แบ่งปันองค์ความรู้ โดยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ จะต้องสามารถวัดผลและประเมินผลได้ ซึ่งกิจกรรมการแบ่งปันความรู้ จะทำให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ในองค์กรอันนำไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้

5) การประยุกต์ใช้ความรู้ มีการนำความรู้ไปใช้กับการทำงาน ดังนี้ 5.1 การรับสมัคร ทางออนไลน์ก็เปลี่ยนจากการกรอกแบบฟอร์มเป็นออนไลน์ เป็น Google Form เป็น e-service 5.2 การปรับปรุงจากที่เป็นเอกสารคู่มือ ก็นำมาทำเป็นระบบ 5.3 การนำความรู้ที่มีอยู่ร่วมมือกับบริษัทหนึ่งในการสร้างหุ่นยนต์ลำเลียง 5.4 บริษัทมีการนำเอาความรู้ ที่ได้จากการฝึกอบรมการมาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ตัวใหม่ ได้แก่ Pneumatic Training Kit และ Electro Pneumatic Training Kit เกิดนวัตกรรมการสร้างรถลำเลียงสินค้าอัตโนมัติ (Automated Guided Vehicles : AGV) เป็นต้นและ 5.5 การนำความรู้ที่ได้จากการเขียนโปรแกรมไพทอน (Python) กับอาจารย์ที่มาสอนที่สถาบัน Mara ก็อาจจะเอามาใช้เขียนโปรแกรมบางอย่างที่ใช้ อาทิ Data Studio

2.1.3 ด้านบุคลากรในการจัดการความรู้ มีดังนี้ 1) บุคลากรบางท่านไม่เข้าใจในเรื่องการจัดการความรู้ 2) เจ้าหน้าที่ดูแลการดำเนินการจัดฝึกอบรม ประสานงาน คอยดูแล อำนวยความสะดวกในการฝึกอบรม และ 3) มีวิทยากรจากเอกชน ที่มีความเชี่ยวชาญ ในแต่ละหลักสูตรมาเป็นวิทยากรหลักในการฝึกอบรม

2.1.4 ด้านเครื่องมือและสิ่งอำนวยความสะดวก มีดังนี้

1) ด้านเครื่องมือ ได้แก่ คอมพิวเตอร์ โน้ตบุ๊ก จอทีวี เครื่องพิมพ์เอกสาร โทรศัพท์ ไลน์กลุ่ม บัญชีไลน์แบบทางการ ห้องอบรม อุปกรณ์ตอนฝึก เป็นต้น

2) สถานที่ของสถาบันพัฒนาบุคลากรสาขาเทคโนโลยีการผลิตอัตโนมัติและหุ่นยนต์ (MARA) ไม่ได้อยู่ในพื้นที่แออัดมาก รถไม่ติด เดินทางสะดวก มีสิ่งอำนวยความสะดวกทุกอย่าง รวมถึงเครื่องมือและชุดฝึกที่มีให้อย่างเพียงพอต่อจำนวนผู้ฝึก

3) มีช่องทางที่ไม่มีค่าใช้จ่าย เช่น (1) เฟซบุ๊ก ของ Mara (2) การลงในระบบของกรม และ (3) ใช้บัญชีไลน์แบบทางการ

2.1.5 ปัญหาและอุปสรรค มีดังนี้

1) ด้านบุคลากร ได้แก่ จำนวนบุคลากรกับปริมาณงานที่ต้องดำเนินการไม่สมดุลกัน การโยกย้ายของบุคลากรระหว่างองค์กร ศักยภาพของบุคลากรในการเข้าถึงเทคโนโลยี การปรับตัวในการฝึกอบรมหลักสูตรใหม่ๆ บางหลักสูตรมีแค่ระดับขั้นพื้นฐานไม่มีระดับขั้นสูง บุคลากรกับพื้นฐานความรู้ที่จะดูแลเครื่องมือที่กรมมี

2) สถานประกอบการกิจการในชลบุรีมีจำนวนค่อนข้างเยอะทำให้การประชาสัมพันธ์หลักสูตรการฝึกอบรมยังไม่ทั่วถึง

3) สถานที่จัดฝึกอบรมรองรับคนได้ไม่เพียงพอ

4) ไม่มีวิดิทัศน์เกี่ยวกับการฝึกอบรมที่สามารถดูย้อนหลังได้ เพื่อทบทวนหลักสูตรที่เรียนไปแล้ว ไม่มีวิดิทัศน์เกี่ยวกับความรู้ต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาน่าสนใจเพื่อให้ศึกษาแทนเอกสารคู่มือได้

5) การจัดเก็บไฟล์ข้อมูลการปฏิบัติงานที่ OneDrive Google Drive พื้นที่ไม่เพียงพอ ฐานข้อมูลทาง Mara ไม่มีพื้นที่สำหรับแชร์ข้อมูล ให้กับทางวิทยาการโดยรวมเฉพาะ

2.2 ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของกรมพัฒนาฝีมือแรงงานในสถานประกอบกิจการ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จังหวัดชลบุรี แบ่งออกเป็นองค์ประกอบ 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ด้านองค์กรและทรัพยากร ประกอบด้วย

1) นโยบายขององค์กร ได้แก่ 1) การจัดการความรู้ในองค์กรเป็นรูปธรรมชัดเจน 2) การจัดทำแผนการจัดการความรู้และแผนกิจกรรมส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ 3) การจัดทำแผนการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ร่วมกับสถานประกอบกิจการ และ 4) การจัดทำบันทึกข้อตกลงกับหน่วยงานอื่น

2) บุคลากรในการจัดการความรู้ ได้แก่ (1) การกำหนดหรือมอบหมายให้มีบุคลากรสำหรับการจัดการความรู้โดยตรง (Knowledge Manager) (2) ผู้บริหารหรือ ผู้จัดการความรู้มีการติดตามความก้าวหน้าของการจัดการความรู้ (3) การพัฒนาบุคลากรให้เข้าใจในเรื่องการจัดการความรู้ การใช้เครื่องมือ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการจัดการความรู้ และ (4) การอบรมพัฒนาทักษะในการสอนงานของบุคลากร

3) เครื่องมือและสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ (1) การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการความรู้ (2) การจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานให้แก่บุคลากร (3) การจัดหาเครื่องมือและชุดฝึกทักษะที่ทันสมัย (4) การดูแลรักษาเครื่องมือในการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง (5) การติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือด้วยช่องทางที่หลากหลาย และ (6) การส่งเสริมให้มีการใช้เครื่องมือในการจัดการความรู้อย่างต่อเนื่องและถูกวิธี

ส่วนที่ 2 ด้านกระบวนการจัดการความรู้ ประกอบด้วย

1) การกำหนดความรู้ ได้แก่ (1) ความรู้ด้านการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ (2) ความรู้ด้านมาตรฐานฝีมือแรงงาน (3) ความรู้ด้านการบริหารจัดการ และ (4) ความรู้ด้านแข่งขันฝีมือแรงงาน

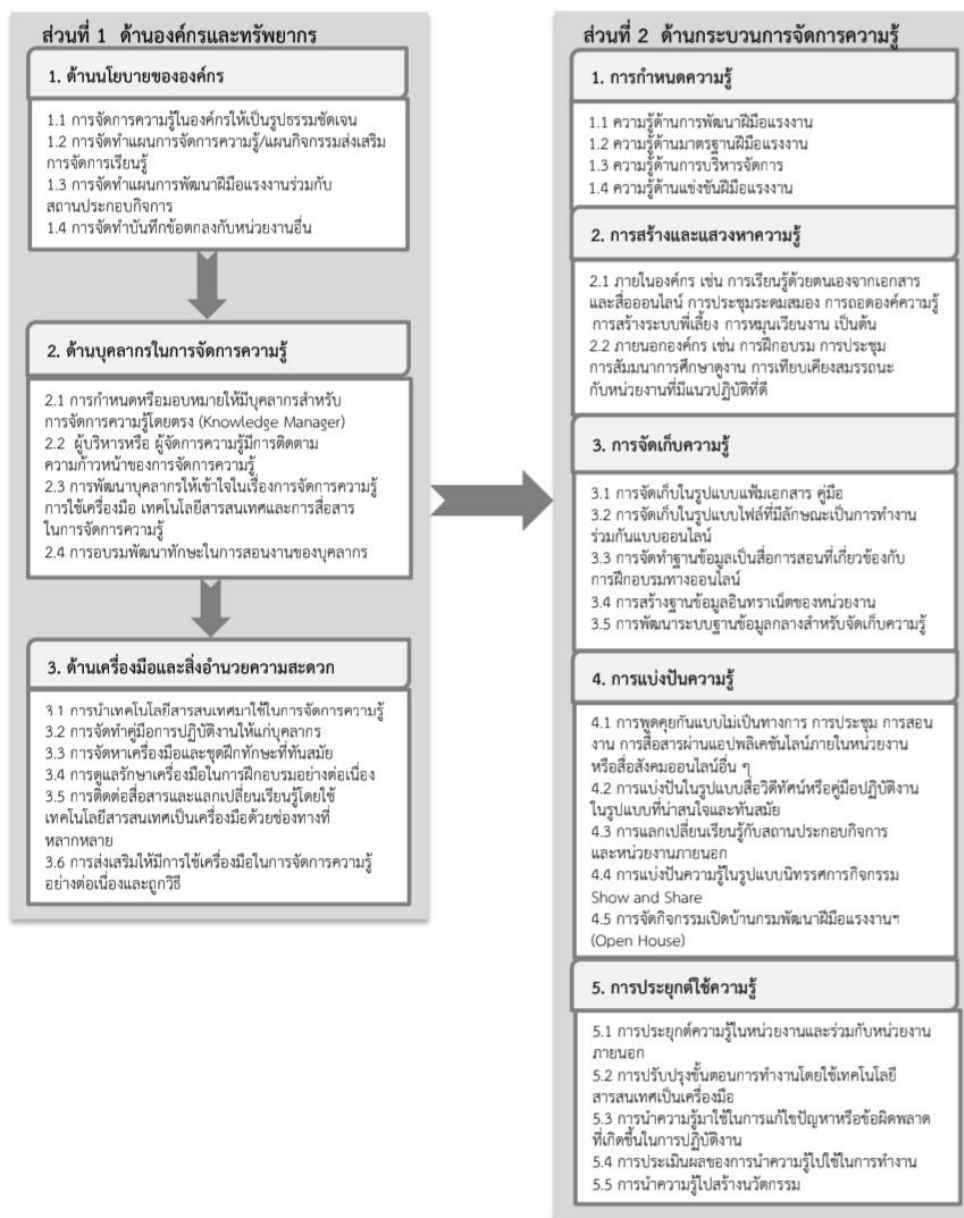
2) การสร้างและแสวงหาความรู้ ได้แก่ (1) ภายในองค์กร เช่น การเรียนรู้ด้วยตนเองจากเอกสารและสื่อออนไลน์ การประชุมระดมสมอง การถอดความรู้ การสร้างระบบพี่เลี้ยง การหมุนเวียนงาน เป็นต้น (2) ภายนอกองค์กร เช่น การฝึกอบรม การประชุม การสัมมนาการศึกษาดูงาน การเทียบเคียงสมรรถนะกับหน่วยงานที่มีแนวปฏิบัติที่ดี

3) การจัดเก็บความรู้ ได้แก่ (1) การจัดเก็บในรูปแบบแฟ้มเอกสาร คู่มือ (2) การจัดเก็บในรูปแบบไฟล์ที่มีลักษณะเป็นการทำงานร่วมกันแบบออนไลน์ (3) การจัดทำฐานข้อมูลเป็นสื่อการสอนที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมทางออนไลน์ (4) การสร้างฐานข้อมูลอินเทอร์เน็ตของหน่วยงาน และ (5) การพัฒนาระบบฐานข้อมูลกลางสำหรับจัดเก็บความรู้

4) การแบ่งปันความรู้ ได้แก่ (1) การพูดคุยกันแบบไม่เป็นทางการ การประชุม การสอนงาน การสื่อสารผ่านแอปพลิเคชันไลน์ภายในหน่วยงาน หรือสื่อสังคมออนไลน์อื่น ๆ (2) การแบ่งปันในรูปแบบสื่อวิดิทัศน์หรือคู่มือปฏิบัติงานในรูปแบบที่น่าสนใจและทันสมัย (3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสถานประกอบกิจการและหน่วยงานภายนอก (4) การแบ่งปันความรู้ในรูปแบบนิทรรศการ กิจกรรม Show and Share และ (5) การจัดกิจกรรมเปิดบ้านกรมพัฒนาฝีมือแรงงานฯ (Open House)

5) การประยุกต์ใช้ความรู้ ได้แก่ (1) การประยุกต์ความรู้ในหน่วยงานและร่วมกับหน่วยงานภายนอก (2) การปรับปรุงขั้นตอนการทำงานโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือ (3) การนำความรู้มาใช้ในการแก้ไขปัญหาหรือข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน (4) การประเมินผลของการนำความรู้ไปใช้ในการทำงาน และ (5) การนำความรู้ไปสร้างนวัตกรรม

รูปแบบการจัดการความรู้ดังกล่าว แสดงได้ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 รูปแบบการจัดการความรู้ของกรมพัฒนาฝีมือแรงงานในสถานประกอบการ
เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จังหวัดชลบุรี

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญที่พบจากผลการวิจัยมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการศึกษาศาภาพการจัดการความรู้ของกรมพัฒนาฝีมือแรงงานในสถานประกอบกิจการ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จังหวัดชลบุรี พบว่า กรมพัฒนาฝีมือแรงงานมีนโยบายและวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนในการดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาฝีมือแรงงานทุกระดับ โดยในด้านการดำเนินการ มีการกำหนดความรู้ที่สำคัญและจำเป็นตามแผนงานของกรมในแต่ละปีงบประมาณ และวิธีการแสวงหาความรู้มีค่อนข้างหลากหลาย ส่วนการจัดเก็บความรู้พบว่า มีการจัดเก็บแบบง่ายในรูปแบบเอกสาร คู่มือและไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ที่เรียกใช้ร่วมกันได้ และมีระบบศูนย์ข้อมูลที่จัดเก็บและเรียกใช้ผ่านเว็บไซต์ แต่เปิดให้ใช้ได้เฉพาะบุคลากรเท่านั้น จะเห็นได้ว่า ขั้นตอนการจัดเก็บความรู้ของกรมพัฒนาฝีมือแรงงานฯ ยังไม่ได้มีการนำเทคโนโลยีมาช่วยอย่างเต็มรูปแบบมากนัก แม้ว่าทางกรมค่อนข้างมีเครื่องมือและเทคโนโลยีที่สะดวกต่อการนำมาใช้ในการจัดการความรู้ก็ตาม และการแบ่งปันความรู้ใช้วิธีทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยส่วนใหญ่มักจะใช้วิธีแบบไม่เป็นทางการ เช่น การพูดคุยและแชร์ข้อมูลผ่านแอปพลิเคชันไลน์ ซึ่งไม่ได้มีการจัดเก็บความรู้ที่แลกเปลี่ยนกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ratanasin (2017, pp.75-77) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของกองการกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ กรมการทหารสื่อสาร พบว่ามีการจัดการความรู้ของกองการกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ เช่น 1) มีการกำหนดความรู้และระบุความรู้ที่กองฯ ต้องการ 2) การสร้างและแสวงหาความรู้ ประกอบด้วย การฝึกอบรมทั้งภายในและภายนอก ระเบียบพี่เลี้ยง และการสร้างความรู้เป็นลายลักษณ์อักษร 3) การจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบ ในปัจจุบันที่กองฯ มีการจัดเก็บข้อมูลเพียงรูปแบบเดียว คือ แฟ้มเอกสาร ซึ่งควรจะมีการพัฒนาระบบการจัดเก็บความรู้โดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย 4) การเข้าถึงความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประกอบด้วย การแบ่งปัน แลกเปลี่ยนความรู้อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยต้องมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วย จะทำให้มีช่องทางในการเผยแพร่ความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ช่องทางที่เสนอแนะได้แก่ สื่อสังคมออนไลน์ เช่น การจัดทำกลุ่มสำหรับสนทนาและติดต่อสื่อสารกันภายในกองฯ เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ รวมไปถึงการนำความรู้ไปใช้และสร้างความรู้หรือนวัตกรรม และในกระบวนการสุดท้ายคือการประยุกต์ความรู้ พบว่า มีการนำความรู้ไปประยุกต์กับการปฏิบัติงานจริง มีการปรับปรุงพัฒนางานให้ดีขึ้น และผู้ประกอบการที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรมได้มีการนำเอาความรู้ไปต่อยอดเป็นนวัตกรรม ส่วนด้านบุคลากรในการจัดการความรู้พบว่า ยังไม่มีการกำหนดหรือมอบหมายให้บุคลากรรับผิดชอบในการจัดการความรู้โดยตรง และส่วนใหญ่บุคลากรยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับการจัดการความรู้

ด้านปัญหาและอุปสรรคในการจัดการความรู้ ผลการวิจัยพบว่า มีข้อจำกัดด้านจำนวนบุคลากรซึ่งมีน้อยกว่าเมื่อเทียบกับปริมาณงานที่ต้องดำเนินการ การโยกย้ายของบุคลากรระหว่างองค์กร ศักยภาพของบุคลากรในการเข้าถึงเทคโนโลยีมีไม่เท่ากัน ซึ่งเป็นอุปสรรคในการที่จะดำเนินการจัดการความรู้ นอกจากนี้ประเด็นปัญหาที่สำคัญอันหนึ่งที่พบ คือ องค์กรความรู้ต่างๆ ที่มีการสร้างขึ้นมาและมีการแลกเปลี่ยนกันทั้งในองค์กรและจากองค์กรภายนอก ยังไม่ได้มีการจัดการที่เป็นระบบและไม่มีศูนย์กลางในการจัดเก็บที่จะสามารถแลกเปลี่ยนกันได้อย่างสะดวก ทำให้การดำเนินการจัดการความรู้อาจจะยังไม่มีประสิทธิภาพมากนัก สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sawatwarakul et al. (2017, p.26) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ด้านการพิมพ์ผ้าพื้นเมืองของอุตสาหกรรมสิ่งทอไทย พบว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้ 3 ด้าน ประกอบด้วย ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านกระบวนการดำเนินงานขององค์กร และปัจจัยด้านเทคโนโลยีสนับสนุนการจัดการความรู้โดยรวมเช่น ระบบฐานข้อมูลเพื่อสนับสนุนการทำงาน โปรแกรมการจัดเก็บข้อมูล ความรู้ในรูปแบบของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

2. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของกรมพัฒนาฝีมือแรงงานในสถานประกอบกิจการ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จังหวัดชลบุรี พบว่า มืองค์ประกอบสำคัญ 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ด้านองค์กรและทรัพยากร และส่วนที่ 2 ด้านกระบวนการจัดการความรู้ จะเห็นได้ว่าการจัดการความรู้นั้นจำเป็นต้องมีปัจจัยสนับสนุนในการดำเนินการ ซึ่งปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การจัดการความรู้ประสบความสำเร็จได้นั้นต้องเริ่มต้นจากตัวองค์กรเสียก่อน กล่าวคือ องค์กรต้องมีนโยบายที่จะดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการความรู้ที่ชัดเจน การกำหนดเอาไว้ในการแผนงานหรือแผนปฏิบัติการขององค์กร เพื่อจะได้เป็นทิศทางและเป็นการสื่อสารให้กับคนในองค์กรได้ทราบว่าจะต้องมีการจัดการความรู้ รวมถึงการมีความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก นอกจากนี้ เมื่อนโยบายมีนโยบายไว้แล้วก็จะนำไปสู่การมอบหมายหรือกำหนดบุคลากรที่จะรับผิดชอบในการจัดการความรู้และพัฒนาความรู้และทักษะการจัดการความรู้ให้กับบุคคลนั้น และปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งในยุคสังคมดิจิทัล คือ การมีเทคโนโลยีสารสนเทศและเครื่องมือที่จะช่วยให้การจัดการความรู้สามารถทำได้อย่างสะดวกและมีประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Putphuang et al. (2017, p.103) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการจัดการความรู้สำหรับธุรกิจระบบป้องกันอัคคีภัยในอุตสาหกรรมปิโตรเลียมและปิโตรเคมี ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการจัดการความรู้ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก คือ 1) บทบาทของผู้มีองค์กร 2) ระบบการจัดการความรู้ได้แก่การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision) การจัดการความรู้ที่มีแบบแผน และ กระบวนการจัดการความรู้ประกอบด้วย 6 กระบวนการ คือ การกำหนดความรู้การรวบรวมความรู้การจัดระเบียบความรู้การแบ่งปันความรู้การใช้ความรู้และการสร้างความรู้ 3) ปัจจัยสนับสนุนการจัดการความรู้ ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐาน ระบบการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล และระบบบริหารคุณภาพ ISO 9000 และ 4) ผลลัพธ์ของการจัดการความรู้ ได้แก่ การวัดผลในระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งเป้าหมายสูงสุดคือการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และการจัดการความรู้ขึ้นในองค์กร

ในส่วนที่ 2 ด้านกระบวนการจัดการความรู้นั้น ผลการวิจัยพบว่าควรมีขั้นตอนในการจัดการความรู้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การกำหนดความรู้ 2) การสร้างและแสวงหาความรู้ 3) การจัดเก็บความรู้ 4) การแบ่งปันความรู้ และ 5) การประยุกต์ใช้ความรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ครบถ้วนและครอบคลุมตามหลักการจัดการความรู้ เนื่องจากว่า กรมพัฒนาฝีมือแรงงานในสถานประกอบกิจการ เขตพัฒนาพิเศษ ภาคตะวันออก จังหวัดชลบุรีนั้นถือเป็นองค์กรที่มีการจัดการอย่างเป็นระบบ ดังนั้น กระบวนการที่นำมาใช้ในการจัดการความรู้จึงควรเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนครอบคลุมตามภารกิจและบริบทการดำเนินงานของกรมซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมฝีมือแรงงานให้กับกลุ่มแรงงาน และควรต้องมีการจัดการอย่างเป็นระบบชัดเจน ผลการวิจัยที่พบนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Vicharn (2003, pp. 43-46) ซึ่งได้กล่าวถึงรูปแบบการจัดการความรู้ของสมาคมทางด้านฝึกอบรมและพัฒนาของอเมริกัน (American Society for Training and Development: ASTD ประกอบด้วยกระบวนการจัดการความรู้ 5 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดชนิดของทุนทางปัญญา (Define) หรือองค์ประกอบความรู้ที่ต้องการ 2) การสร้างทุนทางปัญญา (Create) 3) การเสาะหา (Capture) และจัดเก็บความรู้ในองค์กรให้เป็นระบบ 4) การแบ่งปัน แลกเปลี่ยน เผยแพร่ กระจาย ถ่ายโอนความรู้ (Share) ที่มีหลายรูปแบบหลายช่องทาง 5) การใช้ประโยชน์การนำไปประยุกต์การใช้งาน (Use) ก่อให้เกิดประโยชน์และผลสัมฤทธิ์เกิดขึ้น และเกิดเป็นปัญหาปฏิบัติ และสอดคล้องกับแนวคิดของ Probst (1997, pp. 21-26) ที่ได้จำแนกกระบวนการจัดการความรู้ที่มีความสัมพันธ์กันออกเป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การกำหนดความต้องการความรู้ (Knowledge Identification) 2) การจัดหาความรู้ (Knowledge Acquisition) 3) การพัฒนาความรู้ใหม่ (Knowledge Development) 4) การถ่ายทอดความรู้ (Knowledge Transfer) 5) การจัดเก็บความรู้ (Knowledge Storing) 6) การนำความรู้มาใช้ (Knowledge Utilization) เป็นต้น นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Silanookit (2017, p. 17) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการจัดการความรู้ของบุคลากรในโรงเรียนสาธิตพบว่า มีกระบวนการจัดการความรู้ 6 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดหัวข้อความรู้ 2) การแสวงหาความรู้ 3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4) การนำความรู้ไปใช้ 5) การจัดเก็บสะสมความรู้ และ 6) การประเมินผล

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยของวัตถุประสงค์ข้อ 1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการความรู้ของกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน ในสถานประกอบกิจการ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จังหวัดชลบุรี พบว่า (1) ด้านนโยบาย หน่วยงานไม่ได้มีการจัดการความรู้ที่เป็นรูปธรรมชัดเจน แต่มีกระบวนการจัดการความรู้สอดแทรกอยู่ในการปฏิบัติงาน และส่วนใหญ่จะเป็นนโยบายเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน (2) การจัดเก็บความรู้ หน่วยงานยังไม่มีระบบจัดเก็บความรู้กลาง ส่วนใหญ่จัดเก็บในรูปแบบเอกสาร คู่มือ และไฟล์โดยใช้วิธีแชร์และทำงานร่วมกันบนโทรศัพท์แบบออนไลน์ ซึ่งหากมีการจัดเก็บเป็นระยะเวลานานและเมื่อมีไฟล์เพิ่มมากขึ้นอาจไม่สะดวกในการค้นคืน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้

1.1 ควรมีการกำหนดนโยบายที่จะดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการความรู้ให้ชัดเจน และกำหนดไว้ในแผนงานหรือแผนปฏิบัติการขององค์กรให้เป็นรูปธรรม เพื่อเป็นทิศทางการสื่อสารแก่บุคลากรในองค์กรให้เห็นความสำคัญและตระหนักว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องมีการจัดการความรู้

1.2 ควรมีการพัฒนาเกี่ยวกับการจัดเก็บความรู้โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือช่วยอำนวยความสะดวก เช่น การพัฒนาคลังความรู้ การพัฒนาระบบการจัดการความรู้

ผลจากการวิจัยของวัตถุประสงค์ข้อ 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน ในสถานประกอบกิจการ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จังหวัดชลบุรี พบว่า กรมพัฒนาฝีมือแรงงานไม่ได้มีการจัดการความรู้ที่เป็นรูปธรรมชัดเจน แต่มีกระบวนการจัดการความรู้สอดแทรกอยู่ในการปฏิบัติงาน ดังนั้นกรมพัฒนาฝีมือแรงงานควรมีรูปแบบการจัดการความรู้ เพื่อให้สามารถนำไปใช้ปฏิบัติจริงได้อย่างเป็นระบบและมีความชัดเจน ซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบ 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ด้านองค์กรและทรัพยากร ประกอบด้วย 1) นโยบายขององค์กร 2) บุคลากรในการจัดการความรู้ และ 3) เครื่องมือและสิ่งอำนวยความสะดวก ส่วนที่ 2 ด้านกระบวนการจัดการความรู้ ประกอบด้วย 1) การกำหนดความรู้ 2) การสร้างและแสวงหาความรู้ 3) การจัดเก็บความรู้ 4) การแบ่งปันความรู้ และ 5) การประยุกต์ใช้ความรู้ กรมพัฒนาฝีมือแรงงานสามารถนำรูปแบบดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ โดยอาจเริ่มต้นจากผู้บริหารหน่วยงานทำหน้าที่นำบุคลากรให้เล็งเห็นความสำคัญและดำเนินการจัดการความรู้ เช่น การกำหนดเกี่ยวกับการจัดการความรู้ไว้ในวิสัยทัศน์ และพันธกิจขององค์กร เพื่อเชื่อมโยงไปสู่แผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการขององค์กรต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 พัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของกรมพัฒนาฝีมือแรงงานในระดับกรม

2.2 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการความรู้กับความสำเร็จในการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ขององค์กร

อ้างอิง

- Breznik, K. (2018). Knowledge Management. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 238, 141-148.
Retrieved from <https://www.sciencedirect.com/>
- Department of Skill Development. (2021). *About the Department*. <https://www.dsd.go.th/> (In Thai)
- Department of Skill Development. (2021). *Government operational plan for a period of 3 years (2020-2022)*. <https://www.dsd.go.th/> (In Thai)
- Office of Permanent Secretary for Ministry of Labour. (2021). *Knowledge Management Plan, fiscal year 2021*. <https://hrm.mol.go.th/> (In Thai)
- Office of the Royal Society. (2021). *Knowledge Management*. <http://legacy.orst.go.th/> (In Thai)
- Panich, V. (2016). *New Horizons in Knowledge Management*.
http://scqa.sci.psu.ac.th/sckm/qafiles/file/book_wijan1 (In Thai)
- Poolsuwan, K. (2016). *The Knowledge Management of School Director Under Secondary Educational Service Area Office 9* (Master's thesis). Silpakorn University, Bangkok.
<http://ithesis-ir.su.ac.th/dspace/bitstream/123456789/1010/1/55252374> (In Thai)
- Probst, G. (1997). *Building Blocks of Knowledge Management - A Practical Approach*. Researchgate.
<https://www.researchgate.net/publication/5063346>
- Putphuang, T., Wangsathitwong, M., & Attavinijtrakarn, P. (2017). The Development of Knowledge Management Model for Fire Protection System Business in Petroleum and Petrochemical Industries. *Technical Education Journal King Mongkut's University of Technology North Bangkok*, 8(1), 97-103.
<http://journal.fte.kmutnb.ac.th/download/v8n1/journalFTE-Abstract-2017-8-1-12.pdf> (In Thai)
- Ratanasin, C. (2017). *The Development Model of Division in Radio and Television Broadcasting Division of Signal Department*. (Master's thesis). Srinakharinwirot University, Bangkok. (In Thai)
- Sawatwarakul, T., Wangsathitwong, M., & Roopsing, T. (2017, January – April). The Development of Traditional Fabrics Printing Knowledge Management Model of Thai Textile Industry. *Technical Education Journal : King Mongkut's University of Technology North Bangkok*, 10(1), 19-27.
https://tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=515259 (In Thai)
- Silanookit, C. (2017). Knowledge Management of Staff in Demonstration School. *Ph.D. In Social Sciences Journal*, 7(2), 17–26. <https://so05.tcithaijo.org/index.php/phdssj/article/view/73035> (In Thai)
- TRIS Corporation Co., Ltd., & The Institute for Knowledge and Innovation Southeast Asia (2019). *Current status of organizational KM capability in Thailand*. http://www.tris.co.th/wp-content/uploads/2020/12/Research_TRIS_2019KMsurvey.pdf (In Thai)
- Vicharn, B. (2003). *Knowledge Management in Action*. Bangkok: Expernet. (In Thai)

การสร้างแบบจำลองตามหัวข้อจากงานวิจัยด้านบรรณมิติในฐานข้อมูล Scopus
ระหว่างปี ค.ศ. 2019-2023¹

Topic Modeling from Bibliometric Research of the 2019–2023 Data through Scopus

พรณิสา วัฒนศิริ (Pornnisa Wattanasiri)²

วิระพงษ์ จันทร์สนาม (Wirapong Chansanam)³

Received: 06-01-2024

Revised: 19-03-2024

Accepted: 17-04-2024

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการสร้างแบบจำลองตามหัวข้อของชื่อเรื่องงานวิจัยและดัชนีคำสำคัญของงานวิจัยด้านบรรณมิติจากเอกสารเฉพาะบทความวิจัยที่รวบรวมจากฐานข้อมูล Scopus ในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 2019-2023 โดยใช้เทคนิคการสร้างแบบจำลองตามหัวข้อหรือ Topic modeling ด้วยโปรแกรม R studio และ Python โดยเน้นการแสดงผลแผนภาพของคำที่พบมากที่สุดของชื่อเรื่องและดัชนีคำสำคัญ เพื่อให้เห็นคำที่มีความสัมพันธ์หรือคำที่เกิดขึ้นในการวิจัยด้านนี้ ผลการศึกษาพบว่ามีจำนวนเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 3,931 บทความ และเมื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลแล้วพบว่า การสร้างแบบจำลองตามหัวข้อของชื่อเรื่องงานวิจัยและดัชนีคำสำคัญ คำที่พบมากที่สุดในการวิเคราะห์ชื่อเรื่องของงานวิจัยด้านบรรณมิตินั้น ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาบรรณมิติด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพหรือทางการแพทย์ และมีการศึกษาเพิ่มเติมด้านการบริหารจัดการ ด้านสังคมศาสตร์ ด้านการศึกษา และเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น ส่วนผลการวิเคราะห์ดัชนีคำสำคัญที่พบ พบว่าผลการศึกษาไม่แตกต่างกันจากผลการศึกษาในด้านชื่อเรื่องของงานวิจัย และมีการศึกษาเพิ่มเติมด้านสิ่งแวดล้อมด้วย ซึ่งการศึกษานี้เป็นประโยชน์สำหรับนักวิชาการ นักวิจัย หรือผู้ที่สนใจการวิเคราะห์งานวิจัยด้วยการวิเคราะห์แบบจำลองหัวข้อประเด็นอื่นหรือเทคนิคอื่นๆ ได้

คำสำคัญ: การสร้างแบบจำลองตามหัวข้อ บรรณมิติ การวิเคราะห์ข้อมูล การสร้างแผนภาพความสัมพันธ์

¹ บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งที่ขยายผลการศึกษาเพิ่มเติมของปริญญาโทสาขาสารสนเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น: This article is an extended version of Thesis in Master Degree of Information Science, Department of Information Science, Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University

² นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น: Master's degree student, Department of Information Science, Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University, E-mail: pornnisa.w@kkumail.com

³ รองศาสตราจารย์ และหัวหน้าสาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น: Assoc. Prof., & Head of Department of Information Science, Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University, E-mail: wirach@kku.ac.th

Abstract

This article aims to analyze the titles and indexed keywords of research articles in bibliometric research using topic modeling techniques. The analysis was based on articles collected from the Scopus database between 2019 and 2023, focusing on identifying the most frequently occurring words in the titles and indexed keywords of the articles to reveal the relationships or occurring words among the topics studied in this field in R Studio and Python. The study identified 3,931 relevant articles and topic models based on the most frequently occurring words within the analyzed titles and indexed keywords. These topics primarily encompassed health sciences and medicine, with additional management, social sciences, education, and information technology coverage. The study also revealed that the most commonly indexed keywords did not differ significantly from the frequently occurring words in the analyzed titles, further emphasizing environmental studies. This study was valuable for researchers, academics, and others interested in analyzing research articles using topic modeling or other related techniques.

Keyword: Topic modeling, Bibliometric, Data analysis, Mapping Science

บทนำ

บรรณมิติ (Bibliometrics) คือ กระบวนการที่ใช้การวิเคราะห์ทางสถิติในการสกัดข้อมูลบรรณานุกรมที่สามารถวัดได้จากการผลงานตีพิมพ์ และวิเคราะห์ว่าองค์ความรู้ภายในการตีพิมพ์นั้นถูกนำไปใช้ในทิศทางใดบ้าง (Agarwal et al., 2016) เช่น จำนวนการอ้างอิงผลงานวิจัย ปัจจัยที่มีผลต่อผลกระทบของงานวิจัย ค่า h-index ของผู้เขียน ประเทศ หรือสถาบันที่ผลิตผลงานวิจัย เป็นต้น การวิเคราะห์แบบชี้วัดของผลกระทบเหล่านี้สามารถช่วยให้นักวิจัยระบุรูปแบบและแนวโน้มในวรรณกรรมสิ่งพิมพ์ การประเมิน การวัดผลผลิตของนักวิจัย และระบุพื้นที่วิจัยที่ต้องการการศึกษาเพิ่มเติม ซึ่งมีงานวิจัยของ Zupic & Čater (2015) ใช้เทคนิคการวิเคราะห์บรรณมิติและการวัดผลของงานวิจัยหรืองานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการและองค์กรโดยใช้ข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ เช่น บทความวิจัย บทความวิชาการ หรือ สิ่งพิมพ์ทางวิชาการ นำมาวิเคราะห์ผลต่างๆ เช่น การวิเคราะห์การอ้างอิง (citation analysis), การวิเคราะห์การอ้างอิงร่วม (co-citation analysis), การวิเคราะห์การจับคู่บรรณานุกรม (bibliographic coupling) และ การวิเคราะห์เหมืองข้อความ (text mining) เพื่อสร้างความเข้าใจและการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาการวิจัยและการจัดการองค์กรในอนาคต

การวิเคราะห์บรรณมิติได้รับความนิยมสูงขึ้นในการนำมาเป็นเทคนิคหนึ่งในการวิจัยอย่างหลากหลายสาขาวิชาทั่วโลก (Ellegaard & Wallin, 2015) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์การตีพิมพ์ผลงานวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับแนวโน้มของการวิจัยที่มีปริมาณมาก (Donthu et al., 2021) รวมถึงแนวโน้มของการทำงานร่วมกัน และการประเมินผลกระทบ การวิเคราะห์บรรณมิติช่วยให้นักวิจัยได้รับความเข้าใจอย่างมีประสิทธิภาพ และอย่างเป็นรูปธรรมเกี่ยวกับการพัฒนาและลักษณะของสาขาวิชาวิจัยที่ต้องการศึกษาได้ อีกทั้ง การวิเคราะห์บรรณมิติทำให้ทราบข้อมูลเชิงสถิติและแผนภาพเพื่อสรุปแนวโน้มในบริบทของการวิจัยที่เลือกไว้ (Pritchard, 1969) ซึ่งสามารถเปิดเผยแนวโน้มการวิจัยในสาขาที่กำหนดได้ เช่น ผลลัพธ์จากการเผยแพร่ผลงานวิจัย ประสิทธิภาพของผู้เขียน การกระจายตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ของการเผยแพร่ ความร่วมมือทางวิทยาศาสตร์ และการเปลี่ยนแปลงของประเด็นร้อนแรงในช่วงเวลาต่างๆ (Liu et al., 2011)

ขณะเดียวกันงานวิจัยด้านบรรณมิติที่มีการเผยแพร่ผลงานตีพิมพ์อย่างมากในฐานข้อมูลสากลขนาดใหญ่ อย่างเช่น Scopus, Web of Science และ Dimensions เป็นต้น การสร้างแบบจำลองตามหัวข้อที่มีการวิจัยทางด้านบรรณมิติจะช่วย

ทำให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนนักวิจัยต่าง ๆ ที่ศึกษาได้จากชื่อเรื่องและดัชนีคำสำคัญของผู้เขียนหรือนักวิจัยที่มีต่อผลงานด้านบรรณมิติได้ ดังตัวอย่างงานวิจัยของ Bedekar and Desai (2022) ศึกษาวิเคราะห์โดยใช้ชื่อเรื่องของงานวิจัยที่มีคำสำคัญจากคำค้นว่า ‘Covid-19’ หรืองานวิจัยโดย Garcia-Zorita and Pacios (2018) วิเคราะห์แบบจำลองหัวข้อจากชื่อเรื่องของเอกสารด้านศิลปะ Mudéjar และงานวิจัยของ Natukunda & Muchene (2023) ใช้เทคนิค Latent Dirichlet Allocation (LDA) เพื่อสร้างหัวข้อที่เป็นตัวแทนจากชื่อเรื่องและบทคัดย่อของเอกสารสำหรับการทบทวนวรรณกรรมเชิงระบบ (systematic review) เป็นต้น

จากความสำคัญของการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคหรือแนวทางบรรณมิติดังที่กล่าวมาแล้วนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาด้วยเทคนิคหรือเครื่องมือที่สำคัญที่ช่วยในการวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์เกี่ยวกับฐานข้อมูลวรรณกรรมที่นักวิจัยต้องการได้ด้วยการใช้ภาษา Python ในการวิเคราะห์ข้อมูล (Saxton, 2018) ใช้โปรแกรม R studio โดยใช้ภาษา R ในการวิเคราะห์ข้อมูล (Grün & Hornik, 2011; Grün & Hornik, 2023) ได้แก่ การสร้างแบบจำลองตามหัวข้อ หรือ Topic modeling ซึ่งเป็นเทคนิคการทำ text mining เพื่อสกัดโครงสร้างการศึกษาความหมาย (semantics) ที่ซ่อนอยู่ภายในชุดข้อมูลเอกสารหลายๆ เอกสารได้อย่างอัตโนมัติ (Guo et al., 2017)

การศึกษาวิจัยที่ผ่านมา มีการสร้างแบบจำลองตามหัวข้อในการทำวิจัย ซึ่งมีส่วนช่วยให้สามารถแยกแยะหัวข้อหรือเรื่องที่อยู่ในเอกสารหรือข้อมูลได้โดยไม่ต้องอ่านทั้งหมดและประหยัดเวลาในการวิเคราะห์ข้อมูล นอกจากนี้ แบบจำลองหัวข้อยังช่วยในการสกัดความสัมพันธ์ระหว่างคำ หรือความสัมพันธ์ระหว่างหัวข้อที่ต่างกันได้อย่างไรก็ตาม ในมุมมองธุรกิจหรือผู้ใช้งานสามารถนำปรับปรุงและพัฒนากระบวนการต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้น โดยงานวิจัยตัวอย่างที่พบ เช่น Yeo Jin & Youngmin (2023) สามารถนำแนวคิดแบบจำลองหัวข้อมาใช้เพื่อช่วยในการวิเคราะห์การตลาดและจัดการสินค้า ในขณะที่ Choi & Um (2023) นำเสนอวิธีการใช้แบบจำลองหัวข้อในการวิเคราะห์ข่าวเกี่ยวกับ Covid-19 รวมถึงงานวิจัยการวิเคราะห์รีวิวร้านอาหารบน Yelp หรือ TripAdvisor โดยใช้เทคนิคการสร้างแบบจำลองตามหัวข้อ และการวิเคราะห์อารมณ์ความรู้สึก (sentiment analysis) มาช่วยในการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ใช้งานเพื่อปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริการให้ดียิ่งขึ้นได้ (Zhang et al., 2022) จึงเห็นได้ว่า การศึกษาที่ผ่านมากการวิเคราะห์แบบจำลองหัวข้อสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในทางการศึกษาได้หลากหลายรูปแบบทั้งการวิเคราะห์หัวข้อทางการวิจัยในหลากหลายประเด็น รวมถึงการค้นหาคำตอบหรือ ข้อคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งทำให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลที่ได้นำไปใช้ในการแก้ไขปัญหา พัฒนาการจัดการเรียนการสอน หรือพัฒนาหัวข้อในการดำเนิน การวิจัยทางการศึกษาเพื่อเติมเต็มช่องว่างหรือต่อยอดความรู้ ในอนาคตได้

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยในครั้งนี้คือ การสร้างแบบจำลองตามหัวข้อจากงานวิจัยด้านบรรณมิติจากฐานข้อมูล Scopus ระหว่างปีค.ศ. 2019-2023 โดยฐานข้อมูล Scopus นั้นเป็นฐานข้อมูลบรรณานุกรมขนาดใหญ่ที่ครอบคลุมงานวิชาการที่มีคุณภาพหลากหลายสาขาวิชา (Chander et al., 2022; Donthu et al., 2021; Sweileh, 2020) ส่วนโปรแกรม R-studio และ Python ที่เลือกใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้เพื่อให้การสร้างแบบจำลองตามหัวข้อมีความชัดเจนยิ่งขึ้น เนื่องจากภาษา R เป็นภาษาโปรแกรมที่ได้รับความนิยมในการทำงานด้านการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติ มีชุดคำสั่งและไลบรารี (library) ที่ช่วยให้ผู้ใช้สามารถดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างหลากหลายในการจัดการข้อมูล และ Python เป็นภาษาโปรแกรมที่มีความยืดหยุ่นและมีประสิทธิภาพสูงในการประมวลผลข้อมูล โดยทั้งสองโปรแกรมนี้มีความสามารถในการสร้างกราฟ และ แผนภาพความสัมพันธ์ (visualization) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รองรับได้หลายระบบปฏิบัติการ และเป็นโปรแกรมฟรีไม่เสียค่าใช้จ่าย (Deshmukh et al., 2019) ซึ่งจากการศึกษาที่ผ่านมาในการวิเคราะห์แบบจำลองหัวข้อในประเด็นอื่น ๆ ยังไม่พบการศึกษาแบบจำลองหัวข้อด้านบรรณมิติ ซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับนักวิชาการ นักวิจัย หรือผู้ที่สนใจการวิเคราะห์งานวิจัยด้วยการวิเคราะห์แบบจำลองหัวข้อด้วยเทคนิควิธีการต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น อีกทั้งเป็นเครื่องมือที่สามารถนำมาใช้ในการศึกษาและวิจัยได้

ในหลายมิติ และทำให้ทราบถึงทิศทางหรือรูปแบบแนวโน้มของเอกสารงานวิจัยด้านบรรณมิติที่เกิดจากการสร้างแบบจำลองด้วยหัวข้อจากชื่อเรื่องและดัชนีคำสำคัญของงานวิจัยนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์และสร้างแผนภาพความสัมพันธ์ จากชื่อเรื่องและดัชนีคำสำคัญของงานวิจัยด้านบรรณมิติในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 2019-2023 จากฐานข้อมูล Scopus โดยแสดงผลแบบจำลองหัวข้อด้วยเทคนิคการสร้างแบบจำลองตามหัวข้อในโปรแกรม R Studio และ Python

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย (ประยุกต์จากแหล่งที่มา: Isoaho et al., 2021)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์งานวิจัยเพื่อการสร้างแบบจำลองตามหัวข้อ (Topic modeling) โดยมีขั้นตอนการวิจัยประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

1. ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดหัวข้อและการรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ กำหนดหัวข้อเพื่อการรวบรวมข้อมูล คือ งานวิจัยด้านบรรณมิติในฐานข้อมูล Scopus โดยผู้วิจัยใช้เทคนิคในการสืบค้นเอกสารที่เกี่ยวข้องในฐานข้อมูล Scopus เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2566 ดังนี้ (TITLE-ABS-KEY ("bibliometrics" or "scientometrics" or "bibliometric") AND PUBYEAR > 2019 AND PUBYEAR < 2022 AND (LIMIT-TO (DOCTYPE,"ar")) AND (LIMIT-TO (LANGUAGE,"English")) AND (LIMIT-TO (EXACTKEYWORD, "Bibliometric") OR LIMIT-TO (EXACTKEYWORD, "Bibliometrics"))) เลือกประเภทเอกสารเฉพาะ บทความวิจัย และภาษาอังกฤษเท่านั้น กำหนดเลือกช่วงระยะเวลาปีค.ศ. 2019 - 2023 จากนั้นดึงข้อมูลเพื่อเก็บบันทึกในรูปแบบไฟล์นามสกุล .csv จึงมีเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 3,931 บทความ

2. ขั้นตอนที่ 2 การทำความสะอาดข้อมูล

จากขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยนำไฟล์ .csv ที่ได้บันทึกไว้มาทำความสะอาดข้อมูลด้วยระบบมือ (Manual system) โดยตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล แก้ไขหรือลบข้อมูลที่ไม่ถูกต้องหรือซ้ำกัน หลังจากนั้นนำไฟล์ดังกล่าวเข้าวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม R studio เวอร์ชัน 4.2.2 เพื่อสร้างแบบจำลองหัวข้อ (Topic modeling) ด้วย package text mining (tm) จากนั้นลบคำที่ไม่มีประโยชน์ต่อการวิเคราะห์หรือคำฟุ่มเฟือย (Stop-word) หรือคำที่ไม่เกี่ยวข้องออก เช่น the, a, an, in, of เป็นต้น ต่อมาเลือกวิเคราะห์ข้อมูลในคอลัมน์เฉพาะ ชื่อเรื่อง (Titles) และดัชนีคำสำคัญ (Indexed Keywords) จากนั้นเลือกกำหนดค่าผลลัพธ์จำนวนการแสดงผลคำ (Term) $n = 20$ ที่พบมากที่สุด 20 อันดับแรก โดยการจัดการแสดงผลคำที่พบมากที่สุด 20 อันดับแรก มีผลในการช่วยสนับสนุนการตัดสินใจทางวิชาการ ให้ผู้วิจัยหรือนักวิจัยเข้าใจแนวโน้ม

และทิศทางการวิจัยของเรื่องที่กำลังศึกษาได้มากขึ้น และโทเค็นคำ (Word tokens) กำหนดจำนวน $n > 20$ เพื่อเตรียมการ
สร้างแบบจำลองตามหัวข้อเป็นแผนภาพข้อมูล (Data visualization) ของงานวิจัยด้านบรรณมิติ และวิเคราะห์การวัดผลการ
แบ่งกลุ่ม LDA ด้วยเทคนิค Coherence metrics ในโปรแกรม Python ซึ่งเป็นวิธีการวัดความสมเหตุสมผลของการสร้าง
แบบจำลอง โดยใช้ความเชื่อมโยงระหว่างคำในเซตของคำที่เกี่ยวข้องกันในเอกสาร เพื่อประเมินความชัดเจนและความ
สมเหตุสมผลของกลุ่มคำที่สร้างขึ้นโดยอัตโนมัติ

3. ขั้นตอนที่ 3 สร้างแผนภาพข้อมูล

ผู้วิจัยสร้างรายงานผลการวิเคราะห์ด้วยการสร้างแผนภาพ (Visualization) โดยใช้โปรแกรม R studio และ Python
เนื่องจากทั้งสองโปรแกรมนี้นี้มีประสิทธิภาพสูงสำหรับการทำงานทางด้านสถิติสมัยใหม่ โดยเฉพาะงานด้านการวิเคราะห์ข้อมูล
(data analysis) และด้านวิทยาการข้อมูล (data science) ในขั้นตอนนี้เป็นการสร้างแบบจำลองตามหัวข้อของชื่อเรื่อง
งานวิจัยและดัชนีคำสำคัญงานวิจัยด้านบรรณมิติแสดงผลด้วยแผนภาพ และใช้โปรแกรม Python ในการวิเคราะห์แบบจำลอง
หัวขื่อนำเสนอแผนภาพด้วย pyLDAVis package (Sievert & Shirley, 2014)

4. ขั้นตอนที่ 4 วิเคราะห์การแปลผลและสรุป

จากขั้นตอนที่ 3 รายงานผลการวิเคราะห์ที่ได้จากโปรแกรมเพื่อการวิเคราะห์ การแปลผล และสรุปผลการวิจัย โดย
แบ่งการวิเคราะห์ผล 5 หัวข้อ ได้แก่ 1) ผลการวิเคราะห์แผนภาพแบบจำลองหัวข้อ: ชื่อเรื่อง 2) ผลการวิเคราะห์แผนภาพ
แบบจำลองหัวข้อ: ดัชนีคำสำคัญ 3) ผลการวิเคราะห์แผนภาพความสัมพันธ์ของโทเค็นคำ (word tokenization): ชื่อเรื่อง 4)
ผลการวิเคราะห์แผนภาพความสัมพันธ์ของโทเค็นคำ (word tokenization): ดัชนีคำสำคัญ และ 5) ผลการวิเคราะห์การ
แบ่งกลุ่ม Latent Dirichlet Allocation (LDA) และแผนภาพด้วย pyLDAVis

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์แผนภาพแบบจำลองหัวข้อ: ชื่อเรื่อง

จากการนำไฟล์ข้อมูลโดยมี entity ที่สำคัญ ได้แก่ Titles และ Indexed Keywords ในภาพประกอบ 2 เข้า
วิเคราะห์ในโปรแกรม R เพื่อแสดงผลการวิเคราะห์ตาม ภาพประกอบ 3 ผลการศึกษาพบว่า การสร้างแบบจำลองหัวข้อด้วย
เทคนิคการสร้างแบบจำลองตามหัวข้อ (Topic modeling)

กลุ่มที่ 1 พบคำที่มากที่สุด ดังนี้ trends: แนวโน้ม, 100: ตัวเลข 100, knowledge: ความรู้, literature:
วรรณกรรม, based: ที่มาหรือพื้นฐาน, covid-19: โรคโควิด-19, between: ระหว่าง, web: เว็บไซต์, management: การ
จัดการ, academic: วิชาการ, review: การตรวจสอบ, visualized: แสดงผลในรูปแบบกราฟิกหรือภาพถ่าย, information:
ข้อมูล, bibliometrics: บรรณมิติ, impact: ผลกระทบ, international: ระดับนานาชาติ, mapping: แผนที่, medicine:
การแพทย์, output: ผลลัพธ์, systematic: อย่างเป็นระบบ

กลุ่มที่ 2 พบคำในชื่อเรื่องมากที่สุด ดังนี้ global: ระดับโลก, scientific: ทางวิทยาศาสตร์, cited: การถูกอ้างอิง,
trends: แนวโน้ม, review: การตรวจสอบ, literature: วรรณกรรม, health: สุขภาพ, during: ระหว่าง, development:
การพัฒนา, years: ปี, covid-19: โรคโควิด-19, field: พื้นที่, mapping: แผนที่, hotspots: จุดเด่น, based: พื้นฐาน,
cancer: โรคมะเร็ง, education: การศึกษา, management: การจัดการ, top: อันดับสูงสุด, social: สังคม

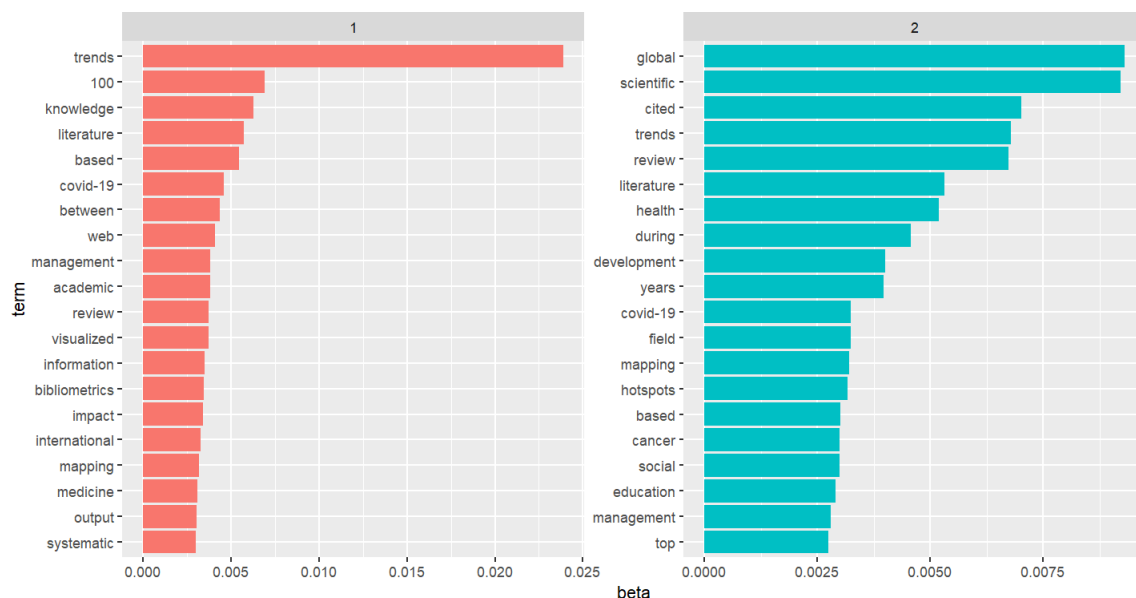
โดยสรุปได้ว่า ชื่อเรื่องบทความวิจัยในงานวิจัยด้านบรรณมิติ คำที่พบมากที่สุดคือ คำว่า trends: แนวโน้ม (กลุ่มที่ 1)
และคำว่า global: ทัวโลก (กลุ่มที่ 2) ทำให้ชี้ชัดว่าชื่อเรื่องของงานวิจัยด้านบรรณมิตินิยมศึกษาเกี่ยวกับแนวโน้มการวิจัย และ
ผลงานวิจัยบรรณมิติในทั่วโลกกระดบสากล เป็นต้น ในขณะเดียวกัน โดยแบบจำลองตามหัวข้อส่วนใหญ่งานวิจัยด้านบรรณมิติ
เกี่ยวข้องกับทางการวิทยาศาสตร์สุขภาพหรือทางการแพทย์ และด้านการบริหารจัดการหรือสังคมศาสตร์ ดังคำที่ปรากฏใน

ภาพประกอบ 3 ซึ่งมีค่าที่พบแล้วมีความโดดเด่นกว่าคำอื่นๆ เช่น trends: แนวโน้ม, knowledge: ความรู้, global: ทั่วโลก, cited: การอ้างอิง, covid-19: โรคโควิด-19 เป็นต้น อีกทั้ง เนื่องจากการระบาดของโรค Covid-19 ปรากฏตัวครั้งแรกในเดือนธันวาคมของปี ค.ศ.2019 ในประเทศจีนทำให้เกิดการแพร่กระจายของเชื้อไปยังผู้คนทั่วโลก (Wu et al., 2020) ส่งผลให้การวิจัยด้านบรรณมิติมีค่าที่เกี่ยวข้องกับโรคระบาด Covid-19 ด้วยเช่นกัน ดังคำที่พบ เช่น health: สุขภาพ, covid-19: โรคโควิด-19, cancer: โรคมะเร็ง เป็นต้น

ภาพประกอบ 3 แสดงถึง การสร้างแบบจำลองหัวข้อด้วยเทคนิคการสร้างแบบจำลองตามหัวข้อ (Topic modeling) ในการหาคำที่ปรากฏในชื่อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบทความวิจัย โดยชื่อเรื่องบทความวิจัยส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับทางวิทยาศาสตร์สุขภาพหรือทางการแพทย์ และด้านการบริหารจัดการหรือสังคมศาสตร์ แต่ด้วยสถานการณ์โรคระบาด covid-19 ทำให้การวิจัยด้านบรรณมิติมีค่าที่เกี่ยวข้องกับโรคระบาด covid-19 มากขึ้น เช่น โรคโควิด-19 และระหว่างสถานการณ์โรคระบาดนี้ยังพบว่า มีการวิจัยด้านบรรณมิติที่เกี่ยวข้องกับการแพร่ระบาดของโรคนี้เพิ่มขึ้นอย่างมาก อย่างไรก็ตาม การวิจัยด้านบรรณมิติยังคงมีความสำคัญและน่าสนใจในด้านอื่นๆ ด้วย เช่น การบริหารจัดการ และการศึกษา ที่แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายในการประยุกต์ใช้เทคนิค Topic modeling ในการวิเคราะห์บทความวิจัยในหลายสาขาวิชา

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
1	Authors	Author full	Author(s)	Titles	Year	Indexed Keywords						
2	Chuang H.	Chuang, H	57848823	The use of the time-to-event index (Tevent) to compare the negative impact of COVID-19 on public health among continents/regions in 2020	2022	COVID-19; Disease Outbreaks; Humans; Pandemics; Public Health; SARS-CoV-2; algorithm						
3	Xue J.; Zh	Xue, Jian	55262040	A review of supply chain coordination management based on bibliometric data	2022	Data visualization; Supply chains; Sustainable development; Time series analysis; Bibliometrics						
4	Chang C.;	Chang, Cu	58019795	Bibliometric analysis of the global research trends and hotspots in chondroma from 2000 to 2020	2022	Aggression; Bibliometrics; Chondroma; Choriocarcinoma; Female; Humans; Research Perspectives						
5	Guzmán-V	Guzmán-V	55808771	Celebrating Higher Education's 50 years: trends, absences, and opportunities	2022							
6	Zhang R.;	Zhang, Ra	57430499	Scientometric analysis of kidney disease and gut microbiota from 2001 to 2020 based on Web of Science	2022	Databases, Factual; France; Gastrointestinal Microbiome; Humans; Indian; Renal Insufficiency						
7	Xi M.; Gac	Xi, Mengd	57979875	Bibliometric Analysis of Research Relating to IgA Nephropathy from 2010 to 2021	2022	Authorship; Bibliometrics; Databases, Factual; Humans; Immunoglobulin A; Universities; Immunology						
8	D'Aniello	D'Aniello	57243936	Academic Health Centers' configurations, scientific productivity, and impact: Insights from the Italian setting	2022	Academic Medical Centers; Humans; Organizations; article; bibliometrics; cluster analysis; Dispersions						
9	Chen D.;	Chen, Der	57877467	Dispersion and Disparity: Bibliometric and Visualized Analysis of Research on Climate Change Science Communication	2022	Bibliometrics; Climate Change; Interdisciplinary Communication; climate change; decentralization						
10	Naeini A.E	Naeini, Ali	57222347	Conceptual structure and perspectives on "innovation management": A bibliometric review	2022	Maps; Patents and inventions; Bibliometric; Bibliometric techniques; Bibliometrics analysis						
11	Lin F.; Ch	Lin, Feihoi	58038652	A bibliometric analysis of autophagy in lung diseases from 2012 to 2021	2022	Autophagy; Bibliometrics; COVID-19; Humans; Hypertension; Pulmonary; Lung Neoplasms						

ภาพประกอบ 2 ตัวอย่างไฟล์ .csv ที่นำไปวิเคราะห์ข้อมูล

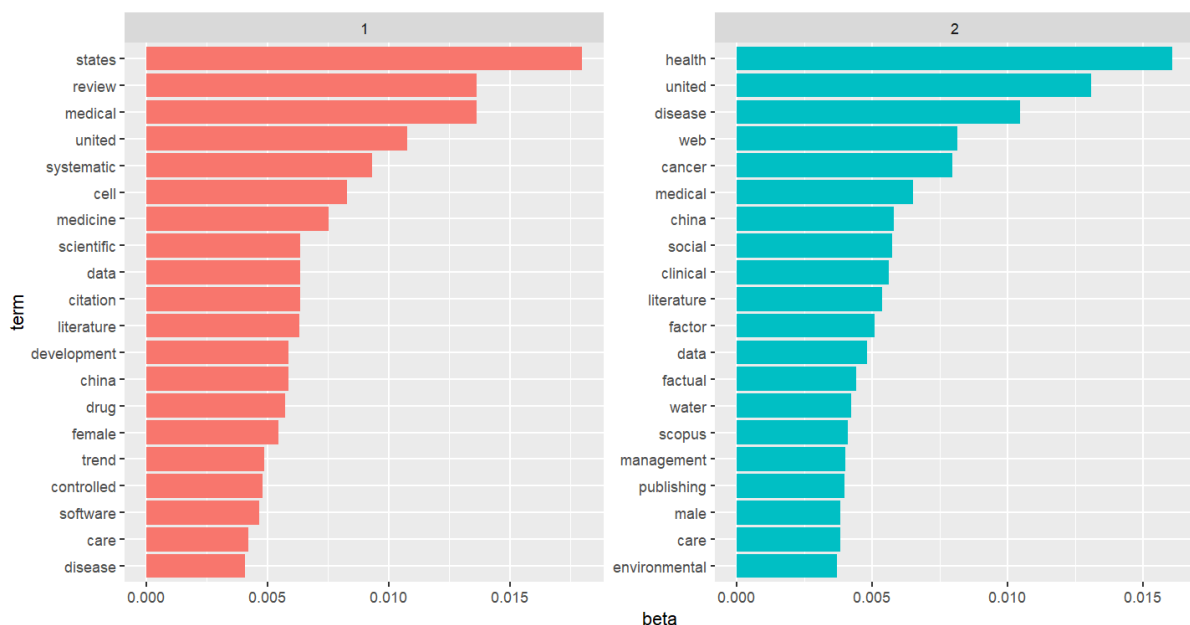
ภาพประกอบ 3 คำที่พบมากที่สุด 20 คำแรกของงานวิจัยด้านบรรณมิติ (ชื่อเรื่อง)

2. ผลการวิเคราะห์แผนภาพแบบจำลองหัวข้อ: ดัชนีคำสำคัญ

ภาพประกอบ 4 แสดงผลการวิเคราะห์ดัชนีคำสำคัญ ได้ดังนี้ กลุ่มที่ 1 states: รัฐ, review: การตรวจสอบ, medical: การแพทย์, united: สหรัฐอเมริกา, systematic: อย่างเป็นระบบ, cell: เซลล์, medicine: ทางการแพทย์, scientific: ทางวิทยาศาสตร์, citation: การอ้างอิง, literature: วรรณกรรม, development: การพัฒนา, china: จีน, drug: ยา, female: เพศหญิง, trend: แนวโน้ม, controlled: การควบคุม, software: ซอฟต์แวร์, care: การดูแล, disease: โรค, data: ข้อมูล

กลุ่มที่ 2 ได้แก่ คำว่า health: สุขภาพ, united: สหรัฐอเมริกา, disease: โรค, web: เว็บไซต์, cancer: โรคมะเร็ง, medical: การแพทย์, china: จีน, social: ด้านสังคม, clinical: ทางคลินิก, literature: วรรณกรรม, factor: ปัจจัย, data: ข้อมูล, factual: ตามความเป็นจริง, water: น้ำ, scopus: ฐานข้อมูล scopus, management: การจัดการ, publishing: การเผยแพร่, male: เพศชาย, care: การดูแล, environmental: สิ่งแวดล้อม

โดยสรุปได้ว่า ดัชนีคำสำคัญที่พบมากที่สุดคือ คำว่า states: รัฐ (กลุ่มที่ 1) และคำว่า health: สุขภาพ (กลุ่มที่ 2) อาจพิจารณาได้ว่า ดัชนีคำสำคัญของงานวิจัยด้านบรรณมิตินั้น มีการศึกษาบรรณมิติเกี่ยวกับการระบุพื้นที่ในเขตหรือรัฐต่างๆ ที่กำหนดในการวิจัย และการวิจัยบรรณมิติเกี่ยวกับด้านสุขภาพมากที่สุด เป็นต้น โดยการศึกษาวิจัยด้านบรรณมิติส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพและการแพทย์ โดยมีดัชนีคำสำคัญที่สื่อความหมายเกี่ยวข้องกับงานวิจัยทางการแพทย์ เช่น health: สุขภาพ, medical : การวิจัยทางการแพทย์, cancer: โรคมะเร็ง, drug: ยา, clinical: การทดลองทางคลินิก, care: การดูแล และ disease: โรค เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีคำที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการและเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น development: การพัฒนา, management: การจัดการ, controlled: การควบคุม, software: ซอฟต์แวร์, data: ข้อมูล, web: เว็บไซต์ และด้านสิ่งแวดล้อม เช่น environmental: สิ่งแวดล้อม, water: น้ำ รวมถึงด้านสังคมศาสตร์ เช่น social: สังคม, publishing: การเผยแพร่ตีพิมพ์, literature: วรรณกรรม, systematic: อย่างเป็นระบบ, citation: การอ้างอิง เป็นต้น ดังนั้น การศึกษาวิจัยด้านบรรณมิติเกี่ยวข้องกับด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพและการแพทย์มากที่สุด โดยมีคำที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยทางการแพทย์และสุขภาพอย่างมาก และในขณะเดียวกันยังเกี่ยวข้องกับด้านการบริหารจัดการและเทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านสิ่งแวดล้อม (ภาพประกอบ 4)

ภาพประกอบ 4 คำที่พบมากที่สุด 20 คำแรกของงานวิจัยด้านบรรณมิติ (ดัชนีคำสำคัญ)

3. ผลการวิเคราะห์แผนภาพความสัมพันธ์ของโทเคนคำ (word tokenization): ชื่อเรื่อง

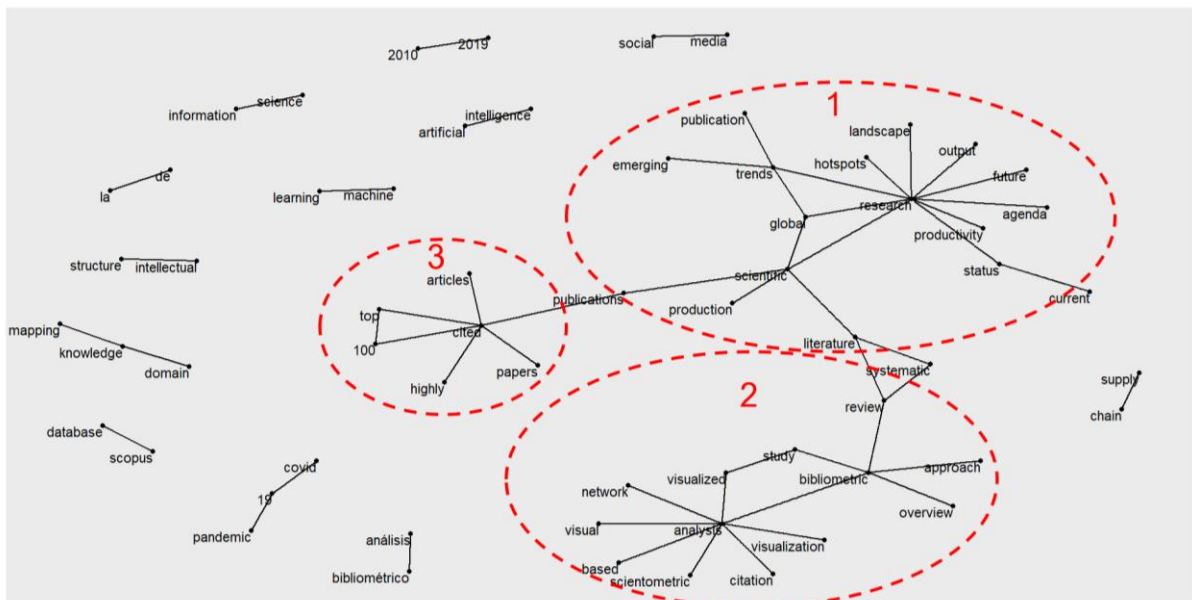
ภาพประกอบ 5 การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของชื่อเรื่องโดยการทำโทเคนคำ ซึ่งเป็นกระบวนการแยกชิ้นส่วนของข้อความออกเป็นหน่วยเล็ก ๆ เรียกว่าโทเคน (tokens) ใช้เพื่อบันทึกจำนวนคำแต่ละคำ และวิเคราะห์คุณสมบัติของคำ เช่น ความถี่ของคำที่ปรากฏในเอกสารหรือข้อความ, จำนวนคำทั้งหมดในเอกสารหรือข้อความ, ความยาวของคำ และความหมายของคำ โดยการศึกษาครั้งนี้ใช้ visualization คำสั่ง library(ggraph) ในภาษา R เพื่อแสดงผลเป็นกราฟเครือข่าย (network graph) ของ bigram (คู่คำ) ที่ได้จากการนับความถี่ของคำในเอกสาร เพื่อให้เห็นแบบจำลองตามหัวข้อและลักษณะของเครือข่ายได้ โดยจัดวางโหนดหรือจุดที่มีความสัมพันธ์ของคู่คำให้มีความสมดุลกัน และแสดงเส้นเชื่อมแทนความสัมพันธ์ระหว่างคู่คำ เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างคำได้อย่างชัดเจน ดังภาพประกอบ 5 ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มวงกลมสีแดงออกเป็นทั้งหมด 3 กลุ่มใหญ่ เพื่อแสดงโหนดของคู่คำที่มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งได้ผลการวิเคราะห์ดังนี้

กลุ่มที่ 1 แสดงถึงคู่คำที่สัมพันธ์กับงานวิจัยบรรณมิติในแง่สถานการณ์ต่างๆ ในการกำหนดกรอบ และทิศทางในการวิจัย ดังคำที่พบ เช่น current: ปัจจุบัน, trends: แนวโน้ม, status: สถานะหรือสถานการณ์, productivity: ผลิตภาพหรือประสิทธิภาพในการผลิตผลงาน, global: ทั่วโลก, agenda: กำหนดการ, future: อนาคต, research: การวิจัย, emerging: กำลังเกิดขึ้น หรือเป็นการเจริญเติบโต, output: ผลผลิต, hotspots: จุดเด่น หรือพื้นที่ที่มีการเกิดเหตุการณ์หรือกิจกรรมที่น่าสนใจ, landscape: ทัศนียภาพ หรือสถานการณ์โดยรอบ เป็นต้น

กลุ่มที่ 2 แสดงถึงคู่คำที่สัมพันธ์กับงานวิจัย โดยการวัดปริมาณและคุณภาพของงานวิจัย การวิเคราะห์เชิงระบบ การทบทวนข้อมูล การเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อแสดงผลในรูปแบบภาพ ซึ่งพบคำว่า literature: สิ่งพิมพ์/วรรณกรรม, systematic: อย่างเป็นระบบ, review: การทบทวน หรือการตรวจสอบข้อมูล, visualized: ทำให้เห็นภาพได้ชัดเจน เช่น ทำเป็นแผนภูมิหรือผังความสัมพันธ์, bibliometric: บรรณมิติ, network: ระบบเครือข่าย หรือการเชื่อมโยงข้อมูลแบบกราฟ, visual: ภาพหรือสิ่งที่เกี่ยวกับการมองเห็น, based: พื้นฐาน, approach: แนวทาง, overview: ภาพรวม, analysis: การวิเคราะห์, visualization: การแสดงแผนภาพ เป็นต้น

กลุ่มที่ 3 แสดงคู่คำที่สัมพันธ์กับงานวิจัยบรรณมิติที่มีการสืบค้นและวิเคราะห์บทความวิจัยที่ถูกอ้างอิงมากที่สุด โดยใช้วิธีการวัดผลด้วยตัวเลขของบทความที่ถูกอ้างอิงซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ว่างานวิจัยนั้นๆ ได้รับความนิยมและมีผลกระทบในวงกว้างวิชาการในระดับสูง ได้แก่ top: อันดับสูงสุด, 100: จำนวน 100, cited: การอ้างอิง, papers: เอกสาร, highly: อย่างสูงหรืออย่างมาก เป็นต้น

นอกจากนี้ ภาพประกอบ 5 ยังมีคู่คำบางคู่ที่ไม่ได้เชื่อมโยงกับกลุ่มคำสามกลุ่มที่เหลือ ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ว่างานวิจัยด้านบรรณมิติที่เกี่ยวข้องในด้านอื่นๆ ด้วย เช่น supply-chain: ห่วงโซ่อุปทาน, covid-19-pandemic: โรคระบาดโควิด-19, intellectual-structure: โครงสร้างการเรียนรู้, Scopus-database: ฐานข้อมูล Scopus เป็นฐานข้อมูลที่รวบรวม จัดเก็บ ทำดัชนีผลงานทางวิชาการที่ใช้สำหรับการค้นคว้าผลงานวิจัย, mapping-knowledge-domain: แผนภาพความรู้ เพื่อแสดงแนวโน้มและการพัฒนาในสาขาวิชาการต่างๆ, information-science: สารสนเทศศาสตร์ เป็นการศึกษาวิธีการจัดการข้อมูลและเทคโนโลยีสารสนเทศ, social-media: สื่อสังคมออนไลน์ สื่อที่สำคัญในช่วยในการสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลในเครือข่ายทางอินเทอร์เน็ต ในขณะเดียวกันพบคำที่เป็นตัวเลข คือ 2010 - 2019 อาจบ่งบอกถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบรรณมิติในช่วงเวลาปี.ศ. 2010 - 2019 ซึ่งใช้เป็นชื่อเรื่องในงานวิจัยด้านนี้มากที่สุด เป็นต้น

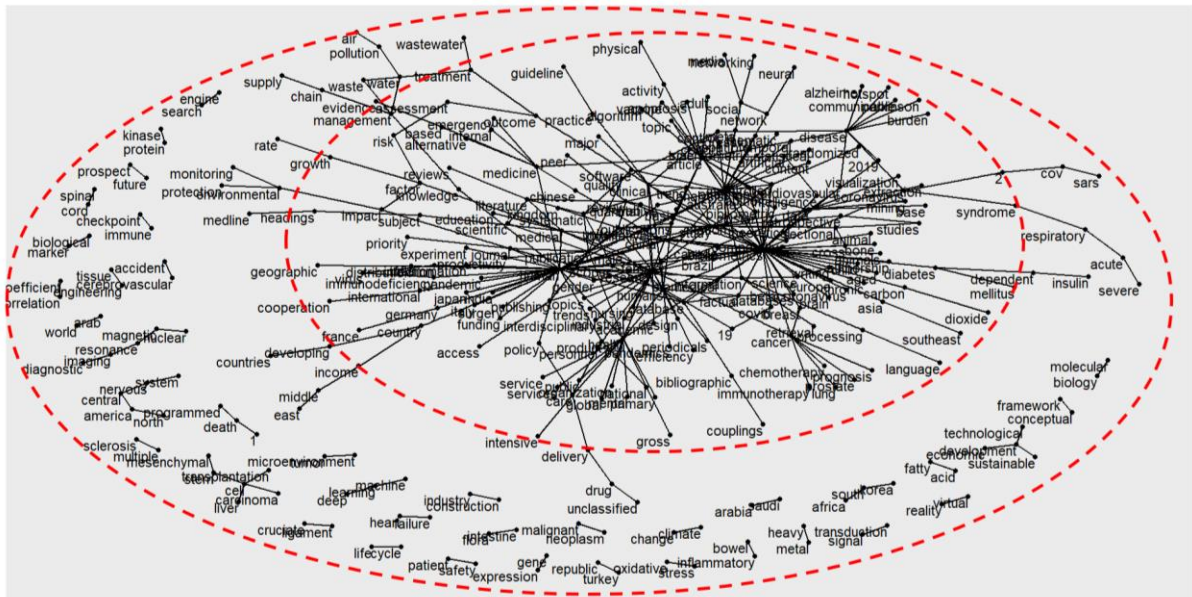

ภาพประกอบ 5 การวิเคราะห์ชื่อเรื่องในงานวิจัยด้านบรรณมิติ (โทเค็นคำ)

4. ผลการวิเคราะห์แผนภาพความสัมพันธ์ของโทเค็นคำ (word tokenization): ดัชนีคำสำคัญ

ภาพประกอบ 6 พบว่า ผลการวิเคราะห์โดยการทำโทเค็นคำดัชนีคำสำคัญ มีลักษณะความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันมากที่สุดเป็นกลุ่มขนาดใหญ่และมีความทับซ้อนของคำ เนื่องจากมีความถี่ในการใช้คำมากที่สุดในระดับสำคัญของงานวิจัยนั้นๆ โดยสังเกตจากวงกลมวงในสุด พบดัชนีคำสำคัญ ได้แก่ systematic: อย่างเป็นระบบ, medical: ทางกายภาพ, health: สุขภาพ, care: การดูแล, china: ประเทศจีน, impact: ผลกระทบ, factor: ปัจจัย, covid-19: โรคโควิด-19, biomedical: ชีวภาพ, การแพทย์, coronavirus: โคโรนาไวรัส, disease: โรค, artificial: สิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาจากการใช้เทคโนโลยีหรือคอมพิวเตอร์, kingdom: อาณาจักร, sustainable: ความยั่งยืน, geographic: ภูมิศาสตร์, machine: เครื่องจักร, clinical: ทางคลินิก, risk: ความเสี่ยง, climate: สภาพอากาศ, brazil: ประเทศบราซิล, policy: นโยบาย, carbon: คาร์บอน, asia: ทวีปเอเชีย, social: สังคม, service: การบริการ เป็นต้น ในขณะที่ส่วนวงกลมสีแดงวงนอกใน ภาพประกอบ 5 นั้นพบว่า มีดัชนีคำสำคัญที่เกี่ยวข้องที่น่าสนใจ เช่น air-pollution: มลพิษทางอากาศ, cancer-prognosis: การพยากรณ์โรคมะเร็ง, kinase protein: โปรตีนคินาส, wastewater-treatment: การบำบัดน้ำเสีย, life-cycle: วงจรชีวิต, sars-cov-2: ไวรัสโคโรนา, fatty-acid: กรดไขมัน, spinal-cord: สมองส่วนหลัง, immune-checkpoint: จุดควบคุมระบบภูมิคุ้มกัน, safety-patient: ความปลอดภัยของผู้ป่วย, biological-market: ตลาดชีวภาพ เป็นต้น

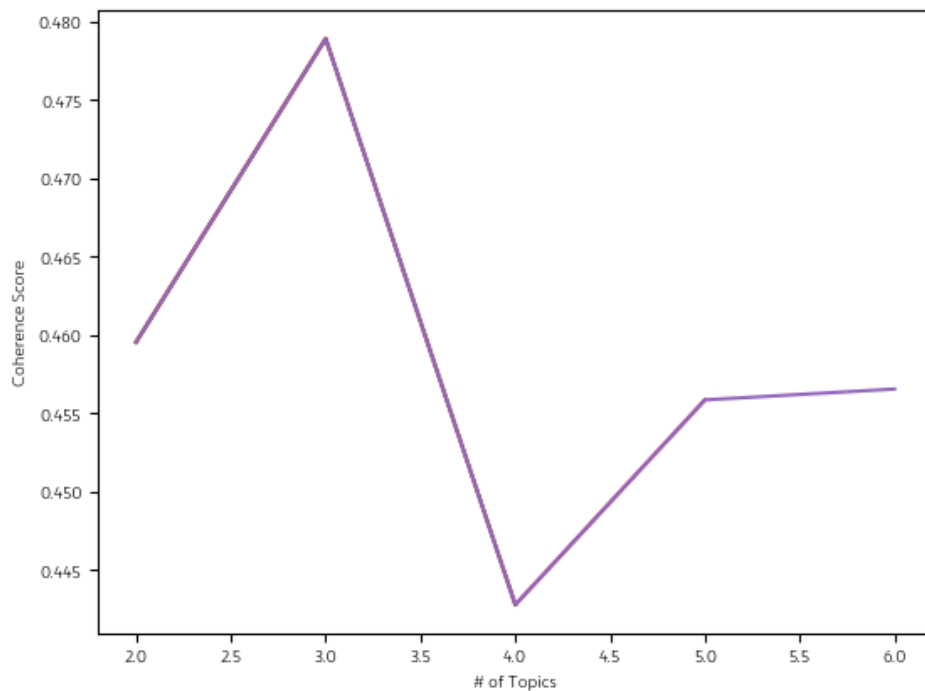
สรุปผลวิเคราะห์ข้อมูลใน ภาพประกอบ 6 ของการใช้ดัชนีคำสำคัญในฐานข้อมูล Scopus พบว่า มีงานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพมากที่สุด ซึ่งเป็นการยืนยันให้เห็นถึงความสำคัญของงานด้านนี้ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและทางการแพทย์มากที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่า งานวิจัยบรรณมิติพบในการศึกษาด้านบริหารจัดการ ด้านสังคมศาสตร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งมีส่วนร่วมสูงในการสร้างผลงานวิจัยในช่วงปี ค.ศ.2019-2023 นอกจากนี้ ภาพประกอบ 6 ยังแสดงให้เห็นถึงประเทศที่มีการทำวิจัยบรรณมิติสูงสุดซึ่งพบว่า มีประเทศจีน เป็นประเทศที่มีการทำงานวิจัยมากที่สุด รวมถึงประเทศบราซิล ญี่ปุ่น สหราชอาณาจักร และทวีปเอเชีย เป็นประเทศที่มีการศึกษาวิจัยด้านบรรณมิตินี้ด้วยเช่นกัน

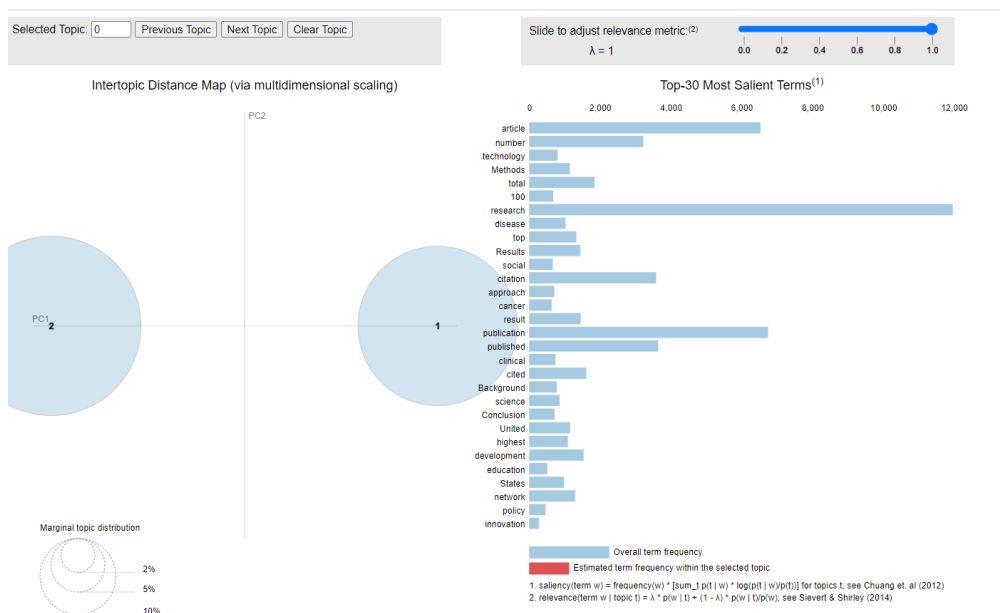
ภาพประกอบ 6 การวิเคราะห์ดัชนีคำสำคัญในงานวิจัยด้านบรรณมิติ (โทเค็นคำ)

5. ผลการวิเคราะห์การแบ่งกลุ่ม Latent Dirichlet Allocation (LDA) และแผนภาพด้วย pyLDAVis

การแบ่งกลุ่ม Latent Dirichlet Allocation (LDA) โดยการแสดงรูปแบบจำลองหัวข้อด้วยเทคนิค Coherence metrics ช่วยให้ผู้ใช้หรือผู้พัฒนาสามารถปรับปรุงรูปแบบหรือโมเดลหัวข้อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยที่ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาการวิเคราะห์จากมนุษย์เพื่อการประเมินคุณภาพของหัวข้องานที่ถูกสร้างขึ้น และเมื่อพิจารณาจากภาพประกอบ 7 แสดงถึงความสอดคล้องของหัวข้อตามระดับคะแนนที่เริ่มจาก 0 ถึง 6 พบว่า กราฟเริ่มได้ระดับสูงขึ้นจาก 2 ไปยัง 3 และลดต่ำลงมาทันทีหลังจากขึ้นสูงสุดที่ระดับ 3 ดังนั้น จำนวนการแบ่งกลุ่ม 2 หัวข้อจึงเป็นจำนวนหัวข้อที่เหมาะสมและสอดคล้องที่สุดที่จะใช้สำหรับเป็นรูปแบบการสร้างการแบ่งกลุ่ม การจำลองของหัวข้อ (topic coherence) เป็นการวัดและประเมินผลของการแสดงถึงจำนวนหัวข้อที่เหมาะสมที่สุด สำหรับการใช้รูปแบบนี้โดยมีค่าความสอดคล้องการวัดผลการแบ่งกลุ่ม LDA ด้วย Coherence metrics เท่ากับ 0.45 นอกจากนี้ ในภาพประกอบ 8 เป็นการแสดงผลของแผนภาพการสร้างข้อมูลอีกวิธีหนึ่งที่มีประสิทธิภาพในการนำเสนอผลลัพธ์จากรูปแบบจำลองหัวข้อ โดยการใช้โปรแกรมเสริม pyLDAVis (Sievert & Shirley, 2014) เพื่อแสดงข้อมูลหรือความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ใช้สามารถมีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนข้อมูลในการแสดงผลของคำหรือหัวข้อ โดยประสิทธิภาพของเครื่องมือจากโปรแกรม Python นี้มีการแสดงผลที่แสดงความสัมพันธ์ของหัวข้อได้ ในรูปแบบวงกลมและกราฟแท่งแนวนอน ซึ่งทำให้ผู้ใช้เข้าใจความสัมพันธ์ได้ง่ายมากขึ้น จากการสร้างแบบจำลองตามหัวข้อของข้อมูลที่มีอยู่ ผู้ใช้สามารถสังเกตแนวโน้มและความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลได้อย่างชัดเจน ซึ่งช่วยให้ผู้ใช้ทำการวิเคราะห์และตีความข้อมูลได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น (ภาพประกอบ 8)

ภาพประกอบ 7 การวัดผลการแบ่งกลุ่ม LDA ด้วย Coherence Metrics Technique

ภาพประกอบ 8 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองด้วย pyDAVis

https://www.huso-kku.org/bibliometric/lda_bibliometric_studies.html

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้ระบบมือ (Manual system) ในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม R studio และ Python ในการสร้างโค้ดและผลลัพธ์ด้วยแผนภาพเพื่อการวิเคราะห์ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยใช้ประยุกต์ใช้ภาษา R และ Python เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิเคราะห์แบบจำลองหัวข้อด้วยเทคนิคการสร้างแบบจำลองตามหัวข้อ (Topic modeling) ซึ่งโปรแกรม

R และ Python วิเคราะห์และสร้างแผนภาพความสัมพันธ์แทนแนวความคิดด้วยเทคนิคการสร้างแบบจำลองตามหัวข้อ (Topic modeling) ทำให้เห็นแบบจำลองตามหัวข้อของงานวิจัยด้านบรรณมิติตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่กำหนด ในขณะเดียวกัน งานวิจัยของ Choi and Um (2023) เน้นการใช้เทคนิคการสร้างแบบจำลองตามหัวข้อ (Topic modeling) เพื่อวิเคราะห์บทความข่าวที่เกี่ยวข้องกับ Covid-19 สำหรับการระบุหัวข้อที่สำคัญของบทความข่าวในช่วงการระบาดของโรค ซึ่งมีคำสำคัญที่พบมากที่สุดในการศึกษา ได้แก่ คำว่า Patients: ผู้ป่วย, New types : ชนิดใหม่, Infections: การติดเชื้อ, Symptoms: อาการ, Confirmation: การยืนยัน, ผู้ป่วยที่ได้รับการยืนยัน, Death: การเสียชีวิต, Occurrence: การเกิดขึ้น, Day: วัน, Investigation: การสอบสวน, Addition: การเพิ่มขึ้น เป็นต้น อีกทั้ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bedekar and Desai (2022) ที่วิเคราะห์โดยใช้ชื่อเรื่องของงานวิจัยที่มีค่าสำคัญคำว่า ‘Covid-19’ โดยใช้เทคนิคการสร้างแผนภาพ ซึ่งจะเห็นได้ว่า มีงานวิจัยที่ใช้เทคนิคโดยใช้ Keywords ในการศึกษาด้วย นอกจากนี้ Qi et al. (2020) ศึกษาวิจัยโดยอาศัยเทคนิคการวิเคราะห์โทเค็นคำ (word token) ด้วยภาษา Python อาจมีความคล้ายคลึงกับการศึกษาในครั้งนี้ที่มีส่วนการวิเคราะห์ word token ดังที่แสดงผลในภาพประกอบ 5 - 6 ด้วย ในขณะเดียวกัน Crossley et al. (2014) วิจัยผลกระทบจากความถี่และการเรียนรู้คำศัพท์ของภาษาที่สองด้วย word type, word token และ word production ส่วน Kwok et al. (2021) ศึกษาการแสดงผลด้วยแผนภาพ word cloud ที่มีความถี่สูงและความสัมพันธ์ระหว่าง word tokens และสร้างแบบจำลองหัวข้อด้วย Latent Dirichlet Allocation (LDA) เพื่อระบุหัวข้อที่พูดถึงบ่อยจากผู้ใช้ Twitter ที่เกี่ยวข้องกับคำสำคัญ ‘วัคซีน COVID-19’ ในปี ค.ศ. 2020 ประเทศออสเตรเลีย เป็นต้น อย่างไรก็ตาม เทคนิคการสร้างแบบจำลองตามหัวข้อ (Topic modeling) ในการวิเคราะห์บทความวิจัยในหลายสาขาวิชา อาจจะต้องพิจารณาความเหมาะสมกับหัวข้อและวัตถุประสงค์ของงานวิจัยด้วย โดยใช้เทคนิคที่เหมาะสมเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่แม่นยำและมีประสิทธิภาพ ซึ่งการใช้เทคนิคการสร้างแบบจำลองตามหัวข้อ (Topic modeling) ในการศึกษาครั้งนี้สามารถวิเคราะห์หัวข้อหรือคำสำคัญของงานวิจัยได้ โดยพบคำที่ใช้บ่อยในบทความวิจัยเป็นตัวชี้วัด อย่างไรก็ตาม การตีความผลลัพธ์หรือการแปลผลที่ได้จากการสร้างแบบจำลองตามหัวข้อ (Topic modeling) อาจต้องพิจารณาคำที่เลือกมาเป็นคำสำคัญว่าตรงกับหัวข้อของบทความนั้นจริงหรือไม่ ซึ่งงานวิจัยนี้ได้นำเสนอการวิเคราะห์ชื่อเรื่องและดัชนีคำสำคัญของงานวิจัยด้านบรรณมิติโดยใช้เทคนิคการสร้างแบบจำลองตามหัวข้อ โดยทดสอบประสิทธิภาพของเทคนิคการสร้างแบบจำลองตามหัวข้อ (Topic modeling) พบว่า คำที่พบสูงสุดในชื่อเรื่องของงานวิจัยดังกล่าว ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์สุขภาพและทางการแพทย์ ซึ่งสอดคล้องกับดัชนีคำสำคัญที่มีผลการวิเคราะห์ที่คล้ายและไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยด้านบรรณมิติที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา การบริหารจัดการ สังคมศาสตร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งการศึกษานี้ช่วยให้เห็นสภาพแบบจำลองตามหัวข้อในการวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยด้านบรรณมิติในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 2019-2023 ซึ่งมีประโยชน์ต่อผู้ที่ต้องการวิเคราะห์งานวิจัยในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับนักวิชาการหรือนักวิจัยที่สนใจการทำงานวิจัยด้านบรรณมิติและการออกแบบจำลองหัวข้อได้

ข้อเสนอแนะ

1. เพื่อให้เห็นถึงแบบจำลองตามหัวข้อของงานวิจัยด้านบรรณมิติสำหรับการต่อยอดและพัฒนาหัวข้องานวิจัยบรรณมิติในสาขาวิชาหรือองค์ความรู้ที่เป็นข้อมูลขนาดใหญ่ (big data) ด้านอื่นๆ ได้
2. ประยุกต์กับโปรแกรมอื่นที่มีประสิทธิภาพในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคที่แตกต่างกัน เช่น โปรแกรม Bibliometrix-R package, VOSviewer, CiteSpace หรือวิเคราะห์เอกสาร/งานวิจัยจากฐานข้อมูลอื่นๆ เช่น Web of Science, EBSCO และ ProQuest เป็นต้น

อ้างอิง

- Agarwal, A., Durairajanayagam, D., Tatagari, S., Esteves, S. C., Harlev, A., Henkel, R., Roychoudhury, S., Homa, S., Puchalt, N. G., Ramasamy, R., Majzoub, A., Ly, K. D., Tvrda, E., Assidi, M., Kesari, K., Sharma, R., Banihani, S., Ko, E., Abu-Elmagd, M., Gosalvez, J., & Bashir, A. (2016). Bibliometrics: tracking research impact by selecting the appropriate metrics. *Asian Journal of Andrology*, 18(2), 296-309.
- Bedekar, M., & Desai, S. (2022). Analysis of research paper titles containing covid-19 keyword using various visualization techniques. *Smart Innovation, Systems and Technologies*, 302, 115–122.
- Chander, R., Dhar, M., & Bhatt, K. (2022). Bibliometric analysis of studies on library security issues in academic Institutions. *Journal of Access Services*, 19, 86-104.
- Choi, Y. - J., & Um, Y. - J. (2023). Topic models to analyze disaster-related newspaper articles: focusing on COVID-19. *International Journal of Mental Health Promotion*, 25(3), 421-431.
- Crossley, S., Salsbury, T., Titak, A., & McNamara, D. (2014). Frequency effects and second language lexical acquisition word types, word tokens, and word production. *International Journal of Corpus Linguistics*, 19(3), 301-332.
- Deshmukh, D., Patil, R., Chafale, S., & Basutiya, S. (2019). Twitter sentiment analysis using R-studio. *Journal of Emerging Technologies and Innovative Research*, 6(5), 7-12.
- Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N., & Lim, W. M. (2021). How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines. *Journal of Business Research*, 133, 285–296.
- Ellegaard, O., & Wallin, J.A. (2015). The bibliometric analysis of scholarly production: How great is the impact?. *Scientometrics*, 105, 1809–1831.
- Garcia-Zorita, C., & Pacios, A. R. (2018). Topic modelling characterization of Mudejar art based on document titles. *Digital Scholarship in the Humanities*, 33(3), 529–539.
- Grün, B., & Hornik, K. (2011). Topicmodels: An R package for fitting topic models. *Journal of Statistical Software*, 40(13), 1-30.
- Grün, B., & Hornik, K. (2023, April 14). *Topicmodels: An R package for fitting topic models*. <https://cran.r-project.org/web/packages/topicmodels/vignettes/topicmodels.pdf>
- Guo, Y., Barnes, S. J., & Jia, Q. (2017). Mining meaning from online ratings and reviews: Tourist satisfaction analysis using latent Dirichlet allocation. *Tourism Management*, 59, 467–483.
- Isoaho, K., Gritsenko, D., & Makela, E. (2021). Topic modeling and text analysis for qualitative policy research. *Policy Studies Journal*, 49(1), 300-324.
- Kwok, S. W. H., Vadde, S. K., & Wang, G. (2021). Tweet topics and sentiments relating to COVID-19 vaccination among Australian twitter users: Machine learning analysis. *Journal of Medical Internet Research*, 23(5), e26953.
- Liu, X., Zhang, L., & Hong, S. (2011). Global biodiversity research during 1900–2009: A bibliometric analysis. *Biodiversity and Conservation*, 20(4), 807-826.

- Natukunda, A., & Muchene, L. K. (2023). Unsupervised title and abstract screening for systematic review: a retrospective case-study using topic modelling methodology. *Systematic Reviews*, 12(1), 1-16.
- Pritchard, A. (1969). Statistical bibliography or bibliometrics. *Journal of Documentation*, 25(4), 348-349.
- Qi, P., Zhang, Y., Zhang, Y., Bolton, J., & Manning, C. D. (2020, July 5-10). *Stanza: A Python natural language processing toolkit for many human languages*. [Conference session]. The 58th Annual Meeting of the Association for Computational Linguistics, Seattle, Washington, USA.
- Saxton, M. D. (2018). A gentle introduction to topic modeling using python. *Theological Librarianship*, 11(1), 18-27.
- Sievert, C. & Shirley, K. (2014, June). *LDAvis: A method for visualizing and interpreting topics*. In Proceedings of the workshop on interactive language learning, visualization, and interfaces. (pp. 63-70).
- Sweileh, W. M. (2020). Bibliometric analysis of peer-reviewed literature on climate change and human health with an emphasis on infectious diseases. *Globalization and Health*, 16(1), 44.
- Wu, Y. - C., Chen, C. - S., & Chan, Y. - J. (2020). The outbreak of COVID-19: An overview. *Journal of the Chinese Medical Association*, 83(3), 217–220.
- Yeo Jin, J., & Youngmin, K. (2023). Research trends of sustainability and marketing research, 2010–2020: Topic modeling analysis. *Heliyon*, 9(3), e14208.
- Zhang, S., Ly, L., Mach, N., & Amaya, C. (2022). Topic modeling and sentiment analysis of yelp restaurant reviews. *International Journal of Information Systems in the Service Sector*, 14(1), Article no.72.
- Zupic, I., & Čater, T. (2015). Bibliometric methods in management and organization. *Organizational Research Methods*, 18(3), 429-472.

ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ¹

Digital Citizenship Skills of Teachers in the Northeastern of Thailand¹

ปัทมา ชัยสุวรรณ (Pandha Chaisuwan)²

ศรุตดา ชัยสุวรรณ (Saruda Chaisuwan)³

กฤตย์พัช สารนอก (Kritsupath Sarnok)⁴

รุ่งศักดิ์ เชื้อไย (Rungsak Yueyai)⁵

Received: 19-04-2024

Revised: 20-05-2024

Accepted: 20-05-2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ 2) เพื่อเปรียบเทียบทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามระดับการศึกษา เจเนอเรชัน และประสบการณ์การทำงาน ผู้มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ครูในสถานศึกษาที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวม ข้อมูล ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างแบบตามความสะดวก) จำนวน 325 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.60-1.00 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.94 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือทักษะในการรักษาข้อมูลส่วนตัว รองลงมาคือทักษะในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือทักษะในการจัดสรรเวลาหน้าจอ 2) ผลการเปรียบเทียบทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามระดับการศึกษา เจเนอเรชัน และประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

คำสำคัญ : ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัล, ครู, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Abstract

The purposes were as follows: 1) to study digital citizenship skills of teachers in the Northeastern of Thailand 2) to compare digital citizenship skills of teachers in the Northeastern of Thailand classified by education level, generation and work of experience. The participants consisted of the convenience sampling method was used 325 teachers in the Northeastern of Thailand. The instrument was a questionnaire with rating scales. Content validity index item-objective congruence (IOC) was at 0.60 - 1.00. Cronbach's alpha

was 0.94. The statistical methods used to analyze data were mean, standard deviation, and One-way ANOVA.

¹บทความวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจาก คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล (Faculty of Education, Vongchavalitkul University)

²ศษ.ม. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต), คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา, Faculty of Education, Nakhonratchasima College, E-mail: pandhachaisuwan@hotmail.com

³ศษ.ด. (ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต), รองศาสตราจารย์, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล; Ph.D., Associate Professor, Faculty of Education, Vongchavalitkul University, E-mail: dr.saruda@hotmail.com

⁴ปร.ด. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต), ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล; Ph.D., Assistant Professor, Faculty of Education, Vongchavalitkul University, E-mail: Kritsupath_Sar@vu.ac.th

⁵กศ.ด. (การศึกษาดุษฎีบัณฑิต), อาจารย์, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล; Ed.D., Lecturers, Faculty of Education, Vongchavalitkul University, E-mail: Rungsak_Yue@vu.ac.th

The results finding were follow:

1) Digital citizenship skills of teachers in the Northeastern of Thailand were at a high level of overall. Privacy Management was rated the highest mean. The second highest mean were digital citizen identity. Digital empathy, screen time management was rating the lowest mean.

2) The comparison of digital citizenship skills of teachers in the Northeastern of Thailand as classified by education level, generation and work of experience were overall were not different of statistical significance level .05.

Keywords: Digital Citizenship Skills, Teachers, The Northeastern

บทนำ

ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยียังมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องส่งผลให้อัตราการใช้เทคโนโลยีและระบบอินเทอร์เน็ตของผู้คนก็มีมากขึ้นเช่นเดียวกันเทคโนโลยีที่กำลังพัฒนาเพิ่มมากขึ้น ทำให้สังคมของประเทศไทยต้องศึกษาพฤติกรรมการใช้งานของคนมากขึ้นในการปรับตัวตามยุคสมัย โดยเฉพาะใน ปี พ.ศ. 2566 ถือเป็นปีหลังวิกฤติ COVID-19 ที่ส่งผลให้รูปแบบการใช้ชีวิตเปลี่ยนแปลงไป ประชาชนคุ้นชินกับการใช้เทคโนโลยี เกิดบริการใหม่ ๆ ที่ใช้แพลตฟอร์มการบริการดิจิทัลที่หลากหลาย นี่เป็นจุดตั้งต้นไปสู่ New Normal ทั้งการใช้ชีวิต การบริโภค และการดำเนินธุรกิจ นี่คือช่วงเวลาที่ดีที่สุด ที่ภาครัฐจะต้องช่วยกันยกระดับการดำเนินงาน และตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและชาญฉลาดมากขึ้น ผ่านการใช้ข้อมูล โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและ การสื่อสารที่ถือเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญ (National Statistical Office, Ministry of Digital Economy and Society, 2023) นอกจากนี้ การสำรวจและจัดทำตัวชี้วัดด้านดิจิทัลของประเทศ ปี 2566 โดย โครงการศึกษา Thailand Digital Outlook จากสำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สดช.) ได้ศึกษา 10 อันดับกิจกรรมบนโลกอินเทอร์เน็ตที่คนไทยนิยมใช้

งานในปี 2566 พบว่า อันดับแรกใช้งานสื่อสังคม ออนไลน์ 92.46% (Office of the National Digital Economy and Society Commission, 2023)

“ครูไทย” ต้องรับมือกับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวให้ทัน เพราะไม่เช่นนั้น “ครู” และ “นักเรียน” จะอยู่กันคนละยุคคนละสมัย ซึ่งนำไปสู่ช่องว่างระหว่างกันได้ เพื่อให้เท่าทันยุคเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ครูจำเป็นต้องเปิดใจเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา รวมถึงการติดตามข่าวสาร ค้นหาความรู้ด้วยตนเอง และก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคดิจิทัล ครูยุคเก่าจะต้องเปิดใจยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน เรียนรู้ การจัดกิจกรรมผ่านสื่อเทคโนโลยี และครูยังต้องศึกษาค้นหาความรู้ได้ด้วยตนเองอยู่ตลอดเวลา โดยจะต้องมีภูมิคุ้มกันการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารของครูในการปฏิบัติหน้าที่ครู มีความรับผิดชอบ มีจริยธรรม เห็นอกเห็นใจและเคารพผู้อื่น มีส่วนร่วม และมุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคม ที่เรียกว่าการเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล ซึ่งสำนักงานกองทุนสนับสนุนและส่งเสริมสุขภาพ (Thai Health Promotion Foundation (ThaiHealth), 2019) ได้กำหนดว่าพลเมืองดิจิทัลควรมีทักษะที่จำเป็น คือ 1) ทักษะในการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง (Digital Citizen Identity) 2) ทักษะในการรักษาข้อมูลส่วนตัว (Privacy Management) 3) ทักษะในการคิดวิเคราะห์มีวิจารณญาณที่ดี (Critical Thinking) 4) ทักษะในการจัดสรรเวลาหน้าจอ (Screen Time Management) 5) ทักษะในการรับมือกับการคุกคามทางโลกออนไลน์ (Cyberbullying Management) 6) ทักษะในการบริหารจัดการข้อมูล ที่ผู้ใช้งานมีการทิ้งไว้บนโลกออนไลน์ (Digital Footprints) 7) ทักษะในการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกออนไลน์ (Cyber security Management) และ 8) ทักษะในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม (Digital Empathy) ทักษะความฉลาดทางดิจิทัล จึงถือเป็นทักษะที่สำคัญยิ่งที่พลเมืองดิจิทัล โดยเฉพาะครูที่มีส่วนช่วยสร้างสรรค์ประโยชน์ในการใช้งานดิจิทัลสามารถเผชิญกับความเสี่ยงและภัยอันตรายได้มากขึ้น เนื่องจากปัจจุบันการสื่อสารออนไลน์เป็นอีกช่องทางที่คนสามารถแสดงลักษณะทางศีลธรรมอย่างชัดเจนมากขึ้น โดยเฉพาะการแสดงออกทางวาจา เช่น การตอบคำถามในบล็อก การอภิปรายหรือแสดงความคิดเห็นส่วนตัว บนแพลตฟอร์มต่างๆ ครูจึงจำเป็นต้องรู้เท่าทันเพื่อเป็นเกราะป้องกันภัยความเสี่ยงให้กับตนเองและนักเรียนได้ (Hoover et al., 2018; Mooijman et al., 2018, Office of the Education Council, 2019) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลการเรียนรู้อย่างเหมาะสม เรียนรู้ที่จะใช้เทคโนโลยีในการสร้างสรรค์นวัตกรรมอย่างชาญฉลาด และปลอดภัย รวมไปถึงต้องรู้วิธีการที่จะดำเนินชีวิตในยุคที่มีเทคโนโลยีเป็นตัวขับเคลื่อนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านอย่างรวดเร็วได้อย่างปลอดภัยและเป็นพลเมือง ดิจิทัลที่มีความสุขท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก (Jaroensa and Sengsri, 2020)

ครูและผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ในสื่อดิจิทัลได้อย่างกว้างขวาง ทำให้ในปัจจุบันเกิดปรากฏการณ์ใช้เทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้น เพื่อสนองความต้องการของโลกยุคใหม่ ส่งผลให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตดิจิทัลต้องมีทักษะพลเมืองดิจิทัลที่จำเป็น เพื่อให้สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและปลอดภัย กิจกรรมต่างๆ ที่ครูจัดการเรียนรู้ ล้วนเกี่ยวข้องกับอินเทอร์เน็ต ไม่ว่าจะเป็นการใช้โซเชียลมีเดียในการจัดการเรียนรู้ การแบ่งปันห้วงเวลาดีๆ การติดตามข่าวสารบ้านเมืองการค้นหาข้อมูลสุขภาพ การดูทีวีและฟังเพลงออนไลน์ การซื้อสินค้าออนไลน์ รวมถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองในฐานะพลเมือง โลกยุคดิจิทัลสร้างโอกาสและความท้าทายใหม่ๆ ไม่ว่าจะเป็นโอกาสด้านเศรษฐกิจ การเมือง และการเรียนรู้ แม้ว่าอาจจะใช้อินเทอร์เน็ตราวกับเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตไปแล้วแต่ดูเหมือนครูและบุคลากรทางการศึกษาจำนวนไม่น้อยยังขาดทักษะและความรู้ที่จำเป็นต่อการใช้ประโยชน์จากโอกาสดังกล่าว ยังไม่รู้วิธีลดผลกระทบจากความเสี่ยงในโลกออนไลน์ รวมถึงขาดความเข้าใจเรื่องสิทธิและความรับผิดชอบในโลกยุคดิจิทัล ดังที่ วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง (Wongkitrungruang, 2018) ได้กล่าวว่าความเป็นพลเมืองดิจิทัล คือ แนวคิดและแนวปฏิบัติที่สำคัญซึ่งจะช่วยให้พลเมืองเรียนรู้ว่าจะใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัล และปกป้องตนเองจากความเสี่ยงต่างๆ อย่างไร รวมทั้งรู้จักเคารพสิทธิของตนเองและมีความรับผิดชอบต่อสังคมในโลกสมัยใหม่ ไปจนถึงเข้าใจผลกระทบของเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีต่อสังคม และใช้มันเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในเชิงบวก สอดคล้อง Pangrazio & Sefton-Green,(2021) ที่ศึกษาสิทธิดิจิทัล พลเมือง

ดิจิทัล และความรู้ดิจิทัล : กล่าวว่า การใช้สื่อดิจิทัลมีความซับซ้อน และการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลเพิ่มขึ้น จึงต้องส่งเสริมให้พลเมืองได้รู้ถึงการเป็นพลเมืองดิจิทัล สิทธิดิจิทัลและความรู้ด้านดิจิทัล เพื่อใช้ความรู้ในการดำรงชีวิตยุคของสื่อดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม

จากแนวโน้มของผู้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสื่อสังคมออนไลน์ อนาคตมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ รวมถึงปรากฏการณ์ด้านการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีบทบาทต่อชีวิตประจำวันของครู จึงมีแนวโน้มก่อให้เกิดสถานการณ์ด้านความเสี่ยงในหลายๆ ด้าน ของครูที่เพิ่มมากขึ้นด้วย คณะผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อเป็นข้อมูลสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมพร้อมทั้งมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมบนสื่อดิจิทัล สรรสร้างข้อมูล ดิจิทัลให้กับสังคมอย่างสร้างสรรค์ เพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคมในเชิงบวกและสามารถดำเนินชีวิต ทั้งนำผลที่ได้มาเป็นแนวทางในการป้องกันและพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองที่ส่งผลต่อรูปแบบการดำเนินชีวิต และความท้าทายอื่นๆ อีกมากมายต่อการรับมือกับเทคโนโลยีเปลี่ยนโลก

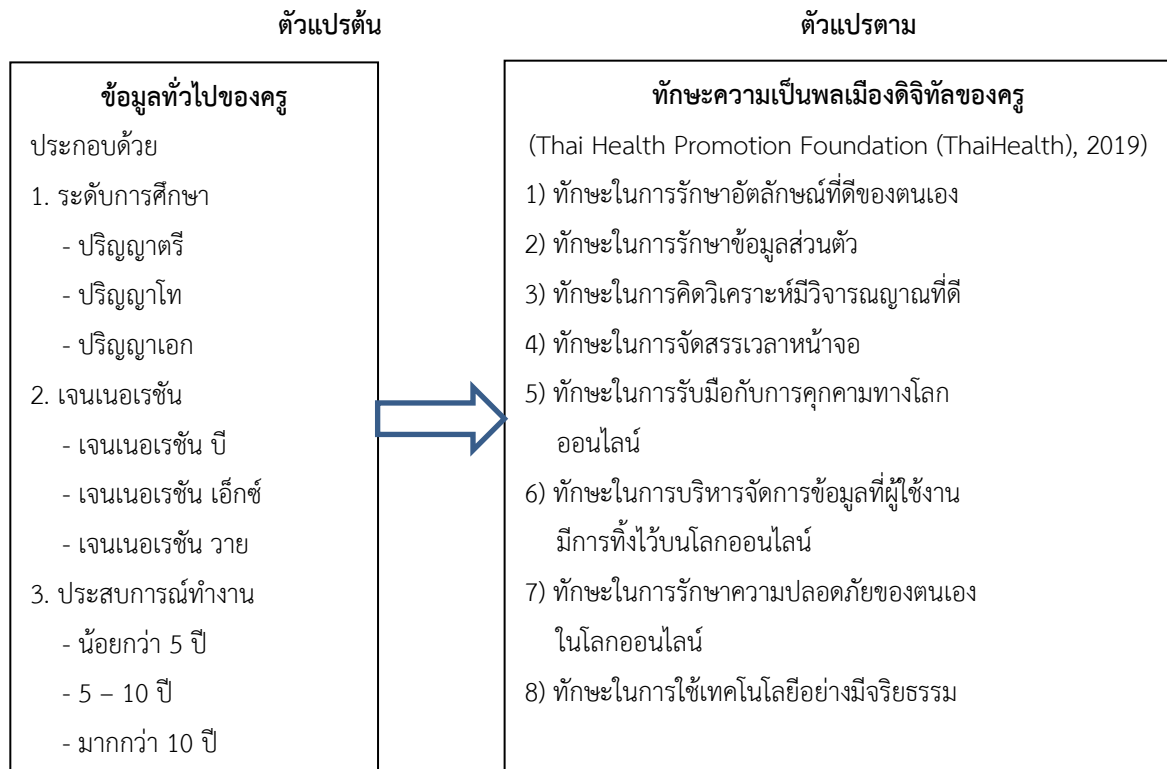
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามระดับการศึกษา

เจนเนอเรชั่น และประสบการณ์การทำงาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนและสร้างเสริมสุขภาพ (Thai Health Promotion Foundation (ThaiHealth), 2019) ที่กำหนดว่าพลเมืองดิจิทัลควรมีทักษะที่จำเป็น คือ 1) ทักษะในการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง (Digital Citizen Identity) 2) ทักษะในการรักษาข้อมูลส่วนตัว (Privacy Management) 3) ทักษะในการคิดวิเคราะห์มีวิจารณญาณที่ดี (Critical Thinking) 4) ทักษะในการจัดสรรเวลาหน้าจอ (Screen Time Management) 5) ทักษะในการรับมือกับการคุกคามทางโลกออนไลน์ (Cyberbullying Management) 6) ทักษะในการบริหารจัดการข้อมูล ที่ผู้ใช้งานมีการทิ้งไว้บนโลกออนไลน์ (Digital Footprints) 7) ทักษะในการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกออนไลน์ (Cyber security Management) และ 8) ทักษะในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม (Digital Empathy) ดังแสดงในภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล

ผู้มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ครูในสถานศึกษาที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวม ข้อมูลผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างแบบตามความสะดวก (Convenience Sampling) จำนวน 325 คน ทำการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้เครื่องมือแบบสอบถามออนไลน์ (Online Questionnaire) เป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ระยะเวลาทำการเก็บข้อมูลในระหว่างเดือน ตุลาคม – ธันวาคม พ.ศ. 2566

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยสร้างด้วยตนเองแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของครู ลักษณะเครื่องมือเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) ตอนที่ 2 ระดับทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัล ของครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 8 ทักษะ ดังนี้ 1) ทักษะในการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง 2) ทักษะในการรักษาข้อมูลส่วนตัว 3) ทักษะในการคิดวิเคราะห์ที่มีวิจารณญาณที่ดี 4) ทักษะในการจัดสรรเวลาหน้าจอ 5) ทักษะในการรับมือกับการคุกคามทางโลกออนไลน์ 6) ทักษะในการบริหารจัดการข้อมูล ที่ผู้ใช้งานมีการทิ้งไว้บนโลกออนไลน์ 7) ทักษะในการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกออนไลน์ และ 8) ทักษะในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และตอนที่ 3 เป็นข้อเสนอนแนะ ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด (Open Ended)

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยดำเนินการหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน และหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.6-1.00 และนำเครื่องมือไปทดลองใช้ (try-out) กับครูที่ไม่ใช่ผู้มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลจำนวน 30 คน และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) เป็นรายด้านและทั้งฉบับ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.94

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่สามารถให้ข้อมูลได้บนช่องทางออนไลน์ (Online Questionnaire) โดยมีครูที่ตอบแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 325 ฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) การทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลวิเคราะห์ข้อมูลของครู พบว่า ครูส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี 199 คน คิดเป็นร้อยละ 61.20 ครูส่วนใหญ่เป็นครูเงินเดือนเรขาคณิต จำนวน 167 คิดเป็นร้อยละ 51.40 มีประสบการณ์ทำงานในสถานศึกษา มากกว่า 10 ปี จำนวน 188 คน คิดเป็นร้อยละ 51.80

2. ผลการวิเคราะห์ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลการวิเคราะห์ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวม ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 ผลการวิเคราะห์ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมและรายด้าน

ด้านที่	ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของครู	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1.	ทักษะในการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง	4.20	0.56	มาก
2.	ทักษะในการรักษาข้อมูลส่วนตัว	4.48	0.57	มาก
3.	ทักษะในการคิดวิเคราะห์มีวิจารณญาณที่ดี	4.22	0.60	มาก
4.	ทักษะในการจัดสรรเวลาหน้าจอ	4.01	0.74	มาก
5.	ทักษะในการรับมือกับการคุกคามทางโลกออนไลน์	4.40	0.62	มาก
6.	ทักษะในการบริหารจัดการข้อมูลที่ใช้งานมีการทิ้งไว้บนโลกออนไลน์	4.26	0.71	มาก
7.	ทักษะในการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกออนไลน์	4.09	0.66	มาก
8.	ทักษะในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม	4.45	0.57	มาก
ภาพรวม		4.26	0.53	มาก

จากตาราง 1 พบว่า ระดับทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.53) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือทักษะในการรักษาข้อมูลส่วนตัว ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.57) รองลงมาคือทักษะในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.57) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือทักษะในการจัดสรรเวลาหน้าจอ ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.74)

3. ผลการวิเคราะห์ระดับทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลการวิเคราะห์ระดับทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แสดงเป็นค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยภาพรวม ดังแสดงในตารางที่ 2 – 4

ตาราง 2 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามระดับการศึกษา

ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัล ของครู	แหล่งความ แปรปรวน	df	SS	MS	F	sig.
1. ทักษะในการรักษาอัตลักษณ์ที่ดี ของตนเอง	ระหว่างกลุ่ม	2	.204	.102	.322	.725
	ภายในกลุ่ม	322	101.979	.317		
	รวม	324	102.183			
2. ทักษะในการรักษาข้อมูลส่วนตัว	ระหว่างกลุ่ม	2	.123	.062	.189	.828
	ภายในกลุ่ม	322	105.018	.326		
	รวม	324	105.141			
3. ทักษะในการคิดวิเคราะห์มี วิจารณญาณที่ดี	ระหว่างกลุ่ม	2	.207	.103	.281	.755
	ภายในกลุ่ม	322	118.157	.367		
	รวม	324	118.363			
4. ทักษะในการจัดสรรเวลาหน้าจอ	ระหว่างกลุ่ม	2	.287	.144	.258	.773
	ภายในกลุ่ม	322	179.149	.556		
	รวม	324	179.436			
5. ทักษะในการรับมือกับการคุกคาม ทางโลกออนไลน์	ระหว่างกลุ่ม	2	.890	.445	1.148	.319
	ภายในกลุ่ม	322	124.887	.388		
	รวม	324	125.778			
6. ทักษะในการบริหารจัดการข้อมูล ที่ผู้ใช้งานมีการทิ้งไว้บนโลกออนไลน์	ระหว่างกลุ่ม	2	.440	.220	.429	.651
	ภายในกลุ่ม	322	164.830	.512		
	รวม	324	165.269			
7. ทักษะในการรักษาความปลอดภัย ของตนเองในโลกออนไลน์	ระหว่างกลุ่ม	2	.421	.211	.481	.619
	ภายในกลุ่ม	322	141.098	.438		
	รวม	324	141.519			
8. ทักษะในการใช้เทคโนโลยีอย่างมี จริยธรรม	ระหว่างกลุ่ม	2	.358	.179	.550	.578
	ภายในกลุ่ม	322	104.767	.325		
	รวม	324	105.125			
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	2	.118	.059	.207	.814
	ภายในกลุ่ม	322	92.006	.286		
	รวม	324	92.124			

จากตาราง 2 พบว่าทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ตาราง 3 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของครู ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามเงินเดือน

ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัล ของครู	แหล่งความ แปรปรวน	df	SS	MS	F	sig.
1. ทักษะในการรักษาอัตลักษณ์ที่ดี ของตนเอง	ระหว่างกลุ่ม	2	.066	.033	.103	.902
	ภายในกลุ่ม	322	102.117	.317		
	รวม	324	102.183			
2. ทักษะในการรักษาข้อมูลส่วนตัว	ระหว่างกลุ่ม	2	.106	.053	.163	.850
	ภายในกลุ่ม	322	105.035	.326		
	รวม	324	105.141			
3. ทักษะในการคิดวิเคราะห์มี วิจารณญาณที่ดี	ระหว่างกลุ่ม	2	.131	.066	.179	.837
	ภายในกลุ่ม	322	118.232	.367		
	รวม	324	118.363			
4. ทักษะในการจัดสรรเวลาหน้าจอ	ระหว่างกลุ่ม	2	1.691	.845	1.531	.218
	ภายในกลุ่ม	322	177.745	.552		
	รวม	324	179.436			
5. ทักษะในการรับมือกับการคุกคาม ทางโลกออนไลน์	ระหว่างกลุ่ม	2	.609	.304	.783	.458
	ภายในกลุ่ม	322	125.169	.389		
	รวม	324	125.778			
6. ทักษะในการบริหารจัดการข้อมูล ที่ผู้ใช้งานมีการทิ้งไว้บนโลกออนไลน์	ระหว่างกลุ่ม	2	.280	.140	.274	.761
	ภายในกลุ่ม	322	164.989	.512		
	รวม	324	165.269			
7. ทักษะในการรักษาความปลอดภัย ของตนเองในโลกออนไลน์	ระหว่างกลุ่ม	2	.300	.150	.342	.711
	ภายในกลุ่ม	322	141.220	.439		
	รวม	324	141.519			
8. ทักษะในการใช้เทคโนโลยีอย่างมี จริยธรรม	ระหว่างกลุ่ม	2	.068	.034	.104	.901
	ภายในกลุ่ม	322	105.057	.326		
	รวม	324	105.125			
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	2	.169	.085	.296	.744
	ภายในกลุ่ม	322	91.955	.286		
	รวม	324	92.124			

จากตาราง 3 พบว่า ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามเงินเดือน โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ตาราง 4 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัล ของครู	แหล่งความ แปรปรวน	df	SS	MS	F	sig.
1. ทักษะในการรักษาอัตลักษณ์ที่ดี ของตนเอง	ระหว่างกลุ่ม	2	.014	.007	.022	.978
	ภายในกลุ่ม	322	102.169	.317		
	รวม	324	102.183			
2. ทักษะในการรักษาข้อมูลส่วนตัว	ระหว่างกลุ่ม	2	.196	.098	.301	.740
	ภายในกลุ่ม	322	104.945	.326		
	รวม	324	105.141			
3. ทักษะในการคิดวิเคราะห์มี วิจารณญาณที่ดี	ระหว่างกลุ่ม	2	.361	.181	.493	.611
	ภายในกลุ่ม	322	118.002	.366		
	รวม	324	118.363			
4. ทักษะในการจัดสรรเวลาหน้าจอ	ระหว่างกลุ่ม	2	.129	.064	.116	.891
	ภายในกลุ่ม	322	179.307	.557		
	รวม	324	179.436			
5. ทักษะในการรับมือกับการคุกคาม ทางโลกออนไลน์	ระหว่างกลุ่ม	2	.483	.242	.621	.538
	ภายในกลุ่ม	322	125.294	.389		
	รวม	324	125.778			
6. ทักษะในการบริหารจัดการข้อมูลที่ ผู้ใช้งานมีการทิ้งไว้บนโลกออนไลน์	ระหว่างกลุ่ม	2	.784	.392	.768	.465
	ภายในกลุ่ม	322	164.485	.511		
	รวม	324	165.269			
7. ทักษะในการรักษาความปลอดภัย ของตนเองในโลกออนไลน์	ระหว่างกลุ่ม	2	.228	.114	.259	.772
	ภายในกลุ่ม	322	141.292	.439		
	รวม	324	141.519			
8. ทักษะในการใช้เทคโนโลยีอย่างมี จริยธรรม	ระหว่างกลุ่ม	2	.208	.104	.319	.727
	ภายในกลุ่ม	322	104.917	.326		
	รวม	324	105.125			
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	2	.095	.048	.167	.847
	ภายในกลุ่ม	322	92.029	.286		
	รวม	324	92.124			

จากตาราง 4 พบว่า ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่องทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูให้ความสำคัญและตระหนักและมีความรู้เกี่ยวกับทักษะดิจิทัล และในปัจจุบันครูต้องใช้ชีวิตอยู่กับเทคโนโลยีดิจิทัล ที่เต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยี จึงต้องเข้าใจ ตระหนักถึงความฉลาดทางดิจิทัลอยู่เสมอ อีกทั้งครูในยุควิถีใหม่ไม่ใช่เป็นเพียงสนับสนุนการเรียนรู้เฉพาะเรื่องที่เป็นพื้นฐานแบบเดิมแต่ต้องเน้นการพัฒนาทักษะดิจิทัลให้มีความฉลาดทางดิจิทัลให้สามารถ “เข้าใจ” ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี มีการเรียนรู้ด้วยตนเองทุกที่ ทุกเวลา เพื่อให้สามารถ “เลือกใช้” และ “สร้าง” สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัลได้เหมาะสมกับองค์ความรู้ที่ต้องการจะถ่ายทอด (Office of the Education Council, 2019) สอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งฤดี ศิริและคณะ (Siri, et al, 2022) ที่ศึกษาสภาพความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาทักษะความฉลาดทางดิจิทัลสำหรับครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1 ผลการวิจัยพบว่าสภาพปัจจุบัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายทักษะ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกทักษะ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Thongkhumchuenvivat, 2021) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัลกับพฤติกรรมการเป็นพลเมืองดิจิทัลของเยาวชนไทยในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัลโดยรวมทั้ง 8 ด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน การวิจัยครั้งนี้พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือทักษะในการรักษาข้อมูลส่วนตัว รองลงมาคือทักษะในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม ทั้งนี้เนื่องจากครูมีการใช้ดุลพินิจในการบริหารจัดการข้อมูลส่วนตัว รู้จักปกป้องข้อมูลความเป็นส่วนตัวในโลกออนไลน์ เพื่อป้องกันการถูกขโมยข้อมูลความเป็นส่วนตัว ไปเผยแพร่ในทิศทางที่ไม่เหมาะสมโดยเฉพาะ การแชร์ข้อมูลออนไลน์ รู้เท่าทันภัยคุกคามทางอินเทอร์เน็ต สามารถปกป้องตนเองจากความเสี่ยงต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลรวมทั้งเคารพสิทธิตนเองและผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อสังคมได้ การมีความเคารพต่อความรู้สึกและให้เกียรติซึ่งกันและกันขณะใช้สื่อเทคโนโลยี สอดคล้องกับ ศรีดา ชัยสุวรรณ และคณะ (Chaisuwan, et al, 2023) ที่กล่าวว่าเนื่องจากครูเป็นวิชาชีพที่มีบทบาทต่อการพัฒนาเยาวชนของประเทศ ซึ่งส่งผลต่อความเจริญมั่นคงของประเทศในอนาคต ครูจึงมีการปฏิบัติตามจรรยาบรรณของวิชาชีพเป็นพื้นฐานอยู่แล้วจึงทำให้ครูตระหนักถึงความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่นบนโลกออนไลน์ ได้รับการปลูกฝังความรู้สึกเห็นอกเห็นใจการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างชาญฉลาดปลอดภัยและเหมาะสมอีกด้วย สิ่งที่ครูต้องตระหนักและให้ความสำคัญคือทักษะในการใช้สื่อและการเข้าถึงสังคมออนไลน์ โดยทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลหรือ Digital Literacy ได้แก่ การใช้คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ แท็บเล็ต โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และสื่อออนไลน์มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งในการสื่อสาร การปฏิบัติงาน และการทำงานร่วมกัน และจากงานวิจัยครั้งนี้พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือทักษะในการจัดสรรเวลาหน้าจอ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในปัจจุบันสื่อเทคโนโลยี และอุปกรณ์ดิจิทัล ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตสำหรับคนวัยทำงานไปแล้ว ไม่เว้นแม้แต่วัยเด็กหรือวัยผู้ใหญ่ เนื่องจากสามารถอำนวยความสะดวก รวดเร็วได้มากมายหลากหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการทำธุรกรรมทางการเงิน การประชุม การเรียนผ่านระบบออนไลน์ ความบันเทิง และการปฏิสัมพันธ์ กับเพื่อนผ่านสังคมออนไลน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของราณี จินสุทธิ์และ หทัยภัทร จินสุทธิ์ (Jeansuti, and Jeansuti, 2021) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาครูวิถีใหม่ฉลาดรู้เท่าทันดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า ครูควรรู้จักการสร้างสมดุลระหว่างการใช้เวลาหน้าจอ และรู้จักจัดกิจกรรมที่ต้องทำในชีวิตประจำวันโดยไม่กระทบต่อสุขภาพตนเองและความสัมพันธ์กับคนรอบข้าง กำหนดระยะเวลาในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ดังที่ สรานนท์ อินทนนท์ (Inthanon, 2020) ได้กล่าวว่าการบริหารจัดการเวลาหน้าจอ คือ ทักษะในการรู้จัก ควบคุมตนเอง และสามารถแบ่งเวลาในการใช้งาน อุปกรณ์เทคโนโลยี รวมถึงการเล่นเกมนออนไลน์ และ โซเชียลมีเดียได้อย่างมีประสิทธิภาพ รู้จักการสร้างสมดุล ระหว่างการใช้เวลาหน้าจอ และกิจกรรมที่ต้องทำในชีวิตประจำวัน โดยไม่กระทบต่อสุขภาพตนเองและ ความสัมพันธ์กับคนรอบข้าง

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามระดับการศึกษา เชนเนอเรชัน และประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในยุคปัจจุบันเป็นยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีมีส่วนสำคัญที่ทำให้การดำเนินชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สังคมในยุคนี้เป็นสังคมยุคดิจิทัลที่สื่อและเทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต โลกถูกย่อให้เล็กลงด้วยเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสาร การสืบค้นข้อมูลต่าง ๆ เป็นได้อย่างสะดวกและรวดเร็วนั้นส่งผลต่อวิถีชีวิตของบุคคลตั้งแต่วัยเด็กจนถึง ผู้สูงอายุ โดยการอยู่ในยุคดิจิทัลต้องมีการพัฒนาความรู้และมีการคิดวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร และการแสดงความคิดเห็นต่างๆ ในโลกออนไลน์ เพื่อนำมาสู่การใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและเท่าทันสถานการณ์ต่อการเติบโตของสังคม โลกธุรกิจและบริการออนไลน์ที่เปลี่ยนแปลง ตลอดจนรูปแบบการศึกษาที่เปลี่ยนเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Phanthabutr, 2017) และผลกระทบจากสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ที่ส่งผลกระทบไปทั่วโลก ตั้งแต่ปี พ.ศ.2563 ต่อเนื่องมาจนถึงช่วงต้นปี พ.ศ.2564 จนทำให้เกิดรูปแบบการทำงานจากที่บ้าน (Work from home) และการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ (Distance Learning) ส่งผลครูที่มีระดับการศึกษา เชนเนอเรชัน และประสบการณ์การทำงานที่แตกต่างกันจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยี สื่อโซเชียล จนถึง AI ในชีวิตประจำวันและการทำงาน โดยทุกกลุ่มรุ่นอายุมีพัฒนาการของระดับของการรู้เท่าทันสื่อ และดิจิทัลที่ดีขึ้น แต่ก็มีความสามารถในระดับที่แตกต่างกันในแต่ละรุ่นวัย และก็ยังคงพบว่ามีกลุ่มอายุที่เผชิญปัญหาด้านเนื้อหา ความเสี่ยงและภัยออนไลน์ที่แตกต่างกันไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ครูควรบริหารจัดการเวลาในการใช้งานอินเทอร์เน็ตอุปกรณ์ดิจิทัลในชีวิตประจำวันอย่างสมดุล เหมาะสม เป็นต้นแบบที่ดีแก่นักเรียน ผู้ปกครอง เพื่อนร่วมงานในการใช้งานอินเทอร์เน็ตให้เหมาะสมกับเพศ ช่วงวัย อาชีพ และสภาพแวดล้อม แนะนำการใช้งานอินเทอร์เน็ตอย่างเหมาะสมให้นักเรียน ครูควรรู้จักการสร้างสมดุลระหว่างการใช้เวลาหน้าจอ และรู้จักจัดกิจกรรมที่ต้องทำในชีวิตประจำวันโดยไม่กระทบต่อสุขภาพตนเองและความสัมพันธ์กับคนรอบข้าง กำหนดระยะเวลาในการใช้สื่อสังคมออนไลน์

2. ครูควรมีการพัฒนาตนเองในการป้องกันหรือการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกออนไลน์และผู้บริหารควรมีแนวทางในการส่งเสริมและสร้างการเรียนรู้ดิจิทัลการใช้ดิจิทัลอย่างปลอดภัยและมีตระวังในการใช้อินเทอร์เน็ต โดยหลีกเลี่ยงการเข้าเว็บไซต์ที่ไม่เหมาะสมจากช่องทาง Social Media ติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความมั่นคงปลอดภัย และพิจารณาข้อมูลก่อนการแชร์ต่อ ตลอดจน ไม่ส่งต่อข้อมูลที่ไม่ได้รับการยืนยันจากผู้เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. ควรมีการศึกษาหรือพัฒนาทักษะในการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกออนไลน์ให้กับครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. ควรมีการศึกษาวิจัยแนวทางการพัฒนาทักษะในการจัดสรรเวลาหน้าจอของครูเพื่อเป็นประโยชน์และเพื่อป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพของครูที่ต้องใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน

อ้างอิง

- Chaisuwan, S., Yaemkhayai, C., Piyasatit, P., Vongchavalitkul, C, and Chaisuwan, T. (2023). Factors influencing the use of online transaction through social commerce of teachers using service during the outbreak of coronavirus disease 2019 (COVID-19). *Journal of Library and Information Science Srinakharinwirot University*. Vol._ 16(1), 31-43. (In Thai)
- Hoover, J., Johnson, K., Boghrati, R., Graham, J., & Dehghani, M. (2018). Moral framing and charitable donation: Integrating exploratory social media analyses and confirmatory experimentation. *Collabra: Psychology*.
- Inthanon, S.(2020). *Screen Time Management*. Bangkok: Child and Youth Media Foundation. (In Thai)
- Jaroensa, T. and Sengsri. S. (2020). Digital Intelligence Quotient and Creativity and Innovation Skills in 21st Century. *Journal for Research and Innovation, Institute of Vocational Education Bangkok*. 3(2), 21-29. (In Thai)
- Jeansuti, R. and Jeansuti, H. (2021). Approaches to Developing New Normal Teachers in Digital Literacy. *Journal of Teacher Professional Development*. 2(2),16-31. (In Thai)
- Mooijman, M., Hoover, J., Lin, Y., Ji, H., & Dehghani, M. (2018). Moralization in social networks and the emergence of violence during protests. *Nature Human Behavior*. 2, 389.
- National Statistical Office, Ministry of Digital Economy and Society, (2023). The 2023 Household Survey on The Use of Information and Communication Technology (Quarter 3). Bangkok: Ministry of Digital Economy and Society. (In Thai)
- Office of the Education Council. (2019). *Guidelines for creating and promoting digital literacy for teachers (Study report)*. Bangkok: Office of The Education Council Backoffice for Administrator. (In Thai)
- Office of the National Digital Economy and Society Commission. (,2023). *Thailand Digital Outlook Annual Report 2023*. Bangkok: Office of the National Digital Economy and Society Commission. (In Thai)
- Pangrazio, L., & Sefton-Green, J. (2021). Digital Rights, Digital Citizenship and Digital Literacy: What's the Difference? *Journal of New Approaches in Educational Research*, 10(1), 15-27.
- Phanthabutr, S. (2017). Living contemporarily in the digital age. *The Journal of Social Communication Innovation*. 2(10), 161-167. (In Thai)
- Siri.,R.,Hanrin, C.,and Saengboonruang, W. (2022). Conditions, Needs and Guidelines of Digital Intelligence Skills Development for Teachers in Schools under Nakhon Phanom Primary Educational Service Area Office 1.*NEU Academic and Research Journal*. 12(3), 1-16. (In Thai)
- Thai Health Promotion Foundation. (2019). *DQ: Digital Intelligence*. Bangkok: Child and Youth Media Institute. (In Thai)
- Thongkhumchuenvivat, J.(2021). The Relationships between Digital Intelligence Skills and Behaviors of Thai Teenagers' Digital Citizenship in Bangkok Area. *Journal of Communication Arts Review*. 25(3), 232-243. (In Thai)
- Wongkitrungruang, W. (2018). *Digital Citizenship Handbook*. Bangkok: Office of the National Digital Economy and Society Commission. (In Thai)

Libraries, Archives, and Museums in Transition

บทวิจารณ์หนังสือ

Book Review

โดย

ณัฐนิช ณรงค์ฤทธิเดช

Nattanich Narongridthidech

หนังสือ Libraries, Archives, and Museums in Transition เป็นหนังสือความรู้พื้นฐานที่จะทำให้รู้จักกับห้องสมุด หอจดหมายเหตุ และพิพิธภัณฑ์มากขึ้น โดยหนังสือกล่าวถึงประวัติความเป็นมา บทบาทการเปลี่ยนแปลง ความท้าทาย และครอบคลุมมุมมองเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของห้องสมุด หอจดหมายเหตุ และพิพิธภัณฑ์ หนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็น 4 ส่วน 17 บท ดังนี้

ส่วนที่ 1 ห้องสมุด หอจดหมายเหตุ และพิพิธภัณฑ์ในประเทศแถบสแกนดิเนเวีย กล่าวถึงประวัติความเป็นมา ความเกี่ยวข้อง ความสัมพันธ์ ร่วมมือ และความแตกต่างของห้องสมุด หอจดหมายเหตุ และพิพิธภัณฑ์ในประเทศแถบสแกนดิเนเวียที่มีมาอย่างยาวนาน โดยการพัฒนาห้องสมุด หอจดหมายเหตุ และพิพิธภัณฑ์ได้รับจากอิทธิพลการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเมือง และเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง ซึ่งให้เห็นถึงความสำคัญของการเข้าถึงสารสนเทศของประชาชนตั้งแต่อดีต รวมถึงกล่าวถึงนโยบายและกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ส่วนที่ 2 ห้องสมุด หอจดหมายเหตุ และพิพิธภัณฑ์กับทรัพยากรสารสนเทศ กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงในการจัดหา การจัดเก็บ การดูแลรักษา การเผยแพร่ และการสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด หอจดหมายเหตุ และพิพิธภัณฑ์ในแต่ละช่วงเวลาที่มีความแตกต่างกัน โดยช่วงที่ผ่านมาไม่นานได้มีการถกเถียงมากมายเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งปัจจุบันห้องสมุด หอจดหมายเหตุ และ

พิพิธภัณฑสถานให้มีความสำคัญกับผู้ใช้บริการเป็นหลัก มุ่งเน้นการแลกเปลี่ยนความรู้มากกว่าเป็นผู้เก็บรักษาทรัพยากรสารสนเทศ

ส่วนที่ 3 ความท้าทายของห้องสมุด หอจดหมายเหตุ และพิพิธภัณฑสถานในช่วงศตวรรษที่ 21 กล่าวถึงผลกระทบการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลของห้องสมุด หอจดหมายเหตุ และพิพิธภัณฑสถานที่มีความแตกต่างกันตามลักษณะของทรัพยากรสารสนเทศ แต่มีความคล้ายคลึงกันในความท้าทายด้านการเผยแพร่ทรัพยากรสารสนเทศและการติดต่อสื่อสารกับผู้ใช้บริการผ่านทางออนไลน์ ความท้าทายด้านงบประมาณ ความท้าทายด้านทักษะเทคโนโลยี ความท้าทายในการเป็นแหล่งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งมีการยกตัวอย่างกิจกรรมและกลยุทธ์ต่าง ๆ

ความท้าทายด้านความร่วมมือระหว่างห้องสมุด หอจดหมายเหตุ และพิพิธภัณฑสถาน ความท้าทายด้านความชอบธรรม กฎหมาย และการสนับสนุนจากภาครัฐ ความท้าทายในการเป็นแหล่งสนับสนุนชุมชน โดยมีแนวคิดเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับชุมชนเพื่อสร้างสังคมที่ดี ความท้าทายกับบทบาทนักเคลื่อนไหวในประเด็นความขัดแย้งที่มีการถกเถียงและทำแบบสอบถามเรื่องความเป็นกลางหรือการแสดงจุดยืน อธิบายถึงบทบาทนักเคลื่อนไหวรูปแบบใหม่ที่จะมุ่งเน้นความเท่าเทียมและการนำเสนอมุมมองที่หลากหลาย รวมถึงกล่าวถึงแนวโน้ม ทิศทาง และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในอนาคตของห้องสมุด หอจดหมายเหตุ และพิพิธภัณฑสถาน

ส่วนที่ 4 บทสรุป การสรุปประเด็นความแตกต่างและความคล้ายคลึงระหว่างห้องสมุด หอจดหมายเหตุ และพิพิธภัณฑสถาน รวมถึงประเด็นการก้าวผ่านความท้าทายร่วมกัน

หนังสือ *Libraries, Archives, and Museums in Transition* เหมาะสมสำหรับผู้ที่สนใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ความเกี่ยวข้อง ความสัมพันธ์ และความแตกต่างของห้องสมุด หอจดหมายเหตุ และพิพิธภัณฑสถาน ถือเป็นจุดเริ่มต้นและพื้นฐานในการศึกษาต่อด้านที่เกี่ยวข้องกับห้องสมุด หอจดหมายเหตุ และพิพิธภัณฑสถานได้อย่างดี

เอกสารอ้างอิง

Rasmussen, Casper H., Rydbeck, K., & Larsen, H. (2022). *Libraries, Archives, and Museums in Transition*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003188834>.

The background of the cover is a photograph of a university building. The building features a prominent clock tower with a white clock face and a red roof. The tower is supported by white columns. In front of the building, there are cherry blossom trees with white and pink flowers. The overall image has a soft, slightly faded appearance.

JLIS^{SWU}

ISBN: 0125- 2836

E-ISBN: 2651-0707